

JAARSTUKKEN 2024

INHOUDSOPGAVE JAARSTUKKEN 2024

Bladzijde

Inleiding/Leeswijzer	1
Jaarverslag	
Hoofdstuk 1 a. Programmaverantwoording	3
b. Voortgang coalitieakkoord	31
Hoofdstuk 2 Verslag ter verantwoording van het financieel beheer	35
a. rekeningresultaat	35
b. analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage	38
Hoofdstuk 3 Paragrafen	55
a. ontwikkelingen in 2024	55
b. overzicht incidentele baten en lasten	57
c. onttrekkingen bestemmingsreserves en voorzieningen	58
d. lopende en afgesloten investeringen in 2024	61
e. waterschapsbelastingen	83
f. weerstandsvermogen	85
g. financiering (treasuryparagraaf)	87
h. risicoparagraaf	89
i. verbonden partijen	94
j. bedrijfsvoering	100
k. EMU-saldo	108
l. Openbaarheidsparagraaf	109
Jaarrekening	
Hoofdstuk 4 Balans met toelichting	112
Hoofdstuk 5 Exploitatierekening naar kostendragers	127
Hoofdstuk 6 Exploitatierekening naar programma's	129
Hoofdstuk 7 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	132
Hoofdstuk 8 Wet Normering Topinkomens (WNT)	135
Hoofdstuk 9 Controleverklaring	137
Hoofdstuk 10 Vaststelling jaarrekening 2024	145
BIJLAGEN	147
1. Kredietoverzicht per 31 december 2024	149
2. Overzicht afgesloten projecten 2024	153
3. SiSa- verantwoording	155

Inleiding

Op grond van de Waterschapswet kent het waterschap twee taken; watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

De jaarstukken 2024 zijn samengesteld conform de regelgeving volgens de Waterschapswet. Het jaarverslag (de programmaverantwoording) is onderverdeeld in een aantal thema's, programma's genaamd. Dit zijn de programma's Veiligheid, Watersystemen en Organisatie.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1a, programmaverantwoording, wordt per programma ingegaan op onze visie en de realisatie van de beleidsdoelen. In hoofdstuk 1b, voortgang coalitieakkoord, wordt ingegaan op de invulling van het coalitieakkoord 2023 – 2027 "Samen leven met water".

Hoofdstuk 2 bevat grotendeels financiële beschouwingen. Hier wordt onder andere ingegaan op de uitkomst van de jaarrekening. Het exploitatieresultaat wordt hier uitgebreid geanalyseerd.

In hoofdstuk 3 zijn de voorgeschreven paragrafen opgenomen. Hier wordt onder meer ingegaan op de vermogenspositie en de financiering.

In hoofdstuk 4 is de balans met toelichting opgenomen. De balans geeft de vermogenspositie weer.

In de hoofdstukken 5, 6 en 7 is de exploitatierekening naar respectievelijk kostendrager, programma's en kosten- en opbrengstsoorten opgenomen. In de rekening naar kostendrager en programma's is volstaan met een korte toelichting op de uitkomsten. Dit om te voorkomen dat dezelfde toelichtingen meerdere malen worden gegeven. De uitgebreide analyse is namelijk opgenomen in hoofdstuk 2.

In hoofdstuk 8 "Topinkomens" zijn de gegevens volgens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) opgenomen.

De controleverklaring is opgenomen in hoofdstuk 9. De vaststelling van de rekening vindt u onder hoofdstuk 10. De (verplichte) bijlagen bij de jaarrekening zijn afzonderlijk opgenomen.

Hoofdstuk 1a. Programmaverantwoording 2024

Inleiding

Het waterschap heeft als taak te zorgen voor veiligheid, voldoende water en schoon en ecologisch gezond water. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 is voor deze taken aangegeven welke opgaven we hebben, nu en in de toekomst, welke doelen we willen bereiken en op welke wijze we dat willen bereiken. Er zijn strategische keuzes uitgelegd en er zijn inrichtingsmaatregelen beschreven.

Aanvullend op het strategisch beleid en de inrichtingsmaatregelen worden de doelen bereikt door operationeel beheer. Het dagelijks beheer van bijvoorbeeld de stuwen en de gemalen, het beheer en onderhoud, het muskusrattenbeheer, de vergunningverlening en handhaving en het beheer van de zuiveringsinstallaties bepaalt mede het behalen en behouden van de doelen.

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen. Deze ontwikkelingen en opgaven behoren niet direct tot onze kerntaken, maar kunnen invloed hebben op hoe wij onze kerntaken uitvoeren en op het behalen van onze doelen en opgaven.

Opzet

Elk programma begint met een 'doel' en 'ambities' zoals ook beschreven in ons WBP 2022 – 2027. Daarna volgt een tabel met alle maatregelen, eveneens conform het WBP 2022 – 2027. In tegenstelling tot het programmaplan uit de begroting 2024 wordt in deze tabel geen meerjaren inzicht gegeven in de voortgang van de maatregelen. Volstaan is met het eventueel geven van een afwijkend jaar waarin de maatregel volgens de recentste inzichten voltooid ('gereed wordt') zal zijn. Het reguliere meerjaren inzicht wordt gegeven in de meerjarenraming.

Na de tabel volgen per maatregel de voorgenomen activiteiten in 2024 (volgens de begroting) en de daadwerkelijke uitvoering. De voor het verslagjaar voorgenomen activiteiten zijn *cursief* weergegeven.

Om de continuïteit in onze planning en control stukken te waarborgen wordt in de meerjarenraming, de begroting en de jaarrekening gewerkt met drie vaste programma's: veiligheid, watersystemen en organisatie. De thema's uit het waterbeheerprogramma worden - in financiële zin - in deze programma's verwerkt. Hierbij is onderscheid gemaakt in de te bereiken doelen en de wijze waarop wij hieraan invulling geven.

In tabelvorm:

Programmabegroting	Waterbeheerprogramma 2022-2027
Veiligheid	H5 Deltaplan Waterveiligheid
Watersystemen	H6 Deltaplan Zoetwater H7 Europese Kaderrichtlijn Water H8 Deltaplan Ruimtelijke adaptatie H9 Integraal Beheer
Organisatie	H10 Water en maatschappij H11 Organisatie

In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting ingegaan op de ontwikkeling van de organisatiedoelen.

Programma Waterveiligheid

Het leven in een deltagebied als Nederland vraagt om bescherming tegen het water en de hieraan verbonden gevaren voor mens, dier en goed. Veiligheid voor de mens staat dan ook voorop; altijd en overal. Waterveiligheid is een wettelijke kerntaak van het waterschap. Om een veilige situatie te bereiken, kijken we naar verschillende maatregelen (meerlaagsveiligheid). Voorop staat de preventie van overstroming door het op sterkte houden van de zeedijk en boezemkaden (laag één). Maar door ook te kijken naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting zijn beperkingen van gevolgschade mogelijk als het een keer mis gaat (laag twee). Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het voorkomen van nieuwe bebouwing in overstromingsgevoelig gebied, het beschermen van kwetsbare gebouwen en het op hoogte brengen van vluchtroutes. Tot slot zijn er de maatregelen in de rampenbeheersing, zoals goede calamiteiten- en evacuatieplannen (laag drie).

Het programma veiligheid omvat alleen het thema Deltaplan Veiligheid

Thema Deltaplan Veiligheid (H 5 WBP)

Doel

Levensbedreigende situaties voor mensen mogen niet plaatsvinden; voor dieren proberen we die zoveel mogelijk te voorkomen. Materiële schade proberen we tot een minimum te beperken.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn we begonnen aan de uitvoeringsmaatregelen voor de verbetering van de zeedijk. Daarbij werken we met veel partijen samen om integrale oplossingen te bedenken voor de inrichting van de zeedijk.

Voor de veiligheid van de boezem is het Masterplan Kaden afgerond en is 1,7 miljoen extra m³ berging voor de Eemskanaal-Dollardboezem (EKDB) ingericht. We hebben de stabiliteit van onze boezemkeringen door middel van een formele toetsing in beeld gebracht en de urgente trajecten verbeterd. Deze keringen worden periodiek getoetst, waarna afgekeurde trajecten voor de volgende toetsronde worden opgepakt. Met beheermaatregelen zorgen we dat de situatie permanent veilig is. Naast de zorg voor de keringen betekent dit dat we (regen)water waar het kan bovenstrooms vasthouden, om de boezem te ontlasten.

Deltaplan Veiligheid

Maatregelen		gereed was	gereed wordt
5.1.1	Actualiseren van overstromingsgevaarkaarten en overstromingsrisicokaarten	2025	
5.1.2	Actualiseren overstromingsrisicobeheerplannen voor de ROR	2026	
5.2.2	Afronding monitoring POV-pilot gras- en kleibekleding	2024	
5.2.3	Afronding demonstratieproject Brede Groene Dijk	2025	
5.2.4	Verkenning en Planvorming traject Punt van Reide - Duitsland	2026	
5.2.5	Verkennen strategieën kustzone Groningen met betrekking tot zeespiegelstijging	2026	
5.3.1	Afronden Masterplan Kaden	2024	2026
5.3.2	Eindrapportage 2 ^e toetsingsronde voor de regionale keringen	2025	
5.3.3	Verbeteren urgente kadetrajecten uit 2 ^e toetsingsronde	2027	
5.3.4	Actualisatie van studie Droge Voeten 2050	2025	
5.4.1	Realisatie berging Wolfsbarge 2, Tusschenwater Zuid en Noordma/Zuidoevers	2027	
5.4.2	Realisatie berging in Meerstad	2027	
5.4.3	Water vasthouden Geelbroek	2025	2027
5.4.4	Water vasthouden bovenstrooms in diverse trajecten in de Hunze	2027	
5.4.5	Water vasthouden in Rolderdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	2027	
5.4.5	Water vasthouden in Amerdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	2027	
5.4.6	Zoeken naar extra ruimte voor water vasthouden in Westerwolde	2027	

Uitwerking maatregelen in 2024: wat gaan we in 2024 doen en wat hebben we in 2024 gedaan?

Maatregel:	Uitvoering:
5.1.1	<i>Landelijk vinden er ontwikkelingen plaats over de totstandkoming van de overstromingsrisicokaarten. Sinds 2023 zijn we bezig in beeld te brengen wat de consequenties zijn voor de totstandkoming van onze overstromingsrisicokaarten. We nemen ook deel aan een Pilot van de Stowa waarin dit aan de orde komt.</i>
	Randvoorwaarden voor de toelevering zijn afgestemd met Provincie Groningen (voort de regie), in overleg met vakgroep keringen en Geo worden de begrenzingen van waterbergingen geactualiseerd. BLJ12 als uitvoeringorganisatie van IPO beheert de landelijke overstromingsdatabase. Hier worden aanvullende overstromingsscenario's gevraagd en met provincie gaan we afstemmen of we nieuwe overstromingsbeelden gaan berekenen.
5.1.2	<i>Volgt op 5.1.1 en in 2024 geen concrete acties anders dan afstemmen met waterbeheerders binnen de regio.</i>
	Zie de toelichting bij 5.1.1
5.2.2	<i>Dit jaar werken we aan monitoring, analyse en kennisdeling van de pilot POV-gras en kleibekleding. De monitoring ronden we in 2024 af.</i>
	De monitoring, analyse en kennisdeling is afgerond en het eindsymposium heeft plaatsgevonden.
5.2.3	<i>De dijk is aangelegd. Tot en met 2025 wordt de dijk als onderdeel van het demonstratieproject BGD gemonitord).</i>
	In 2024 is de dijk als onderdeel van het demonstratieproject Brede Groene Dijk gemonitord.
5.2.4	<i>Dit jaar maken we het plan van aanpak voor de Verkenningfase en het verkrijgen van goedkeuring voor de financiering van de Verkenningfase: HWBP (90%) en het waterschap (10%).</i>
	Het Plan van Aanpak is afgerond. De besluitvorming hierover (inclusief de aanvraag van een krediet) vond plaats in het algemeen bestuur van 12 februari 2025. Voor de financiering door het HWBP is in januari 2025 een beschikking ontvangen. Ook is gestart met de opstartfase voor de dijkversterking van de Groote Polder (Oterdum / Termunten).

5.2.5	<i>De kustvisie is afgerond. We brengen onze kustvisie in bij strategische processen op het gebied van de ruimtelijke ordening. Het is nu aan de provincie Groningen om na te gaan hoe ze met deze visie verder omgaan.</i>
	We hebben onze kustvisie breed gedeeld en onder andere ingediend bij de PPLG-discussietafels. We blijven het ook delen met meerdere RO-gebieden.
5.3.1	<i>Afronden masterplan Kaden</i>
	De uitvoering van het project Steendam / Tjuchem is in 2024 afgerond, inclusief de onderhoudsperiode. De voorbereiding voor de boscompensatie is gestart en wordt in 2025 vervolgd en naar verwachting uitgevoerd. Zie voor de overige trajecten de voortgangsrapportage Masterplan Kaden bij de jaarstukken 2024.
5.3.2	<i>Opstellen plan voor verbeteren waterveiligheid afgekeurde kunstwerken</i>
	Een overzicht van de afgekeurde kunstwerken is beschikbaar. Waar mogelijk worden verbetervoorstellen uitgevoerd met reguliere onderhoudswerkzaamheden.
5.3.3	<i>Verder uitwerken van de versterkingsplannen en tevens tot uitvoering brengen van de dijkversterking van een aantal trajecten: Boelo Tijdenskanaal, Winschoterdiep – Eelkerpolder, Afwateringskanaal Duurswold zuidzijde en Hondshalstermeer. Per project is een planning gemaakt.</i>
	De projecten lopen in verschillende fasen door. Het BL Tijdenskanaal en de Eelkerpolder bevinden zich in de voorbereidingsfase. Het Afwateringskanaal van Duurswold in monitoringsfase en het Hondshalstermeer gaat richting uitvoeringsfase.
5.3.4	<i>De EKDB (Eemskanaal Dollardboezem) bodemdaling studie is afgerond. In 2024 wordt het aanbestedingstraject uitgevoerd om te komen tot een Droge Voeten 2080 studie.</i>
	Het Plan van Aanpak voor deze studie (Droge Voeten 2050) is in 2024 afgerond. Het aanbestedingstraject start in 2025.
5.4.1	<i><u>Wolfsbarge</u>. Is de fase van planvorming ingegaan.</i> <i><u>Tussenwater Zuid</u>. De Eco-hydrologische analyse is gereed. Het onderzoek zal verder worden afgerond.</i> <i><u>Noordma/Zuidoevers</u>. Is in uitvoering.</i>
	Geen bijzonderheden te melden.
5.4.2	<i>In het westelijk deel van het plangebied wordt de komende jaren het aanwezige Woldmeer verder afgerond en zal totaal ca. 125 ha omvatten, hiermee wordt het bergingsvolume van 0,5 miljoen kuub in 2027 ruim gehaald. Meerstad zet de zandwinning in het oostelijk deel van het plangebied voort, waarmee nieuw wateroppervlak wordt gerealiseerd, dit staat echter nog niet in verbinding met het aanwezige deel van het Woldmeer. De totale afronding van het meer wordt verwacht in 2035.</i> <i>Momenteel zijn we bezig met het project 'Inlaat bij de Slochtersluis voor de berging in Meerstad'.</i>
	Het westelijk deel van het Woldmeer is afgerond, de verdere ontwikkeling aan de oostzijde loopt. De realisatie van de inlaat bij de Slochtersluis is in voorbereiding, maar loopt langzamer dan verwacht omdat de inlaat zo mogelijk wordt gecombineerd met de huidige sluis. De gemeente Groningen is momenteel in gesprek met Rijkswaterstaat om de sluis in eigendom over te nemen, waardoor er extra onderzoeken nodig zijn.
5.4.3	<i>De uitvoering zal naar verwachting in 2024 van start gaan (realisatie door Prolander).</i>
	De uitvoering van de inrichting is in november 2024 van start gegaan. Het hoger beroep tegen de watervergunning is door de RvS niet meer in 2024 ter zitting behandeld. Dit is niet belemmerend voor de uitvoering. De verwachting is dat de behandeling in 2025 zal plaatsvinden.
5.4.4	<i>Twee projecten - een ten noorden en een ten zuidwesten van Spijkerboor ('Boonspolder' en 'bevergebied Spijkerboor') – zijn in uitvoering.</i>
	Deze projecten zijn in 2024 grotendeels uitgevoerd.
5.4.5	<i>De planvorming en het beschikbaar krijgen van gronden bij het Rolderdiep en Amerdiep zal in 2024 worden afgerond. Daarna start ook de uitvoering.</i>
	Na de planvoorbereiding is er ook tijd nodig voor besluitvorming, vergunningen en bestek voorbereiding en een aanbesteding. Dit loopt tot en met 2025. Dit wordt getrokken door Prolander. Intussen wordt door Prolander ook gewerkt aan het

	beschikbaar krijgen van gronden. Als dat tijdig gereed is volgt de uitvoering in 2026-2027
5.4.6	<i>We proberen voorlopig mee te liften met externe gebiedsontwikkelingen rond Natuurnetwerk Nederland gebieden en/of de Ecologische verbindingzones (EVZ). Ontwikkelingen bij de EVZ Pagediep is hier een van; de ontwikkelingen worden afgewacht.</i>
	Geen bijzonderheden te melden. De opgave is ook nog niet urgent.

Programma Watersystemen

Het waterschap heeft naast de in het voorgaande programma beschreven veiligheidstaak ook als taak te zorgen voor voldoende water en schoon en ecologisch gezond water.

De zorg voor voldoende water betekent dat wij streven naar een optimaal waterbeheer voor de functies in ons gebied. Bij de vaststelling van de gewenste waterpeilen, maken we een zorgvuldige afweging van de belangen van de diverse functies. In natte perioden voeren we water af, in droge perioden zorgen we indien mogelijk voor voldoende water. We zorgen ervoor dat de wateroverlast beperkt blijft tot het afgesproken, aanvaardbare niveau. Wij voorkomen wateroverlast door bodemdaling en we geven op proactieve wijze advies aan gemeenten om wateroverlast in stedelijk gebied zoveel mogelijk te voorkomen. We onderhouden de watergangen zodanig dat de aan- en afvoerfunctie van de watergangen gegarandeerd blijft en houden daarbij zoveel mogelijk rekening met de ontwikkeling en het behoud van natuurwaarden en ecologische belangen. Tevens zorgen we voor voldoende waterdiepte voor de scheepvaart.

De zorg voor schoon en ecologisch gezond water is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Het programma watersystemen is in vier thema's opgedeeld.

- Deltaplan Zoetwater
- Europese Kaderrichtlijn Water
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Integraal Beheer

Thema Deltaplan zoetwater (H 6 WBP)

's Zomers kent ons beheergebied een natuurlijk watertekort. Daarom wordt iedere zomer vanuit het IJsselmeer, via Friesland en Drenthe, water aangevoerd om aan de watervraag te kunnen voldoen. Het aangevoerde water wordt onder andere gebruikt voor het op peil houden van het oppervlaktewater in de watergangen, voor de industrie, voor de natuur, voor doorspoeling tegen verzilting en voor de beregening door de landbouw. De watervraag in ons gebied neemt toe door klimaatverandering, door de gewenste hogere productie in de landbouw en door economische ontwikkelingen, zoals nieuwe datacentra en een nieuwe waterstoffabriek.

Binnen het thema zoetwaterbeschikbaarheid zetten wij in op verschillende sporen:

We optimaliseren de wateraanvoer, zodat we de voor ons beschikbare hoeveelheid water vanuit het IJsselmeer ons beheergebied in kunnen laten stromen en op een goede manier kunnen verdelen over de verschillende watersystemen. Daarnaast zetten we in op het conserveren van water, door het water zoveel mogelijk bovenstrooms vast te houden en te laten infiltreren in de bodem. Het derde spoor richt zich op het voorkomen van inefficiënt watergebruik. Het vierde spoor is het optimaliseren van het gebruik van grondwater, zonder dat dit schade brengt aan andere gebruiksfuncties. Tot slot stimuleren wij efficiënt watergebruik en optimaal bodembeheer, om zodoende het watergebruik te beperken.

Verandering in het zoetwater gebruik is iets dat het waterschap niet alleen kan bewerkstelligen. Keuzes over aanpassingen in het landgebruik vallen bijvoorbeeld buiten onze verantwoordelijkheid. Daarvoor is de samenwerking tussen vele partijen noodzakelijk. Als waterschap hebben wij maar beperkt invloed op keuzes die andere partijen maken. Wij richten ons binnen dit thema op datgene wat wij kunnen doen en werken graag samen met anderen om ook in de toekomst te zorgen voor voldoende zoetwaterbeschikbaarheid.

Doel

We spannen ons in voor voldoende water, nu en in de toekomst. Ondanks onze inspanning is er niet overal en altijd voldoende water beschikbaar. Daarom geven wij de watergebruikers inzicht in de zoetwaterbeschikbaarheid en vragen hen nadrukkelijk om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 hebben we de verdeling van het aanvoerwater verder geoptimaliseerd. We hebben mogelijkheden voor beregenen uit grondwater voor ons hele gebied in beeld gebracht. In gebieden waar dat aan de orde is, is de zoetwaterbeschikbaarheid in 2027 geactualiseerd en gecommuniceerd naar de watergebruikers. We hebben onze gebruikers nog meer bewust gemaakt van het feit dat niet overal en niet altijd voldoende zoet water gegarandeerd kan worden en dat ze water efficiënt moeten gebruiken. Gebruikers passen technieken toe om watergebruik te beperken en delen hun kennis.

Deltaplan Zoetwater

Maatregelen	gereed was	gereed wordt
6.1.1 Watersysteem analyse binnen Hunze en Aa's met o.a. onderzoek naar noodzaak en kosteneffectiviteit van vergroten capaciteit van de aanvoergemalen	2025	
6.1.2 Toename watervraag onderzoeken	2025	
6.1.3 Indien nodig, met andere belanghebbende partijen aanpassingen doen aan de vigerende waterakkoorden	Doorlopend	
6.2.1 Onderzoek naar besparen op doorspoelen Eemskanaal	2025	
6.2.2 Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren	2025	
6.3.1 Nieuw beleid opstellen voor beregening uit grondwater	2025	
6.3.2 Onderzoek naar invloed van beregening op grondwaterstanden Voorste Diep	2025	2026
6.3.3 Onderzoek naar het effect van grondwateronttrekking voor beregening in de watersystemen Veenkoloniën en Westerwolde	2024	2025
6.3.5 FRESHEM, kartering zoet en zout grondwater	2025	2026
6.3.6 Onderzoek naar mogelijkheden grondwatervoorraad-beheer	2024	2025
6.3.7 Voorstel uitwerken voor het in beeld brengen van de totale grondwateronttrekking ten behoeve van beregening	2025	2026
6.4.1 Communicatietraject opstellen om zoetwaterbeschikbaarheid uit te leggen	2024	2026
6.4.2 Optimalisatie en actualisatie van zoetwaterbeschikbaarheid	2027	
6.4.3 Gebiedsproces en watersysteembrede afweging doorspoelen Oldambt	2027	
6.5.1 Bepalen beschikbare bodemvocht via satellietgegevens en gegevens ter beschikking stellen aan gebruikers	2025	
6.5.2 Stimuleren optimaal bodembeheer via pilots en kennisverspreiding	Doorlopend	
6.5.3 Stimuleren efficiënt watergebruik via pilots en kennis verspreiding	Doorlopend	
6.5.4 Opstellen beleid maximaal waterverbruik per teelt	2027	
6.5.5 Opstellen beleid voor nieuwe industriële gebruikers, samen met de provincies	2024	2025

Uitwerking maatregelen in 2024: wat gaan we in 2024 doen en wat hebben we in 2024 gedaan?

Maatregel:	Uitvoering:
6.1.1	<i>De studie wordt dit jaar afgerond en er wordt een advies voor het algemeen bestuur opgesteld.</i>
	In 2024 heeft de nadruk gelegen op het analyseren van de toekomstige watervraag. Ook is gekeken wat de baten en de lasten zijn voor verschillende alternatieven voor het vergroten van de aanvoercapaciteit via de noordelijke aanvoerroute. Er is voorbereidend werk verricht om het dagelijks bestuur in te lichten over het onderzoek
6.1.2	<i>Dit onderzoek wordt gecombineerd met de studie uit actiepunt 6.1.1.</i>
	Dit onderdeel is meegenomen in actiepunt 6.1.1 en is onderdeel van het achtergronddocument dat geschreven is voor dat actiepunt.
6.1.3	<i>We blijven in goed overleg met de waterakkoord-partners. In de diverse wateraanvoercircuits moet geïnvesteerd worden om functioneel te blijven. Daar dragen wij ons steentje aan bij met financiële middelen en kennis-inbreng.</i>
	We zijn in goed overleg met de waterakkoord-partners op basis van bestaande waterakkoorden. Knelpunten worden besproken, kennis wordt gedeeld en financieel dragen wij ons steentje bij.
6.2.1	<i>In 2022 is een plan van aanpak opgesteld waaruit bleek dat Rijkswaterstaat (RWS) initiatiefnemer van het onderzoek is (Deltaprogramma). We pakken het samen op. Het</i>

	<i>door Rijkswaterstaat opgestelde plan van aanpak wordt dit jaar uitgewerkt.</i>
	Het Plan van aanpak is afgerond en met beide opdrachtgevers besproken en vastgesteld. De uitwerking is in gang gezet. Een aanvraag bij het Deltafonds (onderdeel Deltaplan Zoetwater) loopt, het opstellen van een uitvraagdocument richting de markt is de volgende stap. Er heeft een deskundigenoverleg over monitoring plaatsgevonden. Het plaatsen van extra zoutmeetpunten bij de Sluizen van Farmsum door RWS is in gang gezet.
6.2.2	<i>Een plan van aanpak wordt opgesteld.</i>
	Omtrent dit actiepunt is in 2024 een brainstorm geweest over de aanpak hiervan. De resultaten van de brainstorm zijn verwerkt in een concept plan van aanpak.
6.3.1	<i>Het uitwerken van het beregeningsbeleid grondwater Drentsche Aa hangt af van de beoordeling van het grondwatereffect op ecologische waarde N2000. Daarvoor is nader onderzoek nodig waarvan de resultaten in 2024 beschikbaar komen.</i>
	Uit het onderzoek door een extern bureau blijkt dat de onderbouwing van de beoogde algemene regels beregening niet Natuurbeschermingswet proof is. De Provincie Drenthe pakt de handschoen op vanuit Natura2000 om met beleid te komen en dit binnen de Commissie Landelijk Gebied Drenthe in te brengen. We zijn betrokken en volgen dit op de voet. Het is de verwachting dat de provincie in 2025 met een afgestemd voorstel komt. Momenteel toetsen de juristen of de voorstellen haalbaar zijn.
6.3.2	<i>In 2024 wordt een plan van aanpak opgesteld zodra het 'nader onderzoek' bij 6.3.1. beschikbaar is.</i>
	Gezien de grote onzekerheid rond de uitkomsten van het onderzoek bij 6.3.1, is dit actiepunt nog niet opgestart.
6.3.3	<i>Deze maatregel wordt uitgevoerd in samenhang met 6.3.1. en 6.3.7.</i>
	Dit actiepunt is losgekoppeld van 6.3.1. Een Plan van Aanpak is intussen afgerond.
6.3.5	<i>Voor het uitvoeren van de karteringsonderzoek zal vanuit de lucht informatie verzameld worden. Dat is met een jaar uitgesteld (wordt 2024). We begeleiden de onderzoekers.</i>
	De partij die de uitvoering gaat doen is bekend. Onze regio hebben we obstakel vrij. De planning voor het invliegen van Groningen-Drenthe is opgesteld. De Omgevingsmanager namens de vier noordelijke partijen is begonnen. Helaas is er uiteindelijk niet gevlogen in 2024. Er kwamen andere vraagstukken bij, namelijk de stikstof toetst en hogere kosten. Begin 2025 is opnieuw gesproken om de definitieve vlieggebieden en vliegdictheden (afhankelijk van het gebied) te bepalen. En een nieuwe planning (in verband met de aanwezige diersoorten) te maken.
6.3.6	<i>De provincie Drenthe zal het grondwatervoorraad-beheer verder vorm gaan geven.</i>
	Een op te stellen Plan van Aanpak is bijna afgerond.
6.3.7	<i>In 2024 zal de uitwerking en vertaling naar beleid plaatsvinden. De bestuurlijke verankering daarvan volgt daarna.</i>
	Er vindt intern een inventarisatie plaats hoe we hier mee omgaan: maken we alle onttrekkingen inzichtelijk of slechts een deel. En wat is de consequentie voor bij voorbeeld handhaving. Voor het Drentse Aa gebied zijn we al ver gevorderd, de overige gebieden hebben een lagere prioriteit. Wanneer de provincie een standpunt heeft bepaald over de beregening in de onderzoekszone N2000 binnen Drentsche Aa, kunnen wij weer verder met de consequenties die dit voor ons beleid gaat hebben. Gezien de voortgang van de provincie wordt dit niet eerder dan 2025/2026
6.4.1	<i>Dit jaar ronden we een plan van aanpak af en delen de communicatiestrategie met externen.</i>

	De communicatiestrategie is nog niet opgesteld. Wel is gekeken welke webpagina's een mogelijke vulling kunnen zijn voor de communicatie over zoetwaterbeschikbaarheid. In een informatieve AB-bijeenkomst is meer informatie gegeven over dit thema. Dat is ook onderdeel van de communicatiestrategie.
6.4.2	<i>Uitwerken van het inzicht in de diverse componenten binnen de zoetwaterbeschikbaarheid (belangen, watervraag, etc.). Gedurende de looptijd van het waterbeheerprogramma zullen steeds meer componenten van het waterverdelingsvraagstuk duidelijk worden. Op basis daarvan kan een goede afweging gemaakt worden. In 2024 kan, op basis van de onderzoeken uit 6.1.1, 6.1.2 en 6.4.3 weer een onderdeel worden afgerond.</i>
	Vanuit het Deltaprogramma Zoetwater is in 2024 aandacht geweest voor de maatregelen die in de derde fase van het Deltaprogramma (2028 - 2035) opgenomen kunnen worden als kansrijke maatregel om weerbaar te zijn tegen droogte. De kansrijke maatregelen voor de regio (Noord Nederland) zijn in kaart gebracht en worden in 2025 verder doorgerekend op haalbaarheid en kosten-baten. De maatregelen die in fase 2 zijn opgenomen (onder andere beekherstel van de Hunze en de Drentsche Aa) worden op dit moment uitgevoerd. Elk jaar vind hierover een verantwoording richting de subsidieverstrekker plaats.
6.4.3	<i>Zie 6.4.2.</i>
	Hier is in 2024 geen actie op ingezet. Dat komt onder andere door de TLG-bijeenkomsten (Toekomst Landelijk Gebied) die dit jaar ook gehouden zijn.
6.5.1	<i>Het opstellen van een plan van aanpak en een eerste verkenning van de wensen en eisen bij de gebruikers.</i>
	In 2024 zijn we gestart met het maken van een plan van aanpak om binnen de pilotgebieden van Blue Transition (Veenkoloniën en Drentsche Aa) te kijken naar de effectiviteit van inzet van satellietbeelden. Hiervoor wordt een historische analyse voorgesteld, gecombineerd met een praktijkonderzoek. Deze pilot gaat in 2025 van start.
6.5.2	<i>De uitvoering van het DAW project 'Aanpak verminderen perceel- en erfemissie Groningen' en DAW/DPZ 'stimulans waterkwaliteit- en kwantiteit Drenthe' door LTO Noord lopen. De uitvoering van een project voor optimaal bodembeheer wordt door de AND (Agrarisch collectief Drenthe) uitgevoerd.</i>
	Het DAW project Groningen loopt volgens plan. Het DAW/DPZ project in Drenthe heeft vertraging opgelopen en is in februari 2025 van start gegaan. Het DAW project van de ANOG ("Gezonde bodem schone sloot") heeft vertraging opgelopen als gevolg van wisseling van personen bij de ANOG. In 2025 wordt een concrete start gemaakt. Een verlenging van het project tot eind 2027 is toegezegd.
6.5.3	<i>De pilots worden uitgevoerd door agrarische collectieven, de resultaten volgen in 2026.</i>
	In 2024 zijn de agrarische collectieven AND, ANOG en BNMG van start gegaan met hun pilots.
6.5.4	<i>In 2024 is deze maatregel nog niet aan de orde.</i>
	Nog niet aan de orde.

6.5.5	<i>Het beleidskader is opgesteld en wordt gedeeld met externen.</i>
	Binnen de afnemers van zoetwater vanuit het IJsselmeergebied is een beleidskader nieuwe watervragers opgesteld. In 2024 is hiermee op beperkte schaal geoefend. De regio heeft in 2024 een aantal vragen over watergebruik in de regio's (waaronder voor waterstofproductie en veengebieden) landelijk geagendeerd. Voor dit actiepunt zijn we wel afhankelijk van de provincie en de Task Force Zoetwaterbeschikbaarheid. De verwachting is dat het beleidskader in 2025 afgerond kan worden.

Thema Europese kaderrichtlijn water (H 7 WBP)

Het waterschap heeft de zorg voor schoon en ecologisch gezond water. Dit is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Doel

We zorgen voor schoon en ecologisch gezond water, waarin systeemspecifieke dieren en planten voorkomen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn de inrichtingsmaatregelen voor de KRW gereed en de KRW-waterlichamen voldoen aan de ecologische doelen. We zien een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit ten opzichte van 2010 (aanvang van de KRW). Bij gewasbeschermingsmiddelen zien we alleen nog incidentele overschrijdingen. De zwemwateren hebben een goede bacteriologische kwaliteit.

Europese Kaderrichtlijn Water

Maatregelen		gereed was	gereed wordt
7.1.2	Tussentijdse evaluatie toestand en doelbereik	2024	
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Rolderdiep) (zie ook 5.4.5.)	2027	2028
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Amerdiep) (zie ook 5.4.5.)	2027	2028
7.3.2	Hermeandering Hunze (delen Voorste Diep en Achterste Diep)	2027	2028
7.3.3	Onderzoek en introductie beekspecifieke soorten (Westerwoldse Aa zuid / Ruiten Aa)	2026	2029
7.4.1	Zuidlaardermeer: uitvoeren maatregelen uit inrichtingsplan	2025	2027
7.4.2	Oldambtmeer: verbeteren oevers voor waterplanten en paai- en opgroeigebied vis	2024	
7.4.3	Onderzoek waterplantengroei Schildmeer	2024	
7.5.1	Aanleg natuurvriendelijke oevers kanalen Hunze/Veenkoloniën	2027	
7.5.2	Aanleg natuurvriendelijke oever Noordwillemskanaal	2027	
7.5.3	Optimalisatie bestaande natuurvriendelijke oevers	Doorlopend	
7.6.1	Realisatie vispassages Drentsche Aa	2027	
7.6.1	Realisatie vispassages Hunze	2027	
7.6.2	Ontsluiting extra paai- en opgroeigebied voor paling en driedoornige stekelbaars	2026	
7.6.3	Nader onderzoek barrièrewerking RWZI's van waterschap en bedrijven in vismigratieroutes	2026	
7.7.1	Overleg met buurwaterschappen over verbetering kwaliteit aanvoerwater	2024	
7.7.2	Optimalisatie fosfaatverwijdering op de RWZI's	2024	2025
7.7.3	Proefprojecten kringlooplandbouw in Duurswold en Oldambt	2025	2026
7.7.4	Proefprojecten duurzaam bodembeheer in ons hele beheergebied	2026	
7.8.1	Overleg met waterschappen Vechtstromen en Drents-Overijsselse Delta over verlaging stoffenbelasting vanuit Hoogeveense Vaart	2024	2025
7.8.2	Onderzoek effluent RWZI's	2025	2026
7.8.3	Acties uit landelijk Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 wanneer passend voor ons gebied	Doorlopend	
7.9.2	Bronanalyse (lokale bronnen) bij terugkerende overschrijdingen voor alomtegenwoordige stoffen	2023	2025
7.9.3	Biotamonitoring	2027	
7.9.4	Optimalisatie meetmethode stoffen	Doorlopend	
7.9.5	Onderzoek naar regionale natuurlijke achtergrondconcentraties voor metalen	2024	
7.10.1	In kaart brengen van de toxiciteit van de aanwezige microverontreinigingen	Doorlopend	
7.13.1	Evaluatie effect van beekbodemverhogende maatregelen op bereiken KRW-doelen	2025	
7.14.1	Samen met gemeenten Inventarisatie waterkwaliteit stedelijke wateren	2024	
7.14.3	Ambitie bepalen voor overige wateren	2024	2025
7.14.4	Afstemmen ambitie overige wateren met provincies	2024	2025

Uitwerking maatregelen in 2024: wat gaan we in 2024 doen en wat hebben we in 2024 gedaan?

Maatregel:	Uitvoering:
7.1.2	<i>In 2024 presenteren we aan het algemeen bestuur onze tussenevaluatie voor doelbereik 2027 en presenteren we de gegevens tot en met het meetjaar 2023.</i>
	Deze presentatie aan het algemeen bestuur is gegeven op 17 april 2024.
7.3.1	<i>Het planproces en beschikbaar krijgen van gronden (Rolderdiep) zal in 2024 worden afgerond.</i>
	Na planvoorbereiding is ook tijd nodig voor besluitvorming, vergunningen, bestek voorbereiding en aanbesteding. Dit loopt tot en met 2025. Dit traject wordt getrokken

	door Prolander. Intussen wordt door Prolander ook gewerkt aan beschikbaar krijgen van gronden. Als dat tijdig gereed is volgt uitvoering in 2026-2027
7.3.1	<i>Het planproces en beschikbaar krijgen van gronden (Amerdiep) zal in 2024 worden afgerond en vervolgens zal gestart worden met de uitvoering.</i>
	Zie de toelichting bij het Rolderdiep.
7.3.2	<i>De planning van de verschillende deeltuitvoeringen loopt mee in de gebiedsuitwerkingen van het <u>Achterste diep</u>, in samenhang met het gebiedsproces Natuur-inclusieve landbouw. In het <u>Voorste diep</u> is de planvorming voor het gebied Bronnegermaden gestart. Zoals het er nu naar uitziet zal dat gebied de komende jaren in 3 deelgebieden worden uitgewerkt en gerealiseerd. De planvorming loopt. De schetsplannen worden opgesteld en na verder onderzoek en informatiebijeenkomsten verder uitgewerkt. Het beschikbaar krijgen van de grondposities blijft een belangrijk aandachtspunt van Prolander.</i>
	Na planvoorbereiding is ook tijd nodig voor besluitvorming, vergunningen, bestek voorbereiding en aanbesteding. Dit traject loopt tot en met 2025. Dit wordt getrokken door Prolander. Intussen wordt door Prolander ook gewerkt aan beschikbaar krijgen van gronden. Als dat tijdig gereed is volgt uitvoering in 2026-2027. Het Voorste en het Achterste diep zitten in één kavelruilproject. De voortgang is van elkaar afhankelijk. In de beschrijving is de planning daarvan opgenomen die zoals nu bekend is een gelijke doorlooptijd hebben. Wanneer een deel van het projectgebied kan worden geruild, dan zal de planuitwerking en besteksvorbereiding voor dat deel separaat worden opgepakt. Dat zorgt dan voor een versnelling.
7.3.3	<i>Het Plan van Aanpak is gereed. We starten met de uitvoering van het project om actief ontbrekende vissoorten uit te gaan zetten in Westerwolde.</i>
	Het Plan van Aanpak is gereed en het project is gestart. In de winter van 2024/2025 worden de benodigde vissen voor het kweekprogramma gevangen in de Drentsche Aa. De eerste uitzet is gepland in het najaar van 2025.
7.4.1	<i>De revitalisatie van de rietoevers is als maatregel in voorbereiding en zal worden uitgevoerd in 2 fasen. Fase 1 is uitgevoerd. Voor fase 2 worden de vergunningprocedures afgerond en daarna start de uitvoering. Rondom de luwe Zones van het Zuidlaardermeer vindt verkenning op haalbaarheid, technisch en draagvlak plaats. De uitvoering daarvan is mogelijk in 2024/2025. Een en ander is ook afhankelijk van uitkomsten van gebiedsconsultaties.</i>
	Alle projecten met betrekking tot de werkzaamheden in de rietoevers zijn afgerond. De aanpak van het plan Luwe zones is een separaat onderdeel, waarvan de planuitwerking in 2025 start en de uitvoering in 2027 is gepland.
7.4.2	<i>In 2024 worden de maatregelen uitgevoerd en afgerond.</i>
	In het najaar van 2024 zijn alle maatregelen uitgevoerd en afgerond: poelen gegraven, vooroevers verbeterd, luwte gecreëerd.
7.4.3	<i>Dit jaar zal een rapportage worden opgesteld over de achterblijvende waterplantengroei. Eventueel volgt een voorstel voor vervolgonderzoek dan wel een voorstel met maatregelen.</i>
	Het rapport over het onderzoek is afgerond. Een voorstel voor een vervolg volgt in 2025.
7.5.1	<i>Voor de resterende opgave van 7,8 km NVO's staat de opdrachtverlening en de werkvoorbereiding van de eerste (deel)trajecten gepland.</i>
	Gerealiseerd is een NVO bij Pottendijk (1,35 km). In voorbereiding zijn, in overleg met drie gemeenten (Aa en Hunze, Stadskanaal en Westerwolde), het inpassen van NVO's bij vervanging van oeverbescherming. Hier zijn in 2024 afspraken over gemaakt.

7.5.2	<i>Het uitvoeren van de resterende opgaven van de planperiode 2016-2021 wordt afgerond. Voor de nieuwe planperiode 2022 – 2027 wordt het planproces voor 0,8 km afgerond en de planvoorbereiding voor de resterende 2,2 km gestart.</i>
	De resterende 0,5 km van de opgave van 3 km voor de planperiode 2016-2021 is afgerond. Van de opgave voor 2022-2027 van 3 km is in het najaar van 2024 0,8 km gerealiseerd en is de aanbesteding van een volgend traject van 500 m eveneens in het najaar van 2024 gestart.
7.5.3	<i>Nog geen acties in 2024.</i>
	In 500 m NVO bij Taarlosebrug (Noord-Willemskanaal) zijn in 2024 voorzieningen aangebracht om besmetting met invasieve exoten te beperken. De monitoring van de effectiviteit hiervan is gestart.
7.6.1	<i>Worden meegenomen in planvorming voor 7.3.1 en 7.3.2.</i>
	Zie de toelichting bij 7.3.1. en 7.3.2.
7.6.1	<i>Deze opgave loopt zoveel als mogelijk mee in de maatregelen Waterberging en beekherstelmaatregelen, zie ook 5.4.1 en 7.3.2.</i>
	Zie de toelichting bij 5.4.1 en 7.3.2.
7.6.2	<i>Na de eventuele positieve besluitvorming op basis van de resultaten van de rapportage door het algemeen bestuur, worden de acties in gang gezet om de ontsluiting van aanvullend paai- en opgroeigebied mogelijk te maken.</i>
	Een inhoudelijke analyse en kostenraming is afgerond in 2024. Een voorstel is in het Algemeen Bestuur van april 2025 behandeld.
7.6.3	<i>In 2024 wordt gestart met de uitvoering van het nadere onderzoek naar de mogelijke barrière werking van RWZI's van het waterschap en bedrijven op de vismigratieroutes.</i>
	Het opstellen van de analyse loopt nog en is begin 2025 afgerond. Eventueel volgt er nog nader veldonderzoek in het najaar van 2025.
7.7.1	<i>Voor de Noordelijke route gaan we in 2024 in overleg met de Noordelijke waterschappen om te kijken of ook hier het opstellen van grove water- en stoffenbalansen een mogelijkheid is. Dit pakken we mogelijk op in combinatie met de evaluatie van de doorspoelproef en het effect daarvan op het Lauwersmeer. Voor de Zuidelijke route zijn intussen afspraken gemaakt.</i>
	Het rapport over de doorspoelproef is opgeleverd (Het Wetterskip Fryslân trok dit). De conclusie is dat er op hoofdlijnen een positief effect is voor de waterkwaliteit van de verhoogde inlaat van IJsselmeerwater (op de Friese boezemwateren en ook op de aanvoerwaterkwaliteit voor Hunze en Aa's). Advies uit het onderzoek is om: de huidige verhoogde inlaat minimaal tot 2027 door te zetten; dit in 2027 bij het vaststellen van een nieuw KRW-stroomgebiedsbeheerplan te evalueren en om wanneer daar aanleiding toe is (bijvoorbeeld vanuit een watersysteemanalyse van het Lauwersmeer) eventueel eerder dan 2027 te evalueren. Het extra doorspoelen van de Friese boezem heeft waterkwaliteitsvoordelen (hoger doorzicht, lagere nutriëntenconcentraties) in de Friese boezem. Het aanvoerwater dat Hunze en Aa's aanvoert heeft daardoor ook lagere nutriëntenconcentraties. Het extra doorspoelen kan ook nadelige effecten hebben op bijvoorbeeld het Lauwersmeer. Dit wordt nader onderzocht.
7.7.2	<i>Onderzocht is of en waar we in de waterketen stappen kunnen/moeten nemen om tot een reductie te komen van fosfor en stikstof. Mogelijke acties zijn extra chemisch defosfateren op een rwzi, extra beluchten op een rwzi, extra zuiveringsstap op een rwzi, extra afkoppelen en gebruik maken van RTC (Real Time Control). Afhankelijk van het resultaat van de rapportage hierover worden per rwzi concrete acties</i>

	<i>benoemd die vanaf 2024 uitgevoerd kunnen gaan worden.</i>
	Een pilot is per 1 april 2024 gestart met extra chemicaliëndosering op de rwzi's Assen, Veendam en Scheemda gedurende de 6 KRW zomermaanden (april-september 2024). De evaluatie hiervan loopt. Uit de evaluatie moet blijken wat de daadwerkelijke kosten van de pilot zijn geweest.
7.7.3	<i>Als vervolg op 'Vruchtbare kringloop Noord-Nederland' onderzoeken we de mogelijkheid een doorstart te maken met de veehouders in deze twee gebieden. De uitvoering van dit project wordt verzorgd door het Collectief Midden Groningen.</i>
	Het project "Klimaatbestendige landbouw Duurswold" is voortvarend opgepakt door collectief Boerennatuur Midden Groningen (voorheen Collectief midden Groningen). De uitvoering loopt grotendeels volgens plan.
7.7.4	<i>We gaan een pilotproject (binnen DAW) opstarten om bewezen maatregelen te testen en de effectiviteit vast te stellen. De uitvoering wordt verzorgd door het Collectief Midden Groningen. Eventueel combineren we deze actie met actie 8.2.1.7 (beleid greppels in landbouwgebieden) voor het testen van greppels.</i>
	Het project "Goede bodem als basis" wordt door de AND uitgevoerd volgens plan.
7.8.1	<i>Voor fosfor is overleg geweest met de waterschappen Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta en zijn water- en stoffenbalansen opgesteld. Voor microverontreinigingen hebben we in gekeken in het gebied van de Drentse Monden in hoeverre Hunze en Aa's last heeft van deze stoffen in het aanvoerwater. Een rapportage van het onderzoek en de resultaten van overleg met Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta verschijnt in 2024.</i>
	Dit jaar is er gemonitord. De resultaten worden niet dit jaar, maar volgend jaar verwerkt in een korte rapportage.
7.8.2	<i>Deelname aan landelijk monitoringsonderzoek naar atmosferische depositie van gewasbeschermingsmiddelen. Omdat ook via de lucht gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater komt kan de monitoring van ons effluent beter geduid worden. Daarnaast continuering van monitoring gewasbeschermingsmiddelen in effluent op vier rwzi's.</i>
	Het effluent van acht rwzi's is gemonitord op de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen. Geconstateerd is dat alle rwzi's bestrijdingsmiddelen uitstoten.
7.8.3	<i>Wanneer het landelijke maatregelenpakket extra acties vraagt op het gebied van GBM, voeren we dit, afgestemd met de andere waterschappen, uit waarbij dit passend moet zijn binnen ons werkpakket. Het is nog onduidelijk of het landelijke maatregelenpakket tot extra acties leidt.</i>
	Er is nog geen duidelijkheid over het sneller beschikbaar stellen van GBM gegevens. We gaan onderzoeken in hoeverre we dit zelf op kunnen pakken.
7.9.2	<i>Vervolg uitkomsten Biota-monitoring</i>
	In het Oldambtmeer is een hoge norm overschrijdende concentratie kwik aangetroffen in biota (vis). We hebben waterbodemonderzoek uitgevoerd, maar hier is geen specifieke kwikbron uit naar voren gekomen. We beraden ons op vervolgonderzoek.
7.9.3	<i>We nemen deel aan het landelijke onderzoek dat in 2024 (of 2025) wordt opgestart om de trend van een twintigtal KRW-stoffen (=KRW-verplichting) te volgen met behulp van biotamonitoring. Op basis van de resultaten van onze eigen biota (biologische) monitoring van 2023 (geïnitieerd vanuit maatregel 7.9.2) breiden we mogelijk het onderzoek nog uit in 2024.</i>
	Het landelijke onderzoek gaat niet door, omdat het niet lukt om dit meetnet centraal georganiseerd en gefinancierd te krijgen. De Unie van Waterschappen ziet daarin

	voor zichzelf geen rol. Op basis van de resultaten van 2023 voeren we dit jaar zelf biotamonitoring uit in de kanalen Oldambt, Hunze en Zuidlaardermeer. Uit de biotamonitoring van 2024 is naar voren gekomen dat kwik, PBDE's en HPCL overschrijden in alle drie bemonsterde waterlichamen (Kanal Oldambt, Hunze en Zuidlaardermeer). PBDE's en HPCL overschrijden landelijk in alle waterlichamen de normen. Dat is niet het geval met kwik. We hebben nu in 6 waterlichamen biotamonitoring uitgevoerd en in alle 6 wordt de norm van kwik overschreden. Daarmee lijkt het een beheergebiedbreed probleem te worden. De monitoring van volgend jaar zal hier meer inzicht in geven.
7.9.4	<i>Optimalisatie van meetmethodes vindt continue plaats. Implementatie en validatie van gewasbeschermingsmiddelen analyse op GC-MS (Gaschromatografie-massaspectroscopie).</i> De implementatie van de analysemethode van GBM op GC-MS is afgerond.
7.9.5	<i>Uitwerken van de onderzoeksresultaten van eigen monitoring uit 2023. Zo nodig formuleren van maatregelen op basis van resultaten van het landelijk onderzoek en eigen monitoring.</i> Het landelijke onderzoek is afgerond; de definitieve rapportage moet nog opgeleverd worden. Op basis van het concept kunnen we al wel concluderen dat het aantal overschrijdingen voor metalen minder wordt, doordat nieuwe achtergrondconcentraties aanbevolen worden. De overschrijdingen die overblijven liggen voornamelijk in het noordelijk kleigebied.
7.10.1	<i>We voeren op een aantal locaties in het beheergebied toxiciteitsonderzoek uit om inzicht te krijgen in de verschillende bronnen van verontreinigingen.</i> Dit jaar is er toxiciteitsonderzoek uitgevoerd op drie meetpunten. Een eerste analyse van de resultaten van 2022 tot en met 2024 is uitgevoerd. Deze worden volgend jaar verwerkt in een rapportage.
7.13.1	<i>De metingen in de drie pilot trajecten Anlooërdepje, Zeegserloopje en Taarlosche Diep worden conform planning gecontinueerd en de uitkomsten hiervan nader geëvalueerd.</i> De metingen in de drie proeftrajecten (Anlooërdepje, Taarlosche Diep en Zeegserloopje) zijn conform planning uitgevoerd. De metingen worden voortgezet in 2025.
7.14.1	<i>In 2024 maken we afspraken met de gemeenten over regulier overleg (n.a.v. de gehouden inventarisatie) over de waterkwaliteit.</i> Met de gemeenten Veendam en Midden-Groningen is een methodiek ontwikkeld, die we met andere gemeenten kunnen oppakken. In overleg met de gemeente Veendam hebben we afgesproken dat we in 2024 van 10 stedelijke wateren QuickScans opnemen. Een QuickScan is een verklarende beschrijving van de huidige situatie van een stedelijk water met een advies over welke maatregelen mogelijk zijn om de waterkwaliteit te verbeteren. Deze rapportage is in het voorjaar van 2025 afgerond. Met de gemeente Assen zijn we in overleg om in 2025 QuickScans op te gaan nemen. De gemeente Midden-Groningen heeft ook aandacht voor de stedelijke wateren. Hun aanpak sluit aan bij de methodiek die wij toepassen. Met deze gemeente zijn echter geen concrete afspraken gemaakt over het maken van QuickScans.
7.14.3	<i>In 2024 voeren we weer monitoring uit in de overige wateren. We bespreken het concept document met diverse partijen en de provincies. Er is intussen een concept versie van een ambitiedocument. Dat wordt in 2024 afgerond.</i> Er is een bestuursvoorstel dat op 4 juni 2025 aan het AB is voorgelegd.

7.14.4	<i>De afstemming met de provincie loopt nog door in 2024. In het voorjaar van 2024 willen we een document gereed hebben.</i>
	Het resultaat duurt langer dan verwacht. Provincies hebben met meerdere waterschappen te maken en waterschappen hebben met meerdere provincies te maken. Hierdoor is het lastig om een gedeelde methodiek af te spreken. Daarnaast ligt de focus momenteel op de KRW-wateren. We blijven dit punt onder de aandacht brengen.

Thema Deltaplan ruimtelijke Adaptatie (H 8 WBP)

Als waterschap houden wij ons al vele jaren bezig met klimaatadaptatie binnen onze opgaven. Vanuit onze taak en rol als regionaal waterbeheerder werken wij samen met de gemeenten, provincies en andere belanghebbenden aan de klimaatadaptatie-opgave.

In 2018 hebben Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen met elkaar afgesproken om versneld en intensiever te werken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050. Hiervoor is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) opgesteld, als onderdeel van het Deltaprogramma. Het DPRA is gericht op de aanpassing van de ruimtelijke inrichting om de kwetsbaarheid voor en de gevolgen van overstroming, wateroverlast, hittestress en droogte te verkleinen.

Het DPRA raakt aan de opgaven die wij hebben en biedt kansen voor integrale oplossingen. Het DPRA biedt ook kansen om het waterbelang breder onder de aandacht te brengen en vroegtijdig in te kunnen brengen in visies en plannen voor de ruimtelijke inrichting. Maatregelen die in het kader van het DPRA worden genomen, kunnen helpen om extra belasting van het watersysteem te voorkomen en de robuustheid te vergroten. Dit geldt zowel voor waterkwantiteit als waterkwaliteit.

Het DPRA en de daaruit voortvloeiende maatregelen, die worden opgenomen in de Regionale Uitvoeringsagenda DPRA, sluiten aan op eerdere maatregelen en opgaven, zoals de stedelijk wateropgave en de maatregelen vanuit de gemeentelijke waterplannen.

Doel

Wij streven naar klimaatrobuuste watersystemen en dragen vanuit onze kennis en expertise als regionaal waterbeheerder bij aan de nationale klimaatadaptatie-opgave.

Ambitie 2022-2027

Vanuit onze functionele taak en rol als regionaal waterbeheerder zijn wij nauw betrokken bij de invulling van het DPRA in onze regio. We zoeken hierbij de link met onze eigen doelen en opgaven en benutten kansen om te komen tot integrale oplossingen. We benutten het DPRA om te komen tot een betere invulling van onze rol binnen de ruimtelijke ordening.

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie

Maatregelen	gereed was	gereed wordt
8.1.1 Plan van aanpak aanpassen kwetsbare en vitale infrastructuur (gemalen en RWZI's) o.b.v. de analyse	2024	
8.1.2 Voorstel implementatie Regionale Uitvoeringsagenda DPRA	2023	2024
8.1.3 Adviseren van overheden en initiatiefnemers over locatiekeuzes en de invulling van overstromingsbestendig bouwen	Doorlopend	
8.2.1.1 Modelleren Toekomstbestendig watersysteem	2025	
8.2.1.2 Toetsing watersysteem aan NBW-norm	2025	
8.2.1.3 Uitvoeren maatregelen (reeds bekende) knelpunten watersysteem	Doorlopend	
8.2.1.4 Actualiseren richtlijnen toekomstbestendig watersysteem	2025	2026
8.2.1.5 Stimuleren duurzaam bodembeheer landbouw d.m.v. pilots	Doorlopend	
8.2.1.6 Actief communiceren over eigen maatregelen grondgebruikers, zoals goed bodembeheer en landgebruik (bijvoorbeeld via landbouwoverleggen, -beurzen, -nieuwsbrieven, etc.)	Doorlopend	
8.2.1.7 Beleid omgaan met greppels in landbouwpercelen	2026	
8.2.3.1 Rapportage van onderzoeken en acties uit plan van aanpak veenoxidatie	2024	
8.2.3.2 Opstellen van overzicht van instrumenten en oplossingen als input gebiedsprocessen	2024	2025
8.2.3.3 Communicatie- en gebiedsproces over mogelijke oplossingen in een aantal aandachtsgebieden	2024	2026
8.2.3.4 Samen met de provincies en gemeenten komen tot een strategie voor de aanpak van de aandachtsgebieden veenoxidatie	2026	2025
8.2.3.5 Peilbesluiten in een aantal veenoxidatie aandachtsgebieden opstellen na afloop van een gebiedsproces en eventuele herinrichting	2027	
8.5.1 Met gemeenten en provincies afspraken maken over de samenwerking in de fysieke leefomgeving, naar aanleiding van de implementatie van de Omgevingswet.	Doorlopend	

Uitwerking maatregelen in 2024: wat gaan we in 2024 doen en wat hebben we in 2024 gedaan?

Maatregel:	Uitvoering:
8.1.1	<i>Om met voorstellen voor mogelijke maatregelen voor de aanpak van kwetsbaarheden van onze kwetsbare infrastructuur te komen moet bepaald worden waar de kwetsbare infrastructuur zich bevindt. Dat gebeurt op basis van inventarisaties van gemeentelijke stresstesten en landelijke kaarten uit de klimaatatlas. Die inventarisatie zal begin 2024 afgerond zijn, waarna het plan van aanpak kan worden opgesteld.</i>
	Ten aanzien van hitte zijn voor de e-kasten/installaties inventarisaties uitgevoerd. Op basis hiervan zijn diverse maatregelen genomen zoals bv het aanpassen van de kleur van de e-kasten. Deze aanpak is tevens vastgelegd in het APVE voor deze installaties. Voor de rwzi-en en kwaliteitsgemalen worden de inventarisaties met betrekking tot wateroverlast door hevige neerslag momenteel uitgevoerd. De inventarisatie van waterkwaliteitsobjecten is afgerond. Het resultaat van de inventarisatie is een tweetal lijsten (projectenlijst klimaatadaptatie rioolgemalen en projectenlijst klimaatadaptatie rwzi). De projecten kunnen vanaf 2025 worden opgepakt.
8.1.2	<i>De regionale uitvoeringsagenda is in 2023 opgesteld samen met de regiopartners en daarna aan de besturen voorgelegd. Daarna volgt de implementatie.</i>
	In 2024 is een aantal maatregelen uit de RUA (regionale uitvoeringsagenda) opgepakt. Zo zijn er meerdere bijeenkomsten georganiseerd waarin kennis is gedeeld over klimaatadaptatie. Als waterschap hebben o.a. het gedachtegoed van water en bodem sturend onder de aandacht gebracht bij onze partners.
8.1.3	<i>Dit is een doorlopend actiepunt</i>
	Geen bijzonderheden.

8.2.1.1	<i>De modelleringsopdracht voor een toekomstbestendig watersysteem is in uitvoering.</i>
	De modelresultaten van het eerste deelgebied Duurwold zijn goed. De eerste toetsingsresultaten zijn opgeleverd. Het model voor het tweede deelgebied <i>Oldambt Fiemel</i> is bijna afgerond. Met een derde deelgebied <i>Drentsche Aa</i> is in 2024 gestart.
8.2.1.2	<i>Zie 8.2.1.1.</i>
	Dit actiepunt is een vervolg op het vorige actiepunt.
8.2.1.3	<i>Dit is een doorlopend actiepunt.</i>
	In 2024 zijn verspreid over het beheersgebied knelpunten in de wateraanvoer en -afvoer opgelost. Het betreft onder andere de vervanging van te kleine duikers, de inspectie en vervanging van plaatstalen duikers, aanleg nieuwe overlaat bij Froombosch, vervanging stuwput en beschoeiing bij een stuw, aanpassing hoogwaterschotten bij Westerbroek en het aanbrengen van een nieuwe meetsensor bij een gemaal. Een aantal knelpunten die zijn opgelost kwamen aan het licht tijdens de extreem natte periode december 2023/januari 2024.
8.2.1.4	<i>Dit actiepunt is gekoppeld aan de actiepunten 8.2.1.1 en 8.2.1.2.</i>
8.2.1.5	<i>Uitvoering van projectplannen in de twee pilot gebieden (Drentsche Aa en Veenkoloniën). Pilotgebied Drentsche Aa: samen met agrariërs innovatieve maatregelen testen die gericht zijn op meer/beter water vasthouden in de bouwvoor en maatregelen die uit- en afspoeling vanaf percelen moeten voorkomen. In combinatie met een detail hydrologisch model dat ondersteuning biedt aan de agrariërs voor het nemen van de juiste maatregelen op de juiste plek.</i> <i>Veenkoloniën: gestart met een joint fact finding met alle belanghebbenden ten aanzien van waterkwaliteit en kwantiteit. Daarna wordt een uitvraag voorbereid om onderzoek te doen naar maatregelen op de agrarische bedrijven in het pilotgebied die bijdragen aan een duurzaam watersysteem en bijdragen aan een klimaat robuuste landbouw. De organisatie van een internationale Interreg bijeenkomst in Drenthe samen met de provincie in maart.</i>
	Beide pilotprojecten vallen onder het Blue Transition project, zijn volop in uitvoering en verlopen volgens plan. Mogelijk verlengen we het project tot 1 oktober 2026. We bekijken of dit nodig is.
8.2.1.6	<i>Dit is een doorlopend proces. Jaarlijks staan wij op een landbouwbeurs en geven wij voorlichting op bijeenkomsten en vergaderingen. Vier keer per jaar wordt er een landbouwnieuwsbrief uitgegeven. En daarnaast geven wij tijdens bezoeken en controles voorlichting om de waterkwaliteit te verbeteren.</i>
	Deze activiteiten zijn uitgevoerd.
8.2.1.7	<i>Het opstellen van beleid is pas mogelijk als er voldoende informatie aanwezig is. Zie actiepunt 7.7.1. Bij voorbeeld over types infiltratiegreppels. Het is nog onduidelijk of het op te stellen beleid op regionale of landelijke schaal zal zijn.</i>
	Het onderzoek naar effect van infiltratiegreppels op uit- en afspoeling van GBM loopt in diverse pilots. De eerste resultaten uit het onderzoek zijn gedeeld in de pilot Drentsche Aa onder Blue Transition. Dit betreft veldonderzoek. Een aanvraag voor uitgebreider onderzoek op de proefboerderijen Kooijenburg en Marwijksoord naar het effect van de infiltratiesleuf is in voorbereiding. De resultaten van dit onderzoek zullen in 2026 nog niet beschikbaar zijn voor het onderbouwen van beleid.
8.2.3.1	<i>Er is geen plan van aanpak maar een Regionale Veenweide Strategie 1.0 en een startnotitie overige veengronden vanuit hier zijn pilots gestart. Zodra daar informatie/uitkomsten van zijn wordt hierover gerapporteerd.</i>

	Er lopen momenteel zes pilots in het Groninger gebied: 1. Onner- en oostpolder. Greppelproef. 2. Meerstad Noord.Polder Lageland. 3. WIS Blauwe Molen 4. Natte teelten. 5. Eekerpolder. Aanleg zonnepark. 6. Polder Binnenlanden. Relatie met gemaal Ulsda. In Drenthe loop een pilot bij Valthermond. Van alle pilots zijn nog geen uitkomsten te melden.
8.2.3.2	<i>We gaan door met het opdoen van kennis en met gebiedsprocessen.</i>
	We zijn doorgedaan met de gebiedsprocessen en een eerste versie van een beleidsstuk over omgaan met maaiveld daling door veenoxidatie is in het DB besproken.
8.2.3.3	<i>We gaan verder met de gebiedsprocessen.</i>
	Er lopen verschillende gebiedsprocessen (zoals Blauwe Molen, Onner - Oostpolder, Meerstad noord) en hier gaan we mee door om te leren / ervaring op doen.
8.2.3.4	<i>Verder gaan met de Regionale Veenweide Strategie 2.0: inzicht krijgen in maatregelen en draagvlak creëren. Er vinden al keukentafelgesprekken / gebiedsbijeenkomsten plaats, dit gaat verder in 2024.</i>
	Het is nog de vraag of er een Regionale Veenweide Strategie 2.0 komt. De provincies hebben namelijk richting het Rijk (LNVN) aangegeven dat de Regionale Veenweide Strategie 2.0 is opgegaan in de gevoerde TLG (transitie Landelijk Gebied) trajecten. Het gebiedsplan voor Groningen heeft hier invulling aan gegeven samen met de pilots die nu lopen en opgestart worden. Hier moet het Rijk nog wel akkoord op geven. De verwachting is dat er eind dit jaar meer duidelijkheid komt en dat er een 3.0 komt waarin de grootschalige uitrol van maatregelen wordt uitgewerkt. Daarnaast wordt er gewerkt aan een beleidsstuk over omgaan met maaiveld daling door veenoxidatie. Samen met de provincies en gemeenten gaan we in overleg over het opstellen van gezamenlijk beleid.
8.2.3.5	<i>Peilbesluiten volgen beleid omtrent veenoxidatie. Als er een peilbesluit genomen kan worden zullen we dat doen, maar voor 2024 worden geen peilbesluiten in veengebieden verwacht. Een en ander is afhankelijk van het PPLG (provinciaal plan landelijk gebied). Hier leveren we ook een bijdrage aan het proces PPLG.</i>
	Er is een peilbesluit voor Veendam (Nedmag) opgesteld. Deze is door het algemeen bestuur in februari 2025 vastgesteld.
8.5.1	<i>Dit is een doorlopend proces. Na invoering zal op basis van de opgedane ervaringen de werkwijze worden verbeterd.</i>
	Geen bijzonderheden.

Thema Integraal beheer (H9 WBP)

Aanvullend op het strategisch beleid en de (inrichtings)maatregelen worden de doelen bereikt door operationeel beheer. Het dagelijks beheer van bijvoorbeeld de stuwen en de gemalen, het beheer en onderhoud, het muskusrattenbeheer, de vergunningverlening en handhaving en het beheer van de zuiveringsinstallaties bepaalt mede het behalen en behouden van de doelen.

Veelal zijn de beheerstaken in eerste instantie gericht op één taak, voor bijvoorbeeld waterkwantiteit, maar heeft het beheer direct of indirect ook gevolgen voor waterkwaliteit en andersom. Peilbeheer en de water aan- en afvoer is vooral bedoeld om de functies te bedienen van voldoende water. Maar bijvoorbeeld droogval in de zomer kan ook effect hebben op het planten- en dierenleven en daarmee het halen van de KRW-doelen. De verbinding tussen de verschillende taken maakt dat we dit in een apart hoofdstuk integraal beheer hebben opgenomen.

Doel

Ons beheer is doelmatig en doeltreffend en draagt bij aan het bereiken van onze strategische doelen.

Ambitie 2022-2027

De verschillende onderdelen van ons beheer staan niet op zichzelf, maar zijn integraal met elkaar verbonden en worden daarnaast nog beïnvloed door het uitgangspunt van de gebiedsinrichting. Het effect van het beheer op het bereiken van onze strategische doelen is bekend en wordt daarop afgestemd. Doelmatigheid, doeltreffendheid en duurzaamheid zijn de speerpunten van ons beheer.

Integraal beheer

Maatregelen		gereed was	gereed wordt
9.2.1	Evaluatie effect van ecologische onderhoud	Doorlopend	
9.2.2	Uitvoering aangepast onderhoud ten behoeve van de KRW	Doorlopend	
9.4.1	Tussenrapportage toestand en effectiviteit beheermethoden invasieve exoten	Doorlopend	
9.4.2	Onderzoek naar bronpopulaties Amerikaanse rivierkreeften	2024	2026
9.4.3	Onderzoek naar opkomende kreeftsoorten	2024	2026
9.4.4	Communicatieplan ten behoeve van vergroten bewustwording, in samenwerking met de provincies	2024	2027
9.5.1	Bestrijden van muskusratten tot nul-populatie is bereikt	2032	
9.6.1	Beleidskader vergunningverlening voor maatregelen in energietransitie opstellen	2026	
9.6.2	Huidige waterschapsregelgeving evalueren. Verbeterpunten meenemen bij het opstellen van de waterschapsverordening	2025	
9.8.1	Ambitie bepalen op het gebied van microverontreinigingen en medicijnresten	2025	2027
9.10.1	Opstellen visbeleid	2026	

Uitwerking maatregelen in 2024: wat gaan we in 2024 doen en wat hebben we in 2024 gedaan?

Maatregel:	Uitvoering:
9.2.1	<i>De impact van het maaibeheer op vogels wordt geëvalueerd en er wordt een voorzet gedaan voor mogelijke aanpassingen in het beheer.</i>
	De nieuwe Gedragscode is afgerond en wordt bediscussieerd met de RVO. Enkele zware knelpunten (klepelen vooral) hebben invloed op dit punt. Er is nog geen duidelijkheid of de gedragscode is goedgekeurd door RVO. Op dit moment hebben we afspraken met de provincies gemaakt over het onderhoud dat we uitvoeren.
9.2.2	<i>Vorig jaar zijn we gestart met het onderhoud volgens de beek-beheerplannen in alle beken. Dit jaar volgt de evaluatie van het eerste jaar planmatig onderhoud en gaan we zo mogelijk verbeteringen doorvoeren.</i>
	Het onderhoud is vanaf 15 juli gestart. De verbeterde planning (als gevolg van de evaluatie van het planmatig onderhoud van 2023) leidt tot meer inzicht en beter natuurvriendelijk onderhoud in de beken.
9.4.1	<i>Eind van het jaar evalueren we de inzet (kennis/capaciteit) over verwijderen van invasieve exoten. Het resultaat zorgt mogelijk voor een aanpassing van de huidige beheerstrategie.</i> <i>Er worden afspraken gemaakt over de inrichting van nieuwe natuurvriendelijke oevers (KRW) om exoten zoveel mogelijk tegen te gaan.</i>
	De notitie Exoten is afgerond. Hiermee hebben wij inzicht in de toestand van het gebied en de effectiviteit van onze beheermethoden. De operationele uitwerking (personeel en financiën) wordt voorgelegd aan het dagelijks bestuur.
9.4.2	<i>De mogelijke voortzetting van de wegvangproef voor de Gestreepte Amerikaanse Rivierkreeft in Westerwolde is afhankelijk van de resultaten in najaar 2023.</i>
	In het voorjaar zijn wederom vangacties uitgevoerd in Westerwolde om de aanwezige Gestreepte Amerikaanse rivierkreeften af te vangen en af te voeren. In 2025 wordt dit gecontinueerd.
9.4.3	<i>Het verspreidingsonderzoek naar rivierkreeften in de wateraanvoer routes wordt in het najaar van 2024 herhaald.</i>
	Het verspreidingsonderzoek heeft niet plaatsgevonden in het najaar van 2024. In verband met de grote hoeveelheid werkzaamheden in het najaar van 2024 heeft er een herprioritering plaatsgevonden en is besloten dit onderzoek door te schuiven naar het najaar van 2025.
9.4.4	<i>We zijn hier afhankelijk van het initiatief van de provincies.</i>
	Vanuit de provincies er nog geen initiatief genomen.
9.5.1	<i>Verder gaan met de nodige inzet, en de reguliere rapportage aan het algemeen bestuur in het voorjaar.</i> <i>In enkele gebieden met een zeer lage populatie (en dus lage vangsten) gebruiken we e-dna om onze inzet effectief en efficiënt in te vullen.</i>
	De vangst van het aantal muskusratten is licht gedaald in 2024.
9.6.1	<i>Landelijke ontwikkelingen (Unie, STOWA, andere waterschappen) worden vanuit de verschillende disciplines gevolgd. Dit vormt input voor het beleidskader.</i>
	Landelijke ontwikkelingen zijn gevolgd. Er is kennis genomen van twee relevante handreikingen voor vergunningverlening van de STOWA: zon op oppervlaktewater en thermische energie uit oppervlaktewater.
9.6.2	<i>In 2024 starten we met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Er zal doelgericht naar de huidige regels worden gekeken en er is ruimte voor actualisatie op</i>

	<i>basis van nieuwe beleid.</i>
	Er is ambtelijk voorwerk uitgevoerd en een inventarisatie gemaakt van de in ieder geval op te nemen aanpassingen. In 2025 start het feitelijk opstellen van de nieuwe waterschapsverordening 2.0. Daarnaast is in 2024 de bestaande waterschapsverordening 1.0 aangepast. Dit betrof enkel technische en redactionele aanpassingen. Inhoudelijk is de waterschapsverordening niet aangepast.
9.8.1	<i>Voortzetting van de monitoring van rwzi's en oppervlaktewater. Starten met de opzet van de evaluatie.</i>
	Het uitvoeren en interpreteren van de resultaten van het toxiciteitsonderzoek vraagt de komende jaren nog de nodige aandacht en inspanning. Samen met de ontwikkelingen op het gebied van de Richtlijn stedelijk afvalwater ligt het meer voor de hand om in 2025 een tussenrapportage op te leveren in plaats van een evaluatie. De monitoring van medicijnresten in influent, effluent en oppervlaktewater is uitgevoerd. In 2025 worden de resultaten uitgewerkt en de tussenrapportage medicijnresten geschreven.
9.10.1	<i>In 2024 wordt een PvA (Plan van Aanpak) opgesteld voor de nadere uitwerking van het visbeleid in 2025.</i>
	In 2024 is er nog geen Plan van Aanpak opgesteld. In verband met de grote hoeveelheid werkzaamheden in het najaar van 2024 heeft er een herprioritering plaatsgevonden en is besloten het opstellen van het Plan van Aanpak door te schuiven naar de eerste helft van 2025.

Programma Organisatie

Hunze en Aa's is een actief participerend waterschap, dat zorgt voor veiligheid, schoon en voldoende water en dat deze taken uitvoert in samenhang met bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem. Naast de primaire functies van ons watersysteem zetten we in op de vervulling van maatschappelijke functies van watersystemen.

De taken die wij hebben, benaderen we functioneel en effectgericht en worden integraal en duurzaam opgepakt, waarbij een goede samenwerking tussen alle partners van essentieel belang is. Onze instelling is daarbij proactief en kostenbewust.

Het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven en de daarbij behorende inhoudelijke doelstellingen, zoals die aan bod zijn gekomen in de voorgaande hoofdstukken, vraagt het nodige van onze organisatie. Wij realiseren onze doelen in een bredere maatschappelijke context.

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen. Hoe wij onze houding, rol en ambitie bepalen binnen deze ontwikkelingen is uitgelegd in hoofdstuk 3 van het Waterbeheerprogramma.

In dit hoofdstuk beschrijven we enkele maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven waar we mee te maken hebben. Deze ontwikkelingen en opgaven behoren niet direct tot onze kerntaken, maar kunnen invloed hebben op hoe wij onze kerntaken uitvoeren en op het behalen van onze doelen en opgaven.

Daarnaast kan het ook gaan om wensen vanuit de samenleving waar wij invulling aan willen geven, waarbij we ook weer zoeken naar de juiste balans met de uitvoering van onze taken.

We zijn ons ervan bewust dat we meer en meer een speler zijn in een breder maatschappelijk netwerk. Doelen en opgaven van de verschillende spelers binnen dit netwerk zijn vaak niet los van elkaar te zien en beïnvloeden elkaar.

Onze focus is in de eerste plaats op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder en de uitvoering van de taken die daarbij horen. We bezien dit echter zoveel mogelijk vanuit een breder maatschappelijk perspectief. Dit betekent dat we inschatten wat het effect is van ons handelen op anderen en vice versa. Het betekent ook dat we proberen zoveel mogelijk de kansen te benutten die zich vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen voordoen om werk met werk te maken en aan de andere kant risico's zoveel mogelijk te verkleinen.

In dit programma zijn de (overkoepelende) maatregelen opgenomen die ons handelen bepalen in de maatschappelijke context en de organisatorische kosten die niet rechtstreeks aan de andere programma worden toegerekend. In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting ingegaan op ontwikkeling van de organisatiedoelen.

Doel

We hebben oog voor maatschappelijke ontwikkelingen en de invloed daarvan op onze kerntaken. We richten ons primair op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder, maar plaatsen dit in een breder maatschappelijk perspectief.

Ambitie 2022-2027

We zijn een serieuze speler in ons maatschappelijke netwerk. Vanuit onze rol en taak als waterbeheerder spelen we in op maatschappelijke ontwikkelingen.

Water en Maatschappij

Maatregelen	geraad was	gereed wordt
10.2.1 Opstellen maatregelenplan Biodiversiteit	2025	
10.2.2 Uitvoeren maatregelen biodiversiteit	2027	
10.3.1 Project Beleef de Waddendijk, waarbij dijktrappen worden omgezet in beleeftpunten	2027	
10.5.1 Uitvoering maatregelen Zuidlaardermeer/Drents diep	2027	
10.5.2 Uitvoeren maatregelen langs Eemskanaal-Dollardboezem ter compensatie van bodemdaling door gaswinning	2027	
10.5.3 Verkenning mogelijkheden voor fondsvorming bij zoutwinning	2026	
10.6.1 Vervangen van reguliere verlichting door groene lampen bij onze gemalen/sluizen aan de kust	2026	
10.6.2 Onderzoek naar het voorkomen van schade aan broedplaatsen in onze voor waterbeheersing functionele objecten	Doorlopend	
10.6.3 Maatregelen ter beperking visschade bij bestaande gemalen	2026	2028
10.6.4 Visveilig maken van zeegemaal Duurswold	2026	

Uitwerking maatregelen in 2024: wat gaan we in 2024 doen en wat hebben we in 2024 gedaan?

Maatregel:	Uitvoering:
10.2.1	<i>Het maatregelenplan behelst drie onderwerpen:</i> <i>1. Aanpassingen van de schouwcriteria voor biodiversiteit worden geïmplementeerd.</i> <i>2. Het realiseren van voldoende waterdiepte in onze hoofdwatgangen voor het waterleven. We gaan een check doen op waterdiepte en discussie over het baggeren uitvoeren.</i> <i>3. Het uitvoeren van vogelonderzoek en een mogelijke aanpassing van het onderhoud aan watgangen ter vermindering van (vogel)slachtoffers. De bevindingen worden geïmplementeerd.</i> <i>In 2024 worden de onderzoeken afgerond en een maatregelenplan opgesteld.</i>
	De punten 2 en 3 zijn afgerond. In 2024 is gekeken waar verdere winst m.b.t. biodiversiteit haalbaar is binnen de schouw. Nu al wordt er een onderscheid gemaakt tussen smalle en brede watgangen. In de brede watgangen (zoals wijken en grachten) bestaat de mogelijkheid om een deel van de begroeiing aan de kanten van de watgang te laten staan. Kleine sloten moeten in verband met de afvoer van water schoon zijn op 1 of 15 november. Het minimale watervoerende profiel biedt geen ruimte om hier begroeiing te laten staan. Een schouwplichtige kan altijd –na overleg met het waterschap- passend maatwerk voorstellen in bepaalde sloten. Hierbij vindt de beoordeling plaats op basis van hydrologische mogelijkheden.
10.2.2	<i>Evaluatie van beheerstrategie en ontwikkeling van bloemrijke dijken en terreinen.</i>
	We hebben de ingezaaide terreinen in het najaar grotendeels laten maaien en afvoeren om de ontwikkeling te stimuleren. Niet alle terreinen zijn gemaaid in verband met te natte ondergrond. De keringen met kruidenrijke mengsels worden in het najaar gemaaid. In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt het maaisel niet afgevoerd.
10.3.1	<i>Nog geen acties in 2024.</i>
	Geen bijzonderheden.
10.5.1	<i>Zie hiervoor maatregel 7.4.1.</i>
	Idem
10.5.2	<i>In 2024 zullen de maatregelen bepaald worden die voortkomen uit de EKDB studie met</i>

	<i>een doorkijk naar de studie droge voeten 2050.</i>
	Omdat uit de studie volgt dat er op dit moment nog geen duidelijkheid is over het moment waarop een maatregel nodig is, is het nader uitwerken van de maatregelen naar uitvoering gereed en de daaropvolgende realisatie nog niet aan de orde. Daarnaast zijn de onderhoudsclaims tijdig ingediend bij de Commissie Bodemdaling, waarmee de bodemdaling betaald wordt door de veroorzaker.
10.5.3	<i>Zoutwinning Nedmag: opstellen van een maatregelenplan voor de kunstwerken.</i>
	Er is een informatiebijeenkomst (14 februari 2024) gehouden met betrekking tot het concept peilbesluit en het concept maatregelenplan. Verdere uitwerking en afstemming met belanghebbenden vond plaats. Er zijn gesprekken geweest met eigenaren/erfpachters over de realisatie van ruimte voor water in enkele opgesplitste peilgebieden. Er is een fasering van de aanpak van maatregelen omtrent het peilbesluit gemaakt. De voor 'ruimte voor water' (ca. 1 ha. over diverse peilgebieden) benodigde aankoop van grond is voorbereid. De feitelijke aankoop volgt in 2025.
10.6.1	<i>Vervanging wordt meegenomen in regulier groot onderhoud van onze zee objecten.</i>
	De reguliere verlichting bij onze kustobjecten is vervangen door groene lampen.
10.6.2	<i>Indien nodig worden anti-nestmaatregelen geplaatst op meerdere locaties. In overleg met de omgeving wordt beoordeeld of er meerdere kanaaltrajecten moeten worden uitgerust met WUP's (Wild Uittreed Plaatsen). Bij een aantal beken worden bordjes geplaatst om verstoring door loslopende honden in het broedseizoen te beperken/voorkomen (uitsluitend op kwetsbare plekken).</i>
	De genoemde maatregelen zijn – waar nodig – toegepast.
10.6.3	<i>Uitvoeren van de aanbesteding van het eerste gemaal dat visveilig gemaakt gaat worden (Hongerige Wolf). Het tweede gemaal (Sportterrein Wildervank) wordt in bestek voorbereiding genomen.</i>
	In verband met de huidige lastige marktomstandigheden voor het aanbesteden van dit soort projecten is besloten de aanbestedingsstrategie aan te passen en de bestekken voor de 5 gemalen in één keer aan te besteden. Dit zal in de eerste helft van 2025 gaan plaatsvinden.
10.6.4	<i>In 2024 wordt het bestek voorbereid en de aanbestedingsprocedure uitgevoerd zodat de praktische verbouwing in 2025 en 2026 kan plaatsvinden. Deze wordt gefaseerd uitgevoerd i.v.m. de bedrijfszekerheid van gemaal Duurswold. Er mag alleen in het zomerhalfjaar aan een pomp gewerkt worden zodat er altijd twee pompen beschikbaar blijven voor de waterafvoer.</i>
	De aanbestedingsprocedure heeft succesvol plaatsgevonden en er is opdracht verleend aan de aannemer. De voorbereidende werkzaamheden voor de ombouw in de volgende jaren zijn gestart.

Hoofdstuk 1b Coalitieakkoord 2023 – 2027 “Samen leven met water”

In mei 2023 is een nieuw coalitieakkoord in het algemeen bestuur besproken. Over het algemeen zijn de activiteiten vanuit het waterbeheerprogramma 2022 – 2027 leidend voor deze coalitie. Dat is in het coalitieakkoord ook onderschreven. Omtrent de geplande activiteiten en voortgang daarvan verwijzen wij graag naar de reguliere hoofdstukken in deze begroting en naar de andere stukken van de planning & control cyclus.

Zoals in de werktitel van het coalitieakkoord is aangegeven zoekt de coalitie nadrukkelijk de samenwerking met onze omgeving (overheden, burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven). De coalitie heeft mede daarom een aantal accenten concreet benoemd waarvan ze het belang wil benadrukken in deze bestuursperiode. Via dit hoofdstuk willen wij u deze bestuursperiode over de volgende punten gaan informeren als daartoe aanleiding is:

1. De provincies moeten blijvend gewezen worden op de verantwoordelijkheid ten aanzien van het toekennen van functies in het beheer gebied.
2. We staan open voor initiatieven van ingelanden om onder voorwaarden zelf water vast te houden.
3. Blijvende inzet is gewenst op maatregelen die gericht zijn op het verbeteren van de beschikbaarheid van water, inclusief het onder de aandacht brengen van de urgentie van deze problematiek bij derden.
4. Voor de Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) opgaven moeten we als volwaardige partner meedoen en in de uitwerking (PPLG) meer signalerend, agenderend en sturend zijn.
5. We staan open voor aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen door derden ten aanzien van de KRW doelstellingen.
6. Er komen geen windmolens op het traject “Punt van Reide – Nieuwe Statenzijl”.
7. Er moet onderzocht worden welke maatregelen we moeten treffen om onze emissiereductie te halen als methaan en lachgas worden meegerekend.
8. Er moet blijvend worden ingezet op waterbewustzijn. Ons cultureel (water)erfgoed en onze assets (samen hotspots genoemd) spelen hierbij een belangrijke rol. We brengen in beeld in hoeverre onze hotspots aansluiten op ons communicatiebeleid (zichtbaarheid).
9. We willen laten onderzoeken hoe we watervriendelijk gedrag bij particulieren kunnen stimuleren.
10. We maken een integrale afweging over ons kwijscheldingsbeleid.

Daarnaast is in het coalitieakkoord aangegeven dat de resterende budgetten voor onder andere duurzaamheid en innovatie kunnen worden ingezet.

Ten aanzien van deze punten is het volgende te melden (dit is een actualisatie van hetgeen bij de begroting 2025 is opgenomen):

1. *Toekennen functies*

In verschillende overleggen komt dit aan de orde. Bijvoorbeeld in het kader van de Transitie Landelijk Gebied (NPLG), het programma NOVEX en de voorbereiding van de nieuwe provinciale omgevingsvisie. Specifiek wordt hierop gewezen binnen het veenoxidatie-dossier. Met betrekking tot veenoxidatie wordt vaak gesproken over de noodzaak van peilverhoging, om de veenoxidatie af te remmen of zelfs te stoppen. Waterschappen kunnen peilen alleen verhogen als de functie dat toelaat. Er is dus eerst functiewijziging nodig. Overigens heeft niet alleen de provincie een verantwoordelijkheid ten aanzien van het toekennen van functies; de

gemeente heeft die ook. Daarom is ook richting gemeenten dit punt aangekaart.

2. *Initiatieven van ingelanden*

In algemene zin vinden we het positief als ingelanden proberen water vast te houden en bijvoorbeeld te infiltreren in de bodem. Dit voorkomt versnelde afvoer naar het oppervlaktewater en voedt het grondwater(peil). Maatregelen die ingelanden hiertoe treffen mogen niet leiden tot overlast voor anderen of het watersysteem. In 2024 is met meerdere ingelanden gesproken over het vasthouden van water in hun eigen werkgebied, op hun eigen terreinen en in hun eigen (schouw)sloten. Wij houden vast aan eigen initiatief en verantwoordelijkheid bij de ingelanden en denken mee/ zoeken uit en adviseren de betreffende ingeland over hun ideeën en initiatieven. In veel gevallen wordt meer verwacht van het waterschap, maar wij financieren geen initiatieven van derden.

We hebben enkele initiatieven van ingelanden (Veenkoloniën en Drentse A-gebied) besproken en op hun voor- en nadelen beoordeeld. Allen zijn afgewezen omdat er meer nadelen aan kleven (kosten voor raadpleging omgeving, verwerving eigendom, wijziging watersysteem en onderhoud) en minder kuubs waterberging oplevert dan verwacht werd. Deze resultaten zijn ook teruggekoppeld aan de betreffende ingelanden.

3. *Beschikbaarheid water*

We hebben in veel verschillende overleggen en gremia aandacht gevraagd voor zoetwaterbeschikbaarheid. Vaak is de nadruk gelegd op bewustwording van het feit dat zoetwater in de toekomst niet altijd en overal beschikbaar zal zijn en dat hier bij nieuwe ontwikkelingen, maar ook bij bestaande functies, rekening mee moet worden gehouden. Er zitten grenzen aan de technische maakbaarheid van het aanvoersysteem. Daarnaast neemt door klimaatverandering te kans toe dat er op enig moment te weinig zoetwater beschikbaar is. Dit sluit bij het principe van 'water en bodem sturend'. In de ruimtelijk ordening moet hier rekening mee worden gehouden. In 2024 is met name in de overleggen over de nieuwe provinciale omgevingsvisies hier aandacht voor gevraagd. We zien dat de boodschap inmiddels is geland en dat de provincies hier nu meer aandacht voor hebben en het principe meegenomen hebben. We blijven ook de komende tijd aandacht vragen voor dit onderwerp.

4. *NPLG: waterschap als volwaardig partner*

We zijn nauw betrokken bij de PPLG's van de provincies Groningen en Drenthe. Daarnaast ook landelijk bij de verdere ontwikkeling van het NPLG, via het Unie-netwerk NPLG, de bestuurlijke kopgroep NPLG en de Unie commissie-overleggen (CWS en CWE) waar dit onderwerp met regelmaat op de agenda stond. Richting de provincies hebben we een kritisch-opbouwende houding en zijn we stevige discussies niet uit de weg gegaan. We redeneren vanuit het water- en bodemsysteem als tafel waarop de puzzel van opgaven moet worden gelegd. Onze focus ligt op het ontwikkelen en behouden van een robuust, volhoudbaar en gezond watersysteem voor nu, straks en later (2100 en verder). De provincie Groningen heeft in 2024 een nieuw Gebiedsplan Transitie Landelijk Gebied (TLG) opgesteld. Wij zijn hier nauw bij betrokken en hebben op meerdere momenten input geleverd. In Drenthe is vooral veel aandacht geweest voor de maatregelpakketten voor projecten die op kortere termijn gaan spelen. Onze KRW-projecten in Drenthe zijn hier deels in meegenomen, als ook andere waterdoelen. Drenthe heeft vanuit het Rijk een fors bedrag toegekend gekregen voor de maatregelpakketten.

Het kabinet heeft in september 2024 besloten het NPLG stop te zetten. Door de provincies is al aangegeven dat zij in ieder geval doorgaan op de ingeslagen weg. Onze betrokkenheid blijft daarbij ook van belang. In Groningen wordt in verschillende deelgebieden op dit moment verkend hoe er met de betrokken partijen verder kan worden gewerkt op de weg die we

binnen TLG zijn ingeslagen. In Drenthe is, zoals aangegeven, nu eerst aandacht voor het tot uitvoer brengen van de maatregelpakketten. Wij hebben specifiek voor het Amerdiep een beschikking vanuit het maatregelpakket gekregen.

5. *KRW maatregelen door derden*

Er zijn geen aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen ingediend. Wel hebben we met een aantal gemeenten gesprekken over koppelkansen voor natuurvriendelijke oevers, binnen KRW-waterlichamen. Als gemeenten grootschalig onderhoud uitvoeren in gemeentelijke watergangen onderzoeken we de mogelijkheden voor realisatie van NVO's, bijvoorbeeld in plaats van het vervangen van beschoeiing.

6. *Windmolens*

Hieromtrent zijn geen ontwikkelingen te melden.

7. *Emissiereductie inclusief methaan en lachgas*

Duidelijk is intussen dat het meetellen van methaan en lachgas betekent dat onze CO₂-reductie opgave groter wordt. Beide stoffen zorgen samen voor 73% van onze CO₂ uitstoot. Inclusief methaan en lachgas bedraagt de CO₂ reductie momenteel 28%. In 2023 is begonnen met een landelijke pilot om via monitoring de lachgasemissies beter in beeld te brengen. De resultaten geven inzicht in de mogelijkheden voor reductie van lachgasemissie. Daarna volgt een voorstel voor maatregelen om tot reductie over te kunnen gaan. Zo'n voorstel wordt pas in 2028 verwacht. Het meetprogramma voor ons gaat lopen in 2025. De benodigde sensoren hiervoor zijn aangeschaft en worden in Q2-2025 geplaatst.

8. *Waterbewustzijn*

Het Dagelijks Bestuur heeft een éénmalige bijdrage van € 15.000,- toegekend aan het Nationaal Park Drentsche Aa voor het realiseren van een bezoekerscentrum nabij het Deurzerdiep. Het bezoekerscentrum biedt goede educatie- en communicatiemogelijkheden en kan bijdragen aan waterbewustwording.

De zichtbaarheid en de uitstraling van het terrein bij het Nieuwe Statenzijl wordt verbeterd door het terrein op te knappen en een professionelere uitstraling te geven. Hiermee heeft het dagelijks bestuur in 2023 ingestemd. We hebben voor dit project een INTERREG subsidie toezegging ontvangen. Met de uitvoering van de werkzaamheden wordt in de loop van 2025 gestart. Daarnaast willen we de rijke watergeschiedenis van Termunterzijl tot leven brengen. We zijn hierover met de omgeving in gesprek. Het is de bedoeling om gemaal Rozema, Boog van Ziel en gemaal Cremer met elkaar te verbinden en daardoor bij te dragen aan de bewustwording van de historie en het belang van de waterhuishouding in de regio.

9. *Watervriendelijk gedrag*

Hier is onder andere aandacht voor geweest binnen de samenwerking met gemeenten, provincies en buurwaterschappen vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). We hebben als pilot bijgedragen aan een subsidieregeling van de gemeente Assen en in 2023 besloten onze bijdrage niet te continueren. Op dit moment wordt in de samenwerking DPRA uitgezocht wat we op dit vlak in de toekomst verder kunnen doen. Wij vinden dat met name de gemeenten hierin een belangrijke verantwoordelijkheid hebben. Daarnaast zullen we als waterschap afhankelijk van de situatie bekijken welke rol we kunnen spelen en welke inzet we kunnen leveren.

10. *Kwijtschelding*

De integrale afweging van ons kwijtscheldingsbeleid is gekoppeld aan het in werking treden

van het aangepaste stelsel van de waterschapsbelastingen. Het wetgevingstraject gaat momenteel uit van het inwerking treden van het aangepaste belastingstelsel op 1 januari 2026. Vooruitlopend op het in werking treden van het aangepaste belastingstelsel is door het algemeen bestuur op 2 oktober 2024 (bestuursvoorstel 'Uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling') besloten de financiering van de kwijtscheldingskosten voor het watersysteembeheer aan te passen. Deze kosten worden vanaf 2026 alléén door de belastingcategorie ingezetenen gedragen. Nu betalen alle belastingcategorieën van de watersysteemheffing hieraan mee.

Hoofdstuk 2. Verslag ter verantwoording van het financieel beheer

In het verslag ter verantwoording van het financieel beheer wordt ingegaan op de volgende punten:

- a. Rekeningresultaat
- b. Analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage

a. Rekeningresultaat

De jaarrekening 2024 geeft een voordelig resultaat van € 2.593.000. Dit is inclusief de aanwending van de algemene reserves. In de primitieve begroting is een aanwending van de algemene reserves geraamd van € 5.975.000.

Het resultaat zonder aanwending van de algemene reserves bedraagt derhalve € 3.382.000 nadelig.

Het voordeel ten opzichte van de **primitieve begroting** bedraagt in hoofdlijnen:

* lagere kapitaallasten	466.000
* post onvoorzien	129.000
* hogere personeelslasten	-1.731.000
* hogere kosten onderhoud en materialen	-924.000
* lagere kosten overige diensten door derden en bijdragen derden	1.346.000
* lagere dotatie voorziening oninbare belastingdebiteuren	366.000
* dotatie voorziening voormalig bestuur en personeel	-284.000
* hogere rentebaten	78.000
* hogere baten salarissen en sociale lasten	444.000
* hogere dividenduitkering NWB	356.000
* hogere subsidies en bijdragen van derden	436.000
* hogere opbrengsten waterschapsbelastingen	2.386.000
* doorberekende personeelskosten aan investeringen	360.000
* mutaties reserves	-855.000
* diversen; per saldo	20.000
	<u>2.593.000</u>

Het voordelig resultaat van € 2,6 miljoen bestaat uit een voordeel op de taak Watersysteembeheer van € 1,2 miljoen en een voordeel op de taak Zuiveringsbeheer van € 1,4 miljoen.

Bij de voor- en najaarsrapportage zijn de bovengenoemde afwijkingen ten opzichte van de primitieve begroting al deels bijgesteld. In onderdeel b van dit hoofdstuk wordt uitvoerig ingegaan op het verklaren van het saldo van deze jaarrekening. Al bij de voor- en najaarsrapportage gewijzigde budgetten worden niet opnieuw verklaard. De afwijkingen ten opzichte van de najaarsrapportage worden hier dus verklaard.

Het resultaat 2024 wordt voor € 688.000 positief beïnvloed door mee- en tegenvallers uit voorgaande dienstjaren. Het betreft:

- belastingopbrengsten	755.000
- energie	12.000
- stedelijk waterbeheer Assen	-135.000
- eindafrekening COVID 2023	-162.000
- schadevergoeding Hondshalstermaar	218.000
	<u>688.000</u>

Voor het dienstjaar 2024 betekent dit dat het "bedrijfsresultaat" 2024 € 1.905.000 positief bedraagt.

Het voordelig resultaat is (in afwachting van een besluit omtrent de bestemming) afzonderlijk op de balans verantwoord.

Hieronder wordt een vergelijking van het resultaat 2024 ten opzichte van de voorjaarsrapportage 2024 en de najaarsrapportage 2024 gegeven:

Verwacht nadelig resultaat voorjaarsrapportage 2024	-668.000
Voordelige bijstelling najaarsrapportage 2024	797.000
Voorlopig verwacht voordelig resultaat najaarsrapportage 2024	<u>129.000</u>
Werkelijk resultaat over 2024	2.593.000
Verwacht voordelig resultaat najaarsrapportage 2024	129.000
Voordeliger resultaat dan verwacht bij de najaarsrapportage	<u>2.464.000</u>

Bij de voorjaarsrapportage werd uitgegaan van een verwacht nadelig resultaat van € 668.000.
 Bij de najaarsrapportage werd het verwacht resultaat voordelig bijgesteld met € 797.000 tot € 129.000 voordelig. Watersysteembeheer nadeel € 291.000 en Zuiveringsbeheer voordeel € 420.000.
 Het werkelijk resultaat over 2024 bedraagt € 2.593.000 voordelig. Dit is € 2.464.000 voordeliger dan verwacht bij de najaarsrapportage.
 Het resultaat is als volgt opgebouwd:

Nadelig resultaat voor bestemming	-3.284.000
- bijdrage uit bestemmingsreserves	
- bestemmingsreserve afkoopsommen	804.000
- bestemmingsreserve bodemsaneringen	15.000
- bestemmingsreserve NPLG	84.000
- bestemmingsreserve HWBP	51.000
- bestemmingsreserves Coalitieakkoord	71.000
- bestemmingsreserve bodemdaling zoutwinning	<u>36.000</u>
	1.061.000
- bijdrage uit algemene reserves	
- algemene reserve watersysteembeheer	4.050.000
- algemene reserve zuiveringsbeheer	1.925.000
- dotatie aan bestemmingsreserves	
- bestemmingsreserve HWBP	-1.159.000
Resultaat nog te bestemmen	<u>2.593.000</u>
Verwacht voordelig resultaat bij de najaarsrapportage	129.000
Voordeliger resultaat dan verwacht bij de najaarsrapportage	<u><u>2.464.000</u></u>

Toelichting op het resultaat

Resultaat voor bestemming

Dit is het saldo van de lasten en baten exclusief de onttrekkingen aan de reserves, het exploitatiesaldo.

Bijdrage uit bestemmingsreserves

De onttrekking aan de bestemmingsreserve afkoopsommen van € 804.000 is ter dekking van de extra exploitatielasten wegens het niet meer activeren van eigen uren en bouwrente ingaande 2015.

Het restant van de bestemmingsreserve bodemsaneringen is ingezet voor het uitvoeren van een bodemsanering.

Middels de bestemmingsreserve NPLG zijn de extra personeelskosten voor het inhalen van werkzaamheden die zijn blijven liggen door de tijdsbesteding aan het NPLG, gecompenseerd.

De bestemmingsreserve HWBP is gebruikt om ons eigen aandeel in de kosten het project "Opstartfase HWBP Verkenning Versterking Dollarddijk" te financieren.

De gemaakte kosten met betrekking tot de speerpunten uit het vorige coalitieakkoord (o.a. duurzaamheid en biodiversiteit) worden gedekt uit de nog beschikbare bestemmingsreserve. In 2024 is € 71.000 aan de bestemmingsreserve onttrokken.

De jaarlijkse kosten in verband met zoutwinning worden gedekt uit de bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning.

Bijdrage uit algemene reserves

Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve watersysteembeheer van € 4.050.000 en een onttrekking aan de algemene reserve zuiveringsbeheer van € 1.925.000.

Dotatie aan bestemmingsreserves

Het verschil tussen de jaarlijks geraamde HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage wordt jaarlijks gereserveerd.

Vanaf 2025 wordt geen dotatie meer gedaan aan deze reserve. Deze bestemmingsreserve zal worden gebruikt om in de toekomst de lastenstijging als gevolg van de HWBP-projecten deels te kunnen dempen.

Resultaat nog te bestemmen

Dit is het resultaat inclusief de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Voor een verdere toelichting op de mutaties van de reserves, wordt verwezen naar de toelichting op de balans onderdeel "Eigen Vermogen".

Bestemming van het resultaat

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het resultaat als volgt te bestemmen:

- algemene reserve watersysteembeheer; toevoeging van het voordeel	1.217.827
- algemene reserve zuiveringsbeheer; toevoeging van het voordeel	1.374.905
	<u>2.592.732</u>

Budgetoverheveling

Een deel van de in 2024 niet bestede budgetten wordt in 2025 besteed en leidt uiteindelijk dus niet tot voordeel.

Deze budgetten zijn opgenomen in de voorjaarsrapportage 2025.

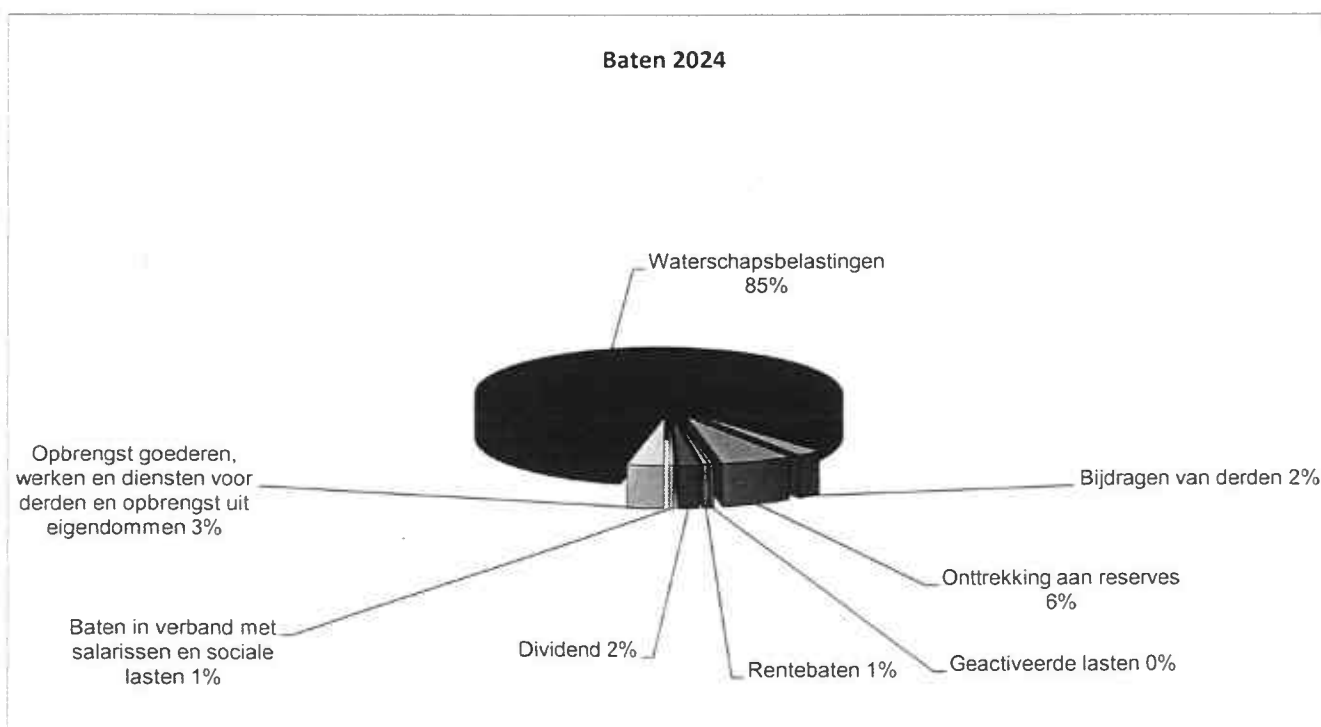
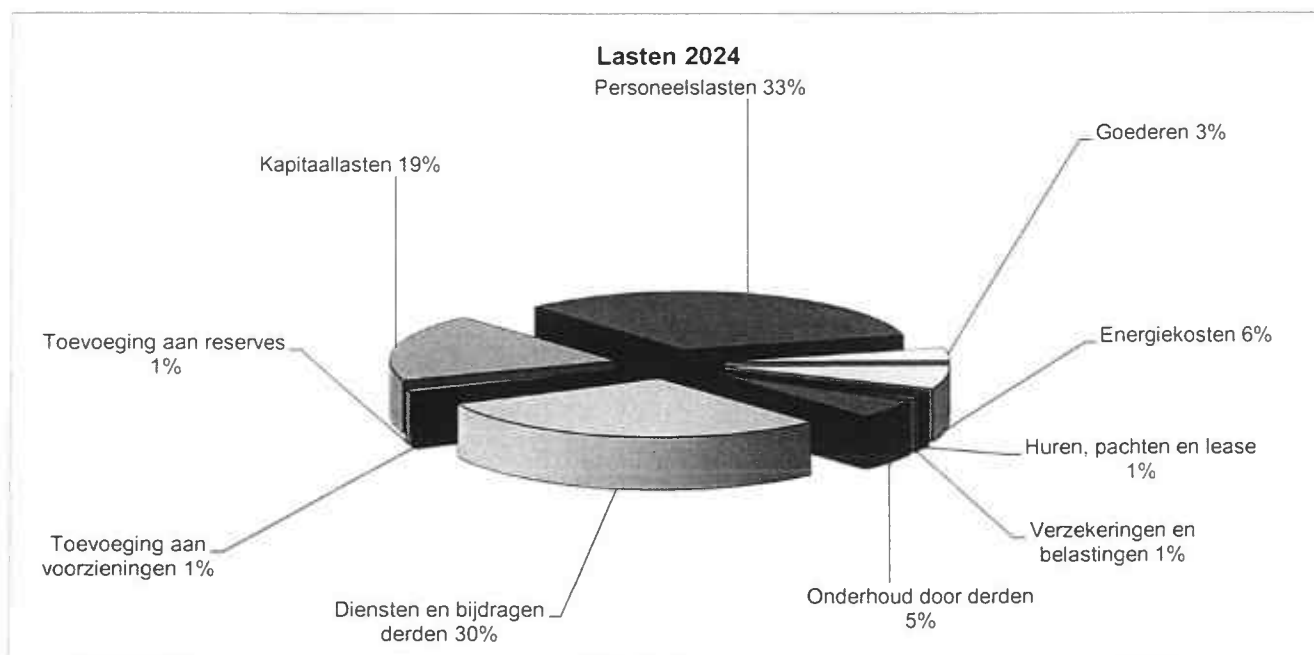
- Onderzoek zinkers VKA	50.000
- Implementatie nieuw financieel en projectbeheersingssysteem	200.000
- Rekenkamer	30.000
- Communicatie	30.000
	<u>310.000</u>

b. Analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening 2024 en de begroting 2024 incl. wijzigingen uit de voorjaarsrapportage en najaarsrapportage

Het voordelig exploitatieresultaat van € 2.592.732 is als volgt te specificeren naar kosten- en opbrengstsoorten (bedragen x € 1.000,-)

- = nadeel t.o.v. de begroting:

	Rekening 2024	Begroting (incl. wijz.)	Vershil
<u>LASTEN</u>			
1. Kapitaallasten	20.820	21.261	441
2. Personeelslasten	36.799	36.351	-448
3. Goederen	4.021	3.085	-936
4. Energiekosten	7.214	7.418	204
5. Huren, pachten en lease	1.714	1.724	10
6. Verzekeringen en belastingen	469	473	4
7. Onderhoud door derden	5.698	6.566	868
8. Diensten en bijdragen aan derden	32.893	33.379	486
9. Onvoorzien		129	129
10. Toevoeging aan voorzieningen	738	719	-19
11. Toevoeging aan reserves	1.159	1.100	-59
Totaal lasten	111.526	112.205	679
12. Af: doorberekende personeelskosten aan investeringen	361	380	-19
	111.165	111.825	660
<u>BATEN</u>			
13. Rentebaten	585	583	2
14. Dividend	2.121	2.121	
15. Baten in verband met salarissen en sociale lasten	488	272	216
16. Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen	3.745	3.662	83
17. Waterschapsbelastingen	97.358	96.217	1.141
18. Bijdragen van derden	2.425	1.963	462
19. Onttrekkingen aan reserves	7.036	7.135	-99
Totaal baten	113.758	111.954	1.804
Resultaat	2.593	129	2.464

Algemeen

Op basis van het hiervoor getoonde overzicht kunnen de volgende analyses per kostensoort worden gegeven. In de kolom "begroting 2024" staan de begrotingscijfers inclusief de wijzigingen bij de voor- en najaarsrapportage 2024.

1. Kapitaallasten (V € 441.000)
13. Rentebaten (V € 2.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- rente	4.681.000	4.801.000	120.000
- afschrijvingen	16.139.000	16.460.000	321.000
	20.820.000	21.261.000	441.000
- rentebaten	585.000	583.000	2.000
	20.235.000	20.678.000	443.000

Het voordelig verschil van € 443.000 bestaat uit:

A. Lagere rentelasten	120.000
B. Lagere afschrijvingslasten	321.000
C. Hogere rentebaten	2.000
Totaal	<u>443.000</u>

A. Rentelasten

De rentelasten over 2024 zijn € 120.000 voordelig. Dit komt doordat de laatste twee kwartalen van 2024 het rekening-courant minder is benut dan begroot en derhalve hier minder rente over is betaald.

B. Afschrijvingslasten

De afschrijvingslasten wijken 2,0% af van de raming bij de begroting. Tussen de geraamde en de werkelijke afschrijvingen ontstaan verschillen als gevolg van de planningsbijstellingen in de loop van het jaar.

C. Rentebaten

De rentebaten over 2024 zijn € 2.000 voordelig.

2. Personeelslasten (N € 448.000)

15. Personeelsbaten (V € 216.000)

De personeelslasten zijn als volgt samengesteld:

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- salarissen en sociale lasten	35.699.000	35.029.000	-670.000
- personeel van derden	342.000	322.000	-20.000
- overige personeelslasten	758.000	1.000.000	242.000
	36.799.000	36.351.000	-448.000
- af: personeelsbaten	488.000	272.000	216.000
	36.311.000	36.079.000	-232.000

Salarissen en sociale lasten

De werkelijke salarissen en sociale lasten zijn € 670.000 hoger dan geraamd.

Hierteenover staan voordelen:

- € 216.000 aan hogere personeelsbaten
- € 242.000 aan lagere overige personeelslasten

Hierdoor wordt een deel van de overschrijding gecompenseerd. De daadwerkelijke overschrijding bedraagt:
 $€ 670.000 - € 216.000 - € 242.000 = € 212.000$.

Het nadeel van € 670.000 bestaat uit:

- € 462.000 hogere salariskosten, waarvan € 160.000 betrekking heeft op uitbetaalde transitievergoedingen. Hier tegenover staat een compensatie onder personeelsbaten, aangezien het UWV deze vergoedingen grotendeels heeft vergoed bij afkeuring van medewerkers.

Het resterende nadeel op de salarissen is toe te schrijven aan tijdelijke overbezetting als gevolg van het opvolgingsbeleid voor medewerkers die hun pensioendatum naderen. Om de continuïteit van de bedrijfsvoering te waarborgen en gezien de huidige arbeidsmarkt, zijn nieuwe medewerkers (trainees) eerder aangetrokken om een goede opvolging te garanderen.

- € 208.000 hogere sociale lasten, met name door een herberekening van het ABP.

Personeel derden (inhuur voor vervanging bij ziekte)

Jaarlijks is een budget opgenomen voor de vervanging bij ziekte. In 2024 is dit budget met € 20.000 overschreden. De kosten voor inhuur wegens ziekte zijn lastig te voorspellen en fluctueren jaarlijks afhankelijk van het ziekteverloop.

Overige personeelslasten

Het voordeel op de overige personeelslasten betreft per saldo € 242.000. Dit betreft met name een lagere inhuur (overige inhuur naast de vervanging bij ziekte).

Personeelsbaten

De hogere opbrengst betreft met name de ontvangen compensaties vanuit het UWV voor de eerder benoemde transitievergoedingen en de verlofregelingen vallend onder de Wet arbeid en zorg (bijvoorbeeld ouderschapsverlof).

3. Goederen (N € 936.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- goederen	4.021.000	3.085.000	-936.000

Het nadeel bedraagt € 936.000. Tussen de post onderhoud derden en goederen bestaat een relatie doordat het onderhoud deels door eigen personeel wordt uitgevoerd en deels wordt uitbesteed. Bij uitbesteding worden de totale kosten verantwoord op onderhoud derden, inclusief de door de derde gebruikte materialen. Het nadeel ad € 936.000 wordt in de analyse van de post onderhoud door derden meegenomen (zie post 7).

4. Energiekosten (V € 204.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- energie	7.214.000	7.418.000	204.000

Het voordeel betreft:

- elektriciteit en gas 2024	220.000
- elektriciteit en gas voorgaande jaren	12.000
- dieselolie	-28.000
	<u>204.000</u>

Elektriciteit en gas 2024

In 2024 is 18,2 miljoen kWh ingekocht. Een jaar eerder was dit door extreem natte weersomstandigheden in het laatste kwartaal in 2023 in totaal 20,8 miljoen kWh. Dit geeft wel aan dat het elektriciteitsverbruik steeds lastiger te voorspellen is. Dit is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. De prijs per kWh is ongeveer € 0,20, waardoor 1 miljoen kWh meer of minder gelijk een financieel effect van € 200.000 heeft. Door de relatief gunstige weersomstandigheden in 2024 en hierdoor lagere energiebehoefte (water aanvoeren/afvoeren) bedraagt het voordeel op elektriciteit en gas € 220.000.

Dieselolie

De dieselprijzen hebben de laatste maanden van 2024 een stijgende lijn laten zien. Hierdoor zijn de totale dieselkosten in 2024 € 28.000 hoger dan begroot.

5. Huren, pachten en lease (V € 10.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Vershil
- huren, pachten en lease	1.714.000	1.724.000	10.000

Dit betreft een voordeel van € 20.000 op huur en een nadeel van € 10.000 op lease.

6. Verzekeringen en belastingen (V € 4.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Vershil
- verzekeringen en belastingen	469.000	473.000	4.000

Het voordeel betreft € 4.000.

7. Onderhoud door derden (V € 868.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Vershil
- onderhoud door derden	5.698.000	6.566.000	868.000

- Het voordeel bedraagt	868.000
- Nadeel op goederen (zie post 3 goederen)	-936.000

Nadeel 2024	<u>-68.000</u>
-------------	----------------

Hieronder worden de afwijkingen gespecificeerd. De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn toegelicht.

Diverse afwijkingen:

- onderhoud/beheer waterlopen en vaarwegen	64.000
- diverse kleinere afwijkingen; per saldo	45.000

109.000

De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn:

- onderhoud zuiveringstechnische werken	-86.000
- chemicaliën	-91.000

-177.000

Totaal nadeel

-68.000

Onderhoud zuiveringstechnische werken

Door met name prijsstijgingen in het najaar bij nieuwe contracten of afgesproken inflatiecorrecties bij bestaande contracten is het totaalbudget voor het onderhoud van zuiveringstechnische werken met € 86.000 overschreden. Eventuele structurele effecten worden meegenomen in de voorjaarsrapportage 2025 en meerjarenraming 2026-2030.

Chemicaliën

Ten behoeve van de fosfaatverwijdering zijn er extra chemicaliën ingezet, zoals in de voorjaarsrapportage 2024 verwoord. Chemisch defosfateren kan een mogelijkheid zijn om een verdere reductie van fosfor uitstoot via onze rwzi's op oppervlakte te beperken. Dat is nodig om aan een van onze KRW verplichtingen te voldoen.

Ten opzichte van de referentiejaar is geconstateerd dat in de pilot veel meer verbruik nodig was dan vooraf voorzien. Dit wordt onder andere veroorzaakt door:

- Meer extern slib verwerkt op locatie RWZI Veendam;
- Meer aanvoerdebit;
- Meer en langer chemicaliën gedoseerd dan verwacht om aan de KRW-doelen te voldoen;
- Finetunen van het inregelen van de dosering heeft meer verbruik gekost dan verwacht.

Een verdere evaluatie volgt. Eventuele structurele effecten worden meegenomen in de voorjaarsrapportage 2025 en meerjarenraming 2026-2030.

8. Diensten en bijdragen derden (V € 486.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Vershil
- overige diensten van derden	25.444.000	25.619.000	175.000
- bijdragen aan derden	7.449.000	7.760.000	311.000
	32.893.000	33.379.000	486.000

Overige diensten van derden

Het voordeel ten opzichte van de raming bedraagt € 175.000.

Diverse afwijkingen:

- grondtransacties	37.000
- preventieve handhaving en opruimacties	-24.000
- transport slib	-43.000
- schadevergoedingen	31.000
- contributies (Unie van Waterschappen, STOWA, etc.)	62.000
- reis- en verblijfkosten	69.000
- planologisch onderzoek	36.000
- onderzoekskosten waterbeheerplan	41.000
- landmeten	52.000

- huisvesting laboratorium	-54.000
- buitenlandbeleid en internationale projecten (staat voordeel tegenover, zie punt 18)	-84.000
- diverse kleinere afwijkingen; per saldo	84.000
	207.000

De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn:

- stedelijk waterbeheer Assen	-285.000
- onderhoud overige stedelijke gebieden	-102.000
- wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit 2024	131.000
- zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest	-604.000
- toetsen kaden	88.000
- rekenkamer	52.000
- bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)	119.000
- communicatie	97.000
- onderzoek zinkers VKA	97.000
- implementatie nieuw financieel en projectbeheersingssysteem	400.000
- meetprogramma lachgas	102.000
- juridisch advies Inventarisatie Resterende Verplichtingen (IRV)	-127.000
	-32.000

Totaal voordeel	175.000
-----------------	----------------

Stedelijk waterbeheer Assen

Enkele jaren geleden is de overeenkomst stedelijk waterbeheer Assen getekend. Met het ondertekenen van deze overeenkomst is vastgelegd dat het beheer en onderhoud van de hoofdwatgangen en het peilbeheer verantwoordelijkheden van waterschap Hunze en Aa's zijn. Om de overeenkomst in te bedden in de bedrijfsprocessen van beide organisaties is afgesproken dat de gemeente Assen het dagelijks onderhoud eerst blijft uitvoeren.

Ons waterschap betaalt voor het dagelijks onderhoud jaarlijks achteraf een bijdrage.

De afgelopen jaren bedroeg onze bijdrage hiervoor ongeveer € 150.000. In het najaar van 2024 hebben wij echter over het jaar 2023 een afrekening ontvangen van € 295.000. In de jaarrekening 2024 was hiervoor een schatting opgenomen van € 160.000 (nadeel in deze jaarrekening van € 135.000). Op basis van de afrekening 2023 is voor het jaar 2024 een schatting van € 300.000 meegenomen in deze jaarrekening.

In de begroting 2024 was rekening gehouden met € 150.000 (nadeel van € 150.000 in deze jaarrekening).

Het totale nadeel op het stedelijk waterbeheer Assen bedraagt in deze jaarrekening derhalve € 285.000.

Met de gemeente Assen vindt nog een discussie plaats over de hoogte van de afrekening 2023, omdat het voor ons op dit moment nog niet duidelijk is waarom deze een stuk hoger ligt dan voorgaande jaren.

Vooruitlopend op deze discussie is in deze jaarrekening voorzichtigheidshalve al rekening gehouden met de verhoogde afrekening 2023 (en doorwerking voor 2024).

Gezien de doorlopende discussies over het onderhoud van het watersysteem in Assen, is besloten om het onderhoud van het watersysteem in Assen met ingang van 2025 zelf op te pakken. We hebben hiervoor een onderhoudsbestek gemaakt conform de al enkele jaren lopende bestekken in de bebouwde gebieden van de gemeenten Oldambt, Westerwolde en Stadskanaal.

We verwachten hiermee een goede kwaliteit te leveren tegen beheersbare kosten.

Onderhoud overige stedelijke gebieden

Het uitbestede onderhoud aan een aantal stedelijke gebieden (o.a. Groningen, Veendam en Pekela) is € 102.000 hoger uitgevallen dan begroot. Dit komt met name doordat extra kosten zijn gemaakt voor het verhelpen van wateroverlast in het stedelijk gebied van Veendam en doordat er steeds meer exoten verwijderd moeten worden in het stedelijk gebied.

Wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit 2024

In droge perioden wordt water aangevoerd via het Drentse Primaire Aanvoercircuit (DPA), zijnde de (Verlengde) Hoogeteense Vaart en de Drentse Hoofdvaart. In 2018 is het beheer van het DPA overgedragen door de Provincie Drenthe aan de waterschappen. Vanaf dat moment betalen we hiervoor een vergoeding aan de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen. Voor de kostenverdeling tussen de waterschappen hebben de waterschappen destijds afspraken gemaakt.

In 2024 is sprake geweest van een zomer met een stuk meer neerslag ten opzichte van voorgaande jaren. Hierdoor is er minder wateraanvoer nodig geweest dan eerdere jaren. Het voordeel op de kosten van de wateraanvoer bedraagt derhalve € 131.000.

Zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest

Ten behoeve van een doelmatige uitoefening van (grootschalige) taakonderdelen inzake het zuiveren en laboratoriumwerkzaamheden werken de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest sinds 1 januari 2000 samen en zijn daartoe een lichte gemeenschappelijke regeling aangegaan als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen. Aangezien er sprake is van een zeer volatiele markt, is tussen de beide besturen afgesproken vanaf 2022 af te rekenen op basis van werkelijke kosten.

Deze afrekening blijkt een stuk hoger, waardoor een nadeel voor ons resteert van € 604.000.

Dit nadeel wordt onder meer veroorzaakt door veel hogere onderhoudskosten dan voorzien en ook hogere kosten voor het afvoeren van slib. De hogere onderhoudskosten komen onder andere doordat naar aanleiding van uitgevoerde inspecties items vervangen dienden te worden.

Toetsen kaden

Van het budget toetsen kaden is € 88.000 niet besteed. Dit komt met name doordat intern een aantal inventarisaties en onderzoeken zijn uitgevoerd en derhalve is dit budget beperkt benut. Daarnaast is door de medewerkers prioritering gegeven aan een aantal kadeversterkingsprojecten en het HWBP-project.

Rekenkamer

Voor de waterschappen is de verplichting tot de instelling van een onafhankelijke rekenkamer vanaf 1 januari 2024 in werking getreden. Eind 2023 zijn de leden voor de bemensing van de rekenkamer door het algemeen bestuur benoemd, zodat deze vanaf 1 januari 2024 operationeel is geworden.

Voor de rekenkamer is in 2024 een budget opgenomen van € 75.000 voor onder andere het uitvoeren van onderzoeken en de vergoedingen voor de leden van de rekenkamer.

Het jaar 2024 is door de rekenkamer met name gebruikt voor een kennismaking en het verkennen van mogelijk onderwerpen. Hierdoor is het budget in 2024 niet volledig besteed. Onder diensten derden is € 23.000 besteed en onder de overige kostensoorten nog eens € 17.000. In totaal derhalve € 40.000. Het budget was echter volledig opgenomen onder diensten derden, waardoor hier een voordeel resteert van € 52.000. In 2025 zal een onderzoek worden uitgevoerd en de kosten hiervoor bedragen € 30.000.

Voorgesteld wordt derhalve om een deel van het restantbudget 2024 van € 30.000 over te hevelen naar 2025. Dit bedrag is opgenomen in de voorjaarsrapportage 2025.

Bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)

Op basis van de concept jaarrekening 2024 van HWH is er voor ons een voordeel te bepalen van € 119.000.

Dit is deels als gevolg van het doorschuiven van in 2024 geplande werkzaamheden naar 2025. Daarnaast zijn een aantal projecten voordeliger uitgevoerd dan vooraf begroot en worden enkele vooraf begrote werkzaamheden niet meer uitgevoerd.

Communicatie

In 2024 is € 97.000 van het budget communicatie niet besteed.

Enerzijds komt dit doordat de voorziene werkzaamheden ter verbetering van onze hotspot Nieuwe Statenzijl niet in 2024 hebben plaatsgevonden. De kosten hiervan waren begroot op € 30.000. De uitvoering van de werkzaamheden vindt plaats in 2025 in samenwerking met de Duitse partners Ökowerk Emden en Ostfriesland Tourismus. De start hiervan volgt na afronding van (vergelijkbare) werkzaamheden in Duitsland.

Anderzijds zijn in 2024 intern voorbereidende werkzaamheden gestart voor allerlei jubileum-activiteiten in het kader van 25 jaar Hunze en Aa's die in 2025 plaatsvinden. Dit heeft nog niet tot externe kosten geleid in 2024.

Voorgesteld wordt om het deel van het restantbudget 2024 met betrekking tot Nieuwe Statenzijl van € 30.000 over te hevelen naar 2025. Dit bedrag is opgenomen in de voorjaarsrapportage 2025.

Onderzoek zinkers VKA

Voor het transport van zout bedrijfsafvalwater uit de Veenkoloniën is in het verleden een afvalwaterleiding (VKA) naar de Waddenzee aangelegd. Momenteel vinden gesprekken plaats waarbij afspraken worden gemaakt over het eigendom, beheer en onderhoud van de VKA. Voor deze overdracht wordt nog onderzoek uitgevoerd naar de staat van een aantal zinkers. Hiervoor is in de voorjaarsrapportage 2024 een budget beschikbaar gesteld van € 125.000. In 2024 zijn de eerste zinkers onderzocht en in 2025 wordt het restant opgepakt. Van het beschikbaar gestelde budget is nog € 97.000 over. Voor de laatste zinkers is in 2025 nog € 50.000 benodigd. Dit betekent dat € 47.000 van het budget niet benodigd is. De voordeligere uitvoering komt met name doordat de onderzoekswerkzaamheden eenvoudiger waren dan vooraf ingeschat (leiding makkelijker te bereiken).

Voorgesteld wordt derhalve om een deel van het restantbudget 2024 van € 50.000 over te hevelen naar 2025. Dit bedrag is opgenomen in de voorjaarsrapportage 2025.

Implementatie nieuw financieel en projectbeheersingssysteem

Het huidige financieel systeem is vanaf 2000 in gebruik. Enkele jaren later is hier de projectenadministratie als maatwerk aan toegevoegd. Inmiddels is het systeem zodanig technisch verouderd dat een goede werking op termijn niet meer kan worden gegarandeerd. Tevens wordt het steeds moeilijker gewenste aanpassingen als gevolg van gewijzigde informatiebehoefte aan te brengen. Daar komt bij dat de leverancier heeft aangegeven dat het systeem wordt uitgefaseerd.

Voor de implementatiekosten van het nieuwe systeem is een budget opgenomen van in totaal € 1.000.000. In 2023 is voor € 90.000 aan kosten gemaakt en in 2024 was derhalve een budget beschikbaar van € 910.000. De implementatie heeft grotendeels plaatsgevonden in 2024. De afronding vindt echter plaats in 2025. Dit betreft onder meer een deel datamigratie vanuit het oude systeem en het verder optimaliseren van het nieuwe systeem.

In 2024 is voor € 510.000 aan kosten gemaakt voor het nieuwe systeem. Dit betekent dat € 400.000 van het beschikbaar gestelde budget niet besteed is.

Voor de afronding van de implementatie zullen in 2025 nog € 200.000 aan kosten gemaakt worden.

Daarna zal voor de doorontwikkeling in 2026 en 2027 nog jaarlijks € 25.000 besteed worden. Dit betekent dat een gedeelte van € 150.000 niet meer besteed zal worden. Dit komt met name doordat gestreefd is de inhuur voor het project zo minimaal mogelijk te houden.

Voorgesteld wordt om een deel van het restantbudget 2024 van € 200.000 over te hevelen naar 2025. Dit bedrag is opgenomen in de voorjaarsrapportage 2025.

In de meerjarenraming 2026-2030 zal rekening worden gehouden met een jaarlijks budget in de jaren 2026 en 2027 van € 25.000 voor de doorontwikkeling.

Meetprogramma lachgas

In het AB van 10 april 2024 is besloten dat ons waterschap deelneemt aan het landelijk Versnellingsprogramma Lachgas. Op basis van een landelijke inventarisatie zijn 52 representatieve rwzi's geselecteerd waar gedurende vier jaar metingen aan lachgas worden verricht. Voor ons zijn dat de rwzi's Gieten en Stadskanaal. De waterschappen is gevraagd om de benodigde sensoren zelf aan te schaffen en zelf de benodigde exploitatiekosten te dragen. Voor verdere informatie wordt verwezen naar het desbetreffende bestuursvoorstel (AB 10 april 2024).

De jaarlijkse exploitatiekosten bedragen € 102.000,-. Dit budget is voor 2024 via de voojaarsrapportage 2024 verwerkt. In 2024 heeft de aanschaf van de sensoren plaatsgevonden. Hiernaast zijn er in 2024 nog geen exploitatiekosten gemaakt. Hierdoor resteert er een voordeel van de eerder opgenomen € 102.000.

Juridisch advies Inventarisatie Resterende Verplichtingen (IRV)

De afgelopen periode heeft een inventarisatie plaatsgevonden van de toekomstige kosten als gevolg van de bodemdaling door gaswinning.

De Commissie Bodemdaling heeft onlangs als sluitstuk van het proces van de Inventarisatie Resterende Verplichtingen (IRV), een concept-besluit genomen ten aanzien van de eenmalige kosten en de contante waarde van de periodiek terugkerende kosten (vervangingsinvesteringen en exploitatiekosten) voor bestaande en nieuw te verwachten bodemdalingsobjecten. Deze waarde is de basis voor de beoordeling van de toereikendheid van de door NAM gestelde zekerheid. De betreffende beheerders/overheden hebben de mogelijkheid om hun reactie hierop te geven, waarna de Commissie een definitief besluit zal nemen. Voor het totstandkomen van de zekerheidsstelling is juridisch advies ingewonnen. Ons aandeel in deze kosten bedraagt € 127.000.

Bijdragen aan derden

Het voordeel ten opzichte van de raming bedraagt € 311.000.

- lagere bijdrage NBK	263.000
- lagere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	59.000
- diversen	-11.000
	<u>311.000</u>

Lagere bijdrage NBK

In de begroting is als bijdrage € 2.677.000 opgenomen conform de begroting van het NBK. Onze werkelijke bijdrage is € 2.414.000. Een voordeel derhalve van € 263.000.

De jaarrekening 2024 van het NBK geeft in totaal een positief bedrijfsresultaat van € 1,0 miljoen. Dit betreft onder meer lagere kosten voor de onderhoud van automatisering en een hogere opbrengst vervolgingskosten.

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage te reserveren. Deze bestemmingsreserve willen we gebruiken om in de toekomst ons eigen aandeel in de kosten van HWBP-projecten te financieren. Bij de najaarsrapportage werd uitgegaan van een verschil van € 1.100.000 en dit bedrag is ook geraamd als storting in de bestemmingsreserve. De uiteindelijke bijdrage is € 59.000 lager. Hierdoor is € 59.000 meer toegevoegd aan de bestemmingsreserve (zie ook post 11 "toevoeging aan reserves").

9. Onvoorzien (V € 129.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Vershil
- onvoorzien		129.000	129.000

In de begroting is € 129.000 opgenomen voor onvoorzien. In 2024 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien.

10. Toevoeging aan voorzieningen (N € 19.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- voorziening dubieuze belastingdebiteuren	318.000	583.000	265.000
- voorziening voormalig bestuur en personeel	420.000	136.000	-284.000
	738.000	719.000	-19.000

Toevoeging voorziening dubieuze belastingdebiteuren

Jaarlijks wordt bij de jaarrekening een inschatting gemaakt van de invorderbaarheid van de belastingdebiteuren. Bij de jaarrekening 2024 is voor de hoogte van de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (oninbaarheid) een inschatting gemaakt van € 850.000.

Dit bedrag is gebaseerd op de stand van de openstaande debiteuren afgezet tegen de ervaringscijfers uit het verleden.

De voorziening in 2023 ging uit van een percentage oninbaar ten opzichte van de openstaande belastingdebiteuren van 5,5%. Dit betekende een voorziening oninbaar van € 1.000.000.

De voorziening is in 2024 verlaagd naar 4,5% (€ 850.000). Dit betekent een dotatie van € 318.000.

Deze verlaging valt te verklaren doordat we een afname zien in het aantal aanvragen kwijtscheldingen.

In verband met de huidige onrust in de wereld en de hiermee samenhangende economische onzekerheid is hierbij nog steeds sprake van een wat hogere voorziening dan voor 2020.

Toevoeging voorziening voormalig bestuur en personeel

Conform de regelgeving zijn de toekomstige lasten van voormalig bestuur en personeel opgenomen in een voorziening. De jaarlijkse kosten worden rechtstreeks ten laste van deze voorziening gebracht.

Jaarlijks wordt de benodigde hoogte van deze voorziening herberekend. Een eventueel tekort of overschot wordt ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

11. Toevoeging aan reserves (N € 59.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- toevoeging aan reserves	1.159.000	1.100.000	-59.000

Bestemmingsreserve HWBP

De uiteindelijke HWBP bijdrage is € 59.000 lager. Hierdoor is € 59.000 meer toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar post 8 "bijdragen aan derden".

12. Doorberekende personeelskosten aan investeringen (N € 19.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- geactiveerde personeelslasten	361.000	380.000	-19.000

De geactiveerde lasten betreffen de eigen uren welke in 2024 zijn toegerekend aan het project "Opstartfase HWBP Verkenning Versterking Dollarddijk". Deze kosten worden voor 90% vergoed vanuit het HWBP.

13. Rentebaten (V € 2.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- rentebaten	585.000	583.000	2.000

De rentebaten zijn in samenhang met de rentelasten geanalyseerd (zie punt 1 ad A).

14. Dividend (€ 0)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- dividend	2.121.000	2.121.000	

In 2024 heeft de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) een dividend uitkering over het boekjaar 2023 gedaan van € 2.121.000.

15. Baten in verband met salarissen en sociale lasten (V € 216.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	488.000	272.000	216.000

De baten i.v.m. salarissen en sociale lasten zijn in samenhang met de personeelslasten geanalyseerd (zie punt 2).

16. Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen (V € 83.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen	3.745.000	3.662.000	83.000

Het voordeel betreft per saldo € 83.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de bijdrage van Noorderzijlvest aan ons laboratorium in het kader van de GR. Aangezien afgerekend wordt op basis van werkelijke kosten en er in 2024 een nadeel was op de kosten van het laboratorium (zie bijvoorbeeld punt 8 diensten en bijdragen aan derden) is de uiteindelijke bijdrage van Noorderzijlvest € 60.000 hoger dan begroot.

De overige opbrengsten zijn per saldo € 23.000 hoger.

17. Waterschapsbelastingen (V € 1.141.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Vershil
- gebouwd	26.720.000	26.322.000	398.000
- ongebouwd	10.723.000	10.726.000	-3.000
- natuur	227.000	234.000	-7.000
- ingezetenen	15.204.000	15.202.000	2.000
- verontreinigingsheffing	568.000	673.000	-105.000
- zuiveringsheffing	46.153.000	45.310.000	843.000
- kwijtschelding	-2.237.000	-2.250.000	13.000
	97.358.000	96.217.000	1.141.000

<u>opbrengst verdeeld naar taken:</u>	werkelijk	begroot	verschil
- watersysteembeheer	53.442.000	53.157.000	285.000
af: kwijtschelding watersysteembeheer	-778.000	-800.000	22.000
- zuiveringsbeheer	46.153.000	45.310.000	843.000
af: kwijtschelding zuiveringsheffing	-1.459.000	-1.450.000	-9.000
	97.358.000	96.217.000	1.141.000

<u>afwijking t.o.v. de begroting verdeeld naar 2024 en voorgaande jaren:</u>	2024	2023 en voor- gaande jaren	totaal
- hogere opbrengst gebouwd	269.000	129.000	398.000
- lagere opbrengst ongebouwd	5.000	-8.000	-3.000
- lagere opbrengst natuur		-7.000	-7.000
- hogere opbrengst ingezetenen	-3.000	5.000	2.000
- lagere opbrengst verontreinigingsheffing	-13.000	-92.000	-105.000
- hogere opbrengst zuiveringsheffing	115.000	728.000	843.000
- lagere kwijtschelding watersysteembeheer	22.000		22.000
- hogere kwijtschelding zuiveringsheffing	-9.000		-9.000
	386.000	755.000	1.141.000

Omvangrijke verschillen worden hieronder toegelicht:

Hogere opbrengst gebouwd (V € 398.000)

Bij de voor- en najaarsrapportage is de raming al verhoogd met € 868.000,- (inclusief een verhoging voor de voorgaande jaren). Het totale voordeel ten opzichte van de oorspronkelijke begroting bedraagt € 1.266.000. De verklaring hiervoor van het NBK is - evenals in voorgaande jaarrekeningen - dat de daadwerkelijke waardeinstijging over de afgelopen jaren hoger is geweest dan waar op grond van de informatie van de Waarderingskamer rekening mee is gehouden. Dat blijft toch moeilijk in te schatten. Dat geldt zowel voor 2024 als voor voorgaande jaren.

Lagere opbrengst verontreinigingsheffing; directe lozers (N € 105.000)

Het nadeel ligt vooral bij bedrijven. De verontreinigingsheffing voor bedrijven wordt via de daadwerkelijk geloosde kuubs (vervuild) water bepaald. Bedrijven doen daarvoor aangifte en geven de hoeveelheid geloosde kuubs water door. De vorig jaar gemaakte inschatting van dat aantal kuubs blijkt te hoog. Dat geldt ook voor de inschatting voor 2023.

Hogere opbrengst zuiveringsheffing (V € 843.000)

De raming voor bedrijven is bij de voorjaarsrapportage nog verlaagd met € 245.000. Die verlaging was gebaseerd op minder waterverbruik over oude jaren. De werkelijke uitkomst laat een tegenovergesteld beeld zien. Een hogere opbrengst van € 1.067.000,-. Met name bij recreatieparken (tabelbedrijven) is sprake van een aanzienlijk hoger waterverbruik ten opzichte van de jaren vóór 2022 (corana-periode). Hiermee was in de ramingen onvoldoende rekening gehouden. Voor huishoudens is de belastingopbrengst gedaald met € 224.000,-. Dit komt vooral doordat het gemiddeld aantal vervuilingseenheden per woning daalt (meer éénpersoonshuishoudens).

18. Bijdragen van derden (V € 462.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Vershil
- bijdragen van derden	2.425.000	1.963.000	462.000
	2.425.000	1.963.000	462.000

Het voordeel ten opzichte van de raming bedraagt € 462.000.

- schadevergoeding Hondshalstermaar	218.000
- hogere bijdrage bodemdalingscommissie	61.000
- bijdrage HWBP	95.000
- buitenlandbeleid en internationale projecten	68.000
- overig; per saldo diverse kleinere afwijkingen	20.000
	<u>462.000</u>

Schadevergoeding Hondshalstermaar

Op 2 maart 2020 heeft er in Wagenborgen een aardbeving plaatsgevonden. Hierdoor is de onderleider die de Hondshalstermaar kruist (verbindingskanaal tussen het Hondshalstermeer en Termunterzijldiep) beschadigd geraakt. Als gevolg hiervan is de onderleider verwijderd. De kosten hiervan bedroegen € 336.000,-. Het waterschap heeft de acuut onveilige situatie op 4 maart 2020 gemeld bij het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) en voor de betreffende schade eind 2020 een aanvraag tot schadevergoeding van het volledige schadebedrag ingediend. In eerste instantie stelde IMG zich op het standpunt dat op basis van de levensduur van de onderleider een aftrek toegepast diende te worden op de gedeclareerde schadekosten. Derhalve is destijds slechts een beperkt bedrag uitgekeerd. Tegen deze beslissing van IMG hebben wij bezwaar aangetekend en eind 2024 zijn wij in het gelijk gesteld. Dit betekent dat er door het IMG nog een aanvullende schadevergoeding van € 218.000 zal worden uitgekeerd.

Hogere bijdrage bodemdalingscommissie

In 2024 zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd aan gemalen, welke zijn gedeclareerd bij de bodemdalingscommissie.

Bijdrage HWBP

De uren door medewerkers besteed aan het HWBP project Brede Groene Dijk worden volledig vergoed vanuit het HWBP. De opbrengst in 2024 bedraagt € 95.000.

Buitenlandbeleid en internationale projecten

Ons waterschap neemt jaarlijks deel aan een aantal internationale projecten. Hiervoor ontvangen wij bijdragen van andere partijen. In 2024 is € 68.000 ontvangen. De kosten die hiertegenover staan zijn verantwoord onder punt 8 diensten en bijdragen derden.

19. Onttrekkingen aan reserves (N € 99.000)

	Rekening 2024	Begroting 2024	Verschil
- algemene reserves	5.975.000	5.975.000	
- bestemmingsreserves	1.061.000	1.160.000	-99.000
	7.036.000	7.135.000	-99.000

Algemene reserves

Dit betreft:

- onttrekking algemene reserve watersysteembeheer	4.050.000
- onttrekking algemene reserve zuiveringsbeheer	1.925.000
	<u>5.975.000</u>

De primitieve begroting 2024 sluit met een aanwending van de algemene reserve watersysteembeheer van € 4.050.000.

Daarnaast sluit de primitieve begroting 2024 met een aanwending van de algemene reserve zuiveringsbeheer van € 1.925.000.

Bestemmingsreserves

Dit betreft de volgende onttrekkingen aan bestemmingsreserves:

	Werkelijk	Begroot	Verschil
- coalitieakkoord 2019-2023	71.000	166.000	-95.000
- bestemmingsreserve bodemdaling zoutwinning	36.000		36.000
- bestemmingsreserve bodemsaneringen	15.000	15.000	
- bestemmingsreserve NPLG	84.000	75.000	9.000
- bestemmingsreserve HWBP	51.000	100.000	-49.000
- bestemmingsreserve afkoopsommen	804.000	804.000	
	<u>1.061.000</u>	<u>1.160.000</u>	<u>-99.000</u>

Bestemmingsreserves Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 2019-2023 was jaarlijks € 300.000 in de exploitatie opgenomen voor duurzaamheid en innovatie. Het budget in de exploitatie van € 300.000 was o.a. bestemd voor inhuur van kennis voor onderzoek, duurzaamheid en innovatie. Deze onderzoeken leiden eventueel tot investeringen.

Aangezien het ene jaar meer of minder als het andere jaar een beroep zal worden gedaan op dit budget is bij de najaarsrapportage 2019 besloten het restant van het jaarlijks budget in een bestemmingsreserve te storten. De meer kosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserve. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren.

Daarnaast is bij de najaarsrapportage 2020 besloten om ook voor de in het Coalitieakkoord opgenomen budgetten voor zichtbaarheid, biodiversiteit en cultuur historisch erfgoed het niet bestede deel van de budgetten in een bestemmingsreserve te storten. De meerkosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserve.

In lijn met de overige coalitieakkoord budgetten wordt deze systematiek vanaf 2022 ook toegepast voor het budget akkerranden. De gemaakte kosten in 2024 en verdere jaren worden onttrokken aan de nog beschikbare bestemmingsreserves.

De stand van de bestemmingsreserves is in de toelichting van de balans in hoofdstuk 4 opgenomen.

Onttrekking reserves Coalitieakkoord:

	Werkelijk	Begroot	Vershil
- duurzaamheid/innovatie	21.000	122.000	-101.000
- biodiversiteit	10.000		10.000
- akkerranden	40.000	44.000	-4.000
	71.000	166.000	-95.000

Bestemmingsreserve bodemdaling zoutwinning

De jaarlijkse onderhoudskosten i.v.m. de compenserende maatregelen voor zoutwinning worden gedekt uit de bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning.

Bestemmingsreserve bodemsaneringen

Vanuit het project met betrekking tot de aanleg van het snelwegfietspad tussen Assen en Groningen is middels een verkennend bodemonderzoek naar voren gekomen dat er een dieselverontreiniging is aangetroffen nabij de Witte Molen te Glimmen. De grond waar deze bodemverontreiniging is aangetroffen, is in eigendom van het waterschap. De wet bodembescherming geeft vervolgens aan dat de eigenaar van de grond verantwoordelijk is om de verontreiniging op te ruimen. De kosten van deze bodemsanering bedroegen € 25.000,-.

Voor het deels dekken van de kosten van deze bodemsanering is middels de najaarsrapportage 2024 besloten de bestemmingsreserve bodemsaneringen in te zetten. Deze bestemmingsreserve had op dat moment nog een hoogte van € 14.850,- en is volledig ingezet om een deel van de kosten te dekken.

Bestemmingsreserve NPLG

Van het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) is met terugwerkende kracht een subsidie ontvangen van € 300.000 voor door ons bestede uren aan het NPLG in 2023. Een aantal medewerkers binnen het waterschap hebben hier uren aan besteed. Deze subsidie is bedoeld ter compensatie van uren die onze medewerkers niet aan "reguliere" werkzaamheden hebben kunnen besteden. Deze subsidieregeling is echter pas medio oktober 2023 gepubliceerd. Hierdoor hebben we deze subsidie nog niet kunnen inzetten om extra (tijdelijke) personele capaciteit aan te trekken om de werkzaamheden die zijn blijven liggen in te halen (wat het doel van de subsidie is). Om deze reden is bij de jaarrekening 2023 voorgesteld om voor de ontvangen subsidie van € 300.000 een bestemmingsreserve NPLG te vormen. Middels deze bestemmingsreserve NPLG worden de extra personeelskosten voor het inhalen van werkzaamheden die zijn blijven liggen, gecompenseerd. In 2024 bedroegen deze extra personeelskosten € 84.000 en deze kosten zijn aan deze bestemmingsreserve onttrokken.

Bestemmingsreserve HWBP

Het Algemeen Bestuur heeft op 7 februari 2024 ingestemd met het opstarten van de HWBP verkenning voor de Dollarddijk. Conform dit voorstel is de bestemmingsreserve HWBP gebruikt om ons eigen aandeel in de kosten van het project "Opstartfase HWBP Verkenning Versterking Dollarddijk" te financieren. Dit aandeel bedroeg in 2024 € 51.000.

Bestemmingsreserve afkoopsommen

De onttrekking aan de bestemmingsreserve afkoopsommen, conform begroot, van € 804.000 is ter dekking van de extra exploitatielasten wegens het niet meer activeren van eigen uren en bouwrente ingaande 2015.

Hoofdstuk 3 a. Ontwikkelingen in 2024

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkelingen in 2024. De volgende ontwikkelingen kunnen hier genoemd worden.

De economie in Nederland

Volgens het CPB is de Nederlandse economie weer aan het groeien. Na een stagnatie van de bbp-groei door afname van de koopkracht en terugvallende wereldhandel in 2023, is de groei in de loop van 2024 weer op gang gekomen en voor het hele jaar uitgekomen op 0,9%. Vooral de consumptie van de overheid en huishoudens heeft hieraan bijgedragen. Huishoudens hebben hun bestedingsruimte zien toenemen door hoge loongroei, waar de inflatie op jaarbasis ruim onder bleef. De consumptiegroei bleef wel achter bij de groei van het inkomen, waardoor de spaarquote toenam. Ook de investeringen en de uitvoer groeiden op kwartaalbasis weer, al blijven ondernemers in de meeste bedrijfstakken negatief gestemd.

De krapte op de arbeidsmarkt neemt iets af. De werkzame beroepsbevolking is in de tweede helft van 2024 voor het eerst sinds 2020 licht teruggelopen; ook de werkgelegenheid in uren groeide niet verder en de vacaturegraad nam wat af. In ons beheergebied is het werkloosheidspercentage van de provincie Drenthe in 2024 gestegen van 3,1% naar 3,3%. In de provincie Groningen is de werkloosheid gestegen van 3,6% in 2023 naar 4,2% in 2024.

In 2024 was de gemiddelde inflatie in Nederland 3,3%. Deze afname werd voornamelijk veroorzaakt door lagere energieprijzen en een daling van de kerninflatie. De kerninflatie, die de prijsstijgingen van energie en voeding uitsluit, daalde van 6,4% in 2023 naar 2,9% in 2024. Dit wijst erop dat de prijsstijgingen in de bredere economie minder sterk waren. Desondanks hadden loonsverhogingen een opwaarts effect op de inflatie, met name in de dienstensector.

In 2024 meldt het CPB dat het EMU-saldo uitkomt op -0,3% van het bbp. In 2023 was er een negatief saldo van -0,6%. Voor de decentrale overheden samen is voor 2024 de norm vastgesteld op -0,5%. Voor Hunze en Aa's is op basis hiervan een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 18 miljoen. Uit de berekening van ons EMU-saldo blijkt een saldo van € 4,3 miljoen negatief. Dit is ruim onder onze referentiewaarde.

Wetsvoorstel aanpassing Belastingstelsel waterschappen

Het wetsvoorstel is in april 2024 door de Tweede Kamer aangenomen en direct daarna aangeboden aan de Eerste Kamer. Uiteindelijk kon de – plenaire -behandeling niet meer in 2024 plaatsvinden. De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel in februari 2025 aangenomen. Er zijn geen aanpassingen aangenomen of toezeggingen door de minister gedaan.

Omgaan met de stikstofuitstoot

Vanwege de twee recente uitspraken van de rechter over stikstof is er op dit moment landelijk en bij ons veel onduidelijkheid over de consequenties voor onze projecten. We zijn zelf en via de Unie van Waterschappen aan het uitzoeken hoe we hier op moeten anticiperen. Maar het is mogelijk dat het ook een effect heeft op de voortgang en kosten van onze projecten.

Rekenkamerfunctie en rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur

Met de invoering van de Wet versterking decentrale rekenkamers is ons waterschap verplicht tot het instellen van een volledig onafhankelijke, extern samengestelde rekenkamer. De rekenkamer van ons waterschap is vanaf 1 januari 2024 operationeel geworden.

Daarnaast moet het dagelijks bestuur met ingang van het verslagjaar 2025, via een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening, voortaan zelf een verklaring afleggen over de vraag of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit wil zeggen in overeenstemming met de daarvoor geldende regelgeving. Tot en met het verslagjaar 2024 is het de verantwoordelijkheid van de accountant om deze verklaring bij de jaarrekening te geven. Voor de concrete uitvoering van de werkzaamheden voor het afgeven van de rechtmatigheidsverantwoording ten behoeve van het bestuur, wordt gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC)-functie binnen het waterschap. De Unie van Waterschappen organiseert een aantal activiteiten om de waterschappen te ondersteunen in hun voorbereidingen op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur.

Omgevingswet

Het doel van de Omgevingswet is het bundelen van meerdere wetten met betrekking tot de fysieke leefomgeving (bodem, geluid, lucht, water etc.). Met als doel met minder regels toe te kunnen, snellere besluitvorming te bereiken en regionale regels te kunnen maken. De diverse overheden moeten hun plannen integreren en onderling op elkaar afstemmen. Daarnaast probeert de Omgevingswet alle informatie digitaal beschikbaar te stellen, waardoor burgers, initiatiefnemers en overheden gemakkelijker over informatie kunnen beschikken.

De wet is per 1 januari 2024 in werking getreden. De overgang van de Waterwet met het Omgevingsloket online (OLO) naar de Omgevingswet met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is goed gegaan. De techniek werkt in de basis, de processen lopen conform de nieuwe wetgeving, de collega's zijn bijgepraat over de wijzigingen en het aantal vragen van ingelanden valt tot op heden erg mee.

Landelijk is er aandacht voor het DSO dat nog niet probleemloos werkt. Dit merken wij ook, maar dit heeft tot op heden nog niet tot grote problemen geleid. Wel hebben we geconstateerd dat onze Waterschapsverordening niet altijd even duidelijk was voor gebruikers van het DSO. Hiervoor hebben we tekstuele aanpassingen doorgevoerd die het gebruiksgemak moeten vergroten. Ook hebben we de geometrie (ligging van punten en objecten en hun onderlinge relaties) waar nodig geactualiseerd. Beide wijzigingen zijn inmiddels doorgevoerd in het DSO.

Brede Groene Dijk (BGD)

In 2022 is begonnen met de proef van de versterking van 750 meter Brede Groene Dijk met gerijpte klei. Deze proefdijk zal drie jaren worden gemonitord. Met de uitkomsten optimaliseren we het ontwerp van de totale dijkversterking, die na 2025 gepland is.

Hoofdstuk 3 b. Overzicht incidentele baten en lasten

Het overzicht incidentele baten en lasten betreft de baten en lasten die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende jaren moeten worden beschouwd. De volgende incidentele baten en lasten zijn in de exploitatierekening 2024 meegenomen.

Incidentele baten

- Schadevergoeding Hondshalstermaar	218.000
-------------------------------------	---------

Incidentele lasten

- Nieuw financieel systeem	510.000
- Onderzoek zinkers VKA	28.000

Hoofdstuk 3 c. Onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen

In de paragraaf onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit de voorzieningen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat op de bestemmingsreserves is gedaan.

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserves kent het waterschap een aantal bestemmingsreserves. Onder deze bestemmingsreserves worden verstaan: reserves waaraan het algemeen bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven. Bij de bestemmingsreserves afkoopsommen, coalitieakkoord, bodemdaling door zoutwinning, HWBP, NPLG en bodemsaneringen is sprake van een onttrekking in 2024.

Bestemmingsreserve afkoopsommen

Bij de begroting 2015 is besloten de afkoopsommen in te zetten om minder te activeren. Vanaf 2015 worden de eigen uren besteed aan projecten, de bouwrente en beheersmatige ICT-investeringen (onder andere aanschaf PC's en software) niet langer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten van jaarlijks € 1,4 miljoen rechtstreeks ten laste van de exploitatie komen. De afkoopsommen betreffen volledig de taak watersysteembeheer. Voor zover deze extra kosten toegerekend worden aan de taak watersysteembeheer worden deze kosten gedekt door afkoopsommen.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2024
Afkoopsommen	804.000

Bestemmingsreserves coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 2019-2023 zijn jaarlijks budgetten opgenomen voor duurzaamheid en innovatie, zichtbaarheid, biodiversiteit, aanleg akkerranden en cultuurhistorisch erfgoed. Aangezien het ene jaar meer of minder als het andere jaar een beroep zal worden gedaan op deze budgetten is besloten het restant van de jaarlijkse budgetten in bestemmingsreserves te storten. De meer kosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserves. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2024
Akkerranden	40.000
Biodiversiteit	10.000
Duurzaamheid/innovatie	21.000

Bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning

In de jaarrekening 2021 is besloten om een bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning te vormen. In 2021 is ons waterschap namelijk tot overeenstemming gekomen over de manier waarop de gevolgen van zoutwinning gecompenseerd zullen worden. Het waterschap ontvangt hiervoor compensatie van een zoutwinbedrijf. Deze compensatie wordt in de bestemmingsreserve bodemdaling gestort. De jaarlijkse onderhoudskosten als gevolg van de compenserende maatregelen voor de bodemdaling worden onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2024
Bodemdaling door zoutwinning	36.000

Bestemmingsreserve HWBP

Het Algemeen Bestuur heeft op 7 februari 2024 ingestemd met het opstarten van de HWBP verkenning voor de Dollarddijk. Conform dit voorstel is de bestemmingsreserve HWBP gebruikt om ons eigen aandeel in de kosten van het project "Opstartfase HWBP Verkenning Versterking Dollarddijk" te financieren. Dit aandeel bedroeg in 2024 € 51.000.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2024
HWBP	51.000

Bestemmingsreserve NPLG

Van het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) is met terugwerkende kracht een subsidie ontvangen van € 300.000 voor door ons bestede uren aan het NPLG in 2023.

Een aantal medewerkers binnen het waterschap hebben hier uren aan besteed.

Deze subsidie is bedoeld ter compensatie van uren die onze medewerkers niet aan "reguliere" werkzaamheden hebben kunnen besteden. Deze subsidieregeling is echter pas medio oktober 2023 gepubliceerd. Hierdoor hebben we deze subsidie nog niet kunnen inzetten om extra (tijdelijke) personele capaciteit aan te trekken om de werkzaamheden die zijn blijven liggen in te halen (wat het doel van de subsidie is). Om deze reden is bij de jaarrekening 2023 voorgesteld om voor de ontvangen subsidie van € 300.000 een bestemmingsreserve NPLG te vormen. Middels deze bestemmingsreserve NPLG worden de extra personeelskosten voor het inhalen van werkzaamheden die zijn blijven liggen, gecompenseerd. In 2024 bedroegen deze extra personeelskosten € 84.000 en deze kosten zijn aan deze bestemmingsreserve onttrokken.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2024
NPLG	84.000

Bestemmingsreserve bodemsaneringen

Vanuit het project met betrekking tot de aanleg van het snelwegfietspad tussen Assen en Groningen is middels een verkennend bodemonderzoek naar voren gekomen dat er een diesilverontreiniging is aangetroffen nabij de Witte Molen te Glimmen.

De grond waar deze bodemverontreiniging is aangetroffen, is in eigendom van het waterschap.

De wet bodembescherming geeft vervolgens aan dat de eigenaar van de grond verantwoordelijk is om de verontreiniging op te ruimen. De kosten van deze bodemsanering bedroegen € 25.000,-.

Voor het deels dekken van de kosten van deze bodemsanering is middels de najaarsrapportage 2024 besloten de bestemmingsreserve bodemsaneringen in te zetten. Deze bestemmingsreserve had op dat moment nog een hoogte van € 14.850,- en is volledig ingezet om een deel van de kosten te dekken.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2024
Bodemsaneringen	14.850

Voorzieningen

Voorzieningen zijn bedragen op de balans die worden gevormd om verplichtingen, verliezen en risico's op te kunnen vangen, waarvan de omvang per balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs in te schatten. Bij het waterschap heeft in 2024 de volgende onttrekking van een voorziening plaatsgevonden:

Voorziening voormalig bestuur en personeel

Conform de regelgeving zijn de toekomstige lasten van voormalig bestuur en personeel opgenomen in een voorziening. De jaarlijkse kosten worden rechtstreeks ten laste van deze voorziening gebracht. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening de benodigde hoogte van deze voorziening herberekend. Een eventueel tekort of overschot wordt ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

Voorziening	Onttrekking 2024
Voormalig bestuur en personeel	439.458

Hoofdstuk 3 d. Lopende en afgesloten investeringen in 2024

Algemeen

Het totale restant volume aan beschikbaar gestelde kredieten bedraagt per 31 december 2024 € 73 miljoen (zie bijlage 1).

Het jaar 2024

In 2024 is een investeringsvolume van € 17,3 miljoen gerealiseerd tegen een verwachting van € 17 miljoen. De bruto investering bedraagt € 22,7 miljoen en de subsidies en bijdragen € 5,4 miljoen. Hieronder wordt de stand van zaken per project weergegeven onderverdeeld in lopende projecten en afgesloten projecten in 2024.

Lopende projecten

Voor een totaaloverzicht van de lopende projecten wordt verwezen naar bijlage 1 "kredietoverzicht per 31 december 2024". Hieronder wordt per project een korte toelichting gegeven.

HIR Haren (028)

Krediet: € 7.145.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 6.500.000.

Restantkrediet: € 646.000.

De herinrichting Haren is een landinrichtingsplan waarin onder meer de waterbeheersing is verbeterd en op (toekomstige) functies is afgestemd. De grote investeringsmaatregelen, grondruilingen en -aankopen zijn inmiddels afgerond. Momenteel verkeert dit project zich daardoor in de nazorgfase. Deze fase loopt, naar verwachting, nog een aantal jaren door. Er zijn enkele kleine, maar noodzakelijke aanpassingen in de waterhuishouding gepland in 2025/2026.

HIR Westerwolde grondaankopen (033)

Krediet: € 3.393.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 3.366.000.

Restantkrediet: € 27.000.

In de nazorgfase speelt momenteel nog één verwervingszaak voor het Westerwolde gebied. Naar verwachting kan deze in 2025 worden afgerond.

Herinrichting Midden-Groningen (076)

Krediet: € 2.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.179.000.

Restantkrediet: € 821.000.

De herinrichting Midden-Groningen is nagenoeg gereed. In het totale plan zijn er nog een aantal werkzaamheden, waaronder grondzaken die nog afgerond moeten worden. Naar verwachting zal dit in 2025 zijn afgerond.

Landinrichting Laaghalen (115)

Krediet: € 685.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 211.000.

Restantkrediet: € 474.000.

Dit betreft de inrichting van natuurgebied Geelbroek. Dit project wordt getrokken door Prolander (uitvoeringsdienst van de provincie Drenthe). Het waterschap draagt hier financieel aan bij deels vanuit 115 en deels vanuit 417. De inrichting van de natuurvriendelijke oever langs de ruimsloot en twee vispassages is al een aantal jaren geleden gerealiseerd. De verdere inrichting van het natuurgebied, in combinatie met wateropgaven voor bovenstrooms water vasthouden (181.000 m³) en aanpak verdroging (360 ha), is na moeizaam en tijdrovend omgevingsproces en bezwaar en beroep tegen vergunningen, eind 2024 in uitvoering gegaan. Dit wordt in 2025 afgerond. Naar verwachting behandelt de Raad van State in 2025 het hoger beroep dat is aangetekend tegen de watervergunning. Deze beroepsprocedure is niet opschortend voor de uitvoering.

Landinrichting Odoorn (184)

Krediet: € 675.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 432.000.

Restantkrediet: € 243.000.

De werkzaamheden op het terrein zijn afgerond en dit project bevindt zich in de nazorgfase. Er zijn nog een aantal onderhoudspaden, waarvan de eigendomssituatie moet worden aangepast. De verwachting is dat dit project in 2025 zal worden afgerond.

Aanleg Meerstad (230)

Krediet: € 4.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024 € 250.000.

Restantkrediet: € 3.750.000.

Het Woldmeer bij Meerstad wordt beetje bij beetje uitgebreid, waarbij rekening wordt gehouden met de eisen en randvoorwaarden van het waterschap. De toegezegde bijdrage voor de te realiseren berging is nog niet betaald. Daarnaast moet er nog een inlaatvoorziening nabij de Slochtersluis gerealiseerd worden voor de noodbergingsvoorziening van het meer. Samen met Projectbureau Meerstad zoeken we op dit moment uit op welke wijze en dit het beste kan plaatsvinden.

Westerwoldse Aa (246)

Krediet: € 5.238.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 4.332.000.

Restantkrediet: € 906.000.

De uitvoering van het inrichtingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden is in 2022 afgerond. Hiermee is in totaal 4,4 mln. m³ waterberging, ca 6 km natuurvriendelijke oevers, twee vispassages, 244 ha NNN (Natuurnetwerk Nederland) natuurgebied en een aantal recreatieve voorzieningen (fietspad, aanlegsteiger, passantenhaven) gerealiseerd. Ook zijn een aantal cultuurhistorische waarden in het landschap teruggelegd (4,2 km slaperdijk, 2 batterijen en een Koch-bunker).

Om het project geheel af te kunnen ronden zijn in 2020 tussen het waterschap, provincie, gemeenten en terreinbeheerders nadere afspraken gemaakt over beheer en onderhoud en overdracht van gronden. In opdracht van de provincie Groningen zorgt Prolander voor de procedurele afhandeling hiervan. Dit zal naar verwachting in 2025 worden afgerond.

EHS Westerwolde (306)

Krediet € 2.148.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.746.000.

Restantkrediet: € 402.000.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) Westerwolde is gerealiseerd. Door subsidies vanuit het waddenfonds zijn de kosten lager uitgevallen. Daarmee is een einde gekomen aan ca. 30 jaar aan voorbereiding en uitvoering van de verschillende deeltrajecten. In 2024 heeft er overdracht van gronden plaats gevonden van verschillende deeltrajecten. Begin 2025 zullen de laatste transacties plaatsvinden.

Realiseren overstromingsvlakte Hunze (413)

Krediet: € 2.034.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.627.000.

Restantkrediet: € 407.000.

Het project Beekherstel Hunze is onderdeel van het KRW-programma 'De Hunze, Natuurlijk!'. Het project verkeert in de nazorgfase. We zien dat de natuur hier soms ook verrassend reageert. In enkele situaties behoeven de uitgevoerde werken aanpassingen doordat er toch nog onverwachte en onvoorziene effecten optreden. In 2025 en naar verwachting ook daarna zullen eveneens nog enkele kleinschalige maatregelen worden uitgevoerd in de beekhersteltrajecten.

Verdrogingsbestrijding (417)

Krediet € 457.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 56.000.

Restantkrediet: € 401.000.

De gebieden Loonerdiep, Holmers Halkenbroek, Deurzerdiep en Geelbroek zijn aangemerkt als gebieden om, binnen het stroomgebied van de Drentsche Aa, water vast te houden.

In december 2020 zijn in het projectplan 'Beekverhoging Taarlooschediep en regeling waterdoorlaat verdeelwerk Loon' nadere beheerregels vastgesteld door het AB voor het verdeelwerk Loon zodat in het beekdal van het Loonerdiep-Taarlooschediep water zo optimaal mogelijk kan worden vastgehouden.

De projecten Holmers-Halkenbroek en Deurzerdiep zijn al geruime tijd gereed. Er staat echter nog budget gereserveerd voor compenserende maatregelen mochten na verloop van tijd onvoorziene nadelige effecten ontstaan. Vanwege een opgetreden nadelig effect is in 2024 een compensatiemaatregel uitgevoerd bij het Deurzerdiep.

De uitvoering van de inrichting van Geelbroek wordt getrokken door Prolander (uitvoeringsdienst van de provincie Drenthe). Het waterschap draagt hier financieel aan bij deels vanuit 115 en deels vanuit 417. Door de herinrichting zal in het gebied meer water kunnen worden vastgehouden. Na een moeizaam en tijdrovend omgevingsproces en bezwaar en beroep tegen vergunningen, is dit eind 2024 in uitvoering gegaan. Uitvoering wordt in 2025 afgerond. Naar verwachting behandeld de Raad van State in 2025 het hoger beroep dat is aangetekend tegen de watervergunning. Deze beroepsprocedure is niet opschortend voor de uitvoering.

Baggeren stedelijk gebied 2024 (426)

Krediet € 250.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 157.000.

Restantkrediet: € 93.000.

Het waterschap is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de hoofdwatgangen in het stedelijk gebied. In 2024 is de watergang langs het Zuiderdiep te Valthermond en een aantal watgangen in het Pagebos te Stadskanaal en nabij het sportterrein in Wildervank ontdaan van bagger. In 2025 zal het baggerdepot in Valthermond ontmanteld en opgeruimd worden en staan er trajecten in Emmer-Compascuum en Winschoten op de planning om van bagger ontdaan worden.

Masterplan Kaden (500)

Krediet: € 61.774.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 52.433.000.

Restantkrediet: € 9.341.000.

In 2024 zijn diverse trajecten uitgevoerd en afgerond. Het Masterplan Kaden ligt op schema, zowel wat betreft het tijdspad als de kosten. Er zijn nog enkele resttrajecten. Over de voortgang tot en met het jaar 2024 is een aparte rapportage als bijlage bij deze jaarrekening opgenomen.

WKK Scheemda (624)

Krediet: € 2.438.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 2.072.000.

Restantkrediet: € 366.000.

Begin 2021 is de aanbesteding geweest van de vervanging van de WKK's op de RWZI's Assen en Scheemda. Op basis van de resultaten van de aanbesteding is in de AB-vergadering van 17 maart 2022 een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor het realiseren van de vervanging van de WKK's op de RWZI's Assen en Scheemda van € 5,3 miljoen. Voor de WKK Scheemda zijn de engineeringswerkzaamheden ondertussen gestart. Verwacht wordt dat de start van de uitvoering in 2025 zal plaatsvinden met redelijkerwijs een uitloop naar 2026. In de AB vergadering van 12 februari 2025 is er een aanvullend krediet beschikbaar gesteld voor de afronding van de WKK Assen en een aanvulling op WKK Scheemda.

Persleiding Scheve Klap Weiwerd (643)

Krediet: € 150.000; uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 91.000.

Restantkrediet: € 59.000.

De voorbereiding om te komen tot een ontwerp dat gereed is voor de aanvraag van een uitvoeringskrediet en de aanbesteding heeft vertraging opgelopen. Dit heeft te maken met allerlei ontwikkelingen en initiatieven van derden die in het gebied spelen waar het leidingtracé is geprognosticeerd. Daarom is het nog niet gelukt om een definitief tracé vast te stellen. De raming tot dusverre staat op € 7 miljoen. Dat is meer dan de raming uit 2019 van € 3,3 miljoen. Om die reden herijken we aanvullend de variantenstudie uit 2019 en vergelijken we de raming voor de persleiding met de optie instandhouding van de huidige installatie voor 10 en 20 jaar en de optie nieuwbouw van een zuivering. Gezien de hoge uitvoeringskosten van de persleiding is deze herijking, en dus het vergelijk met overige opties die eerder afvielen, te verklaren.

Cultuurhistorisch erfgoed (688)

Totaal krediet: € 200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 200.000.

In het kader van dit project worden vervangingen (op basis van inspecties) gedaan aan cultuurhistorische elementen aan onze beeldkenmerkende en/of monumentale objecten.

In 2024 stond de restauratie van de Boog van Ziel op de planning in samenwerking met de gemeente Eemsdelta waarvoor het krediet van 2024 gereserveerd was.

Door tegenvallers in de voorbereiding is de start en uitvoering van het werk doorgeschoven naar 2025 en daarbij ook het beschikbare krediet van 2024.

Herprofilen boezemkaden 2024 (692)

Totaal krediet: € 600.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 582.000.

Restantkrediet: € 18.000.

Op diverse locaties zijn in 2024 boezemkades geherprofileerd. Vanwege de bereikbaarheid van het gebied is het wenselijk om eenmalig uitvoeringswerkzaamheden te verrichten. De werkzaamheden zullen in 2025 worden afgerond.

Baggeren stedelijk gebied Groningen (700)

Totaal krediet: € 400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 213.000.

Restantkrediet: € 187.000.

Dit baggerproject is samengevoegd met een ander project (920) vanwege de directe raakvlakken en verwachte synergie. De voorbereidingen hebben wat vertraging, omdat het waterschap nog geen overeenstemming kan krijgen met de gemeente Groningen over de kostenverdeling met betrekking tot de verwerking van de baggerspecie. De voorbereidingen lopen door in 2025, de realisatie staat gepland in 2025 en 2026.

Duurswold Noord (707)

Krediet: € 4.714.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 4.053.000.

Restantkrediet: € 661.000.

In dit project zijn de volgende werken gerealiseerd:

1. Projectplan Verbetering Noordelijke kade Afwateringskanaal tussen Steendam en Tjuchem;
2. Projectplan Visvriendelijke oevers Farmsum;
3. Oostoever Afwateringskanaal Duurswold;
4. Projectplan Inrichting Oostoever Schildmeer;
5. Kade- en oeververbetering Duurswold Noord (trajecten a, b, c en d).

Voor een aantal dijktrajecten zijn nog onderhandelingen gaande over een toegangsweg naar een gemaal, grondruil of grondaankopen. De onderhandelingen verlopen moeizaam en hebben niet geleid tot een afronding in 2024.

Baggeren Kioldiep (715)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 500.000.

Uit recente metingen is gebleken dat de noodzaak van het baggeren in het Kioldiep niet acuut is. De waterdiepte is hier nog voldoende. Het baggeren van het Kioldiep met aanliggende vaarverbindingen Leinewijk en Westerdiepsterdallen zal de eerstkomende jaren niet plaatsvinden.

We ontvangen wel eens klachten over de diepgang in het kanaal. Dit wordt echter veroorzaakt door schepen die meer diepgang nodig hebben of zwevend slib dat tijdens de winter en het voorjaar als gevolg van stilgevallen water is gezonken.

WKK Assen (724)

Krediet: € 3.052.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 3.214.000.

Restantkrediet: € -162.000.

Begin 2021 is de aanbesteding geweest van de vervanging van de WKK's op de RWZI's Assen en Scheemda. Op basis van de resultaten van de aanbesteding is in de AB-vergadering van 17 maart 2021 een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor het realiseren van de vervanging van de WKK's op RWZI's Assen en Scheemda van € 5,3 miljoen. Na ondertekening van het contract met de aannemer is gestart met het uitwerken van de verbetervoorstellen en het uitvoeringsontwerp voor de RWZI Assen. Dit heeft langer geduurd dan voorzien was. In februari 2021 is gestart met de realisatie en momenteel is de ombouw voltooid. De laatste restpunten worden in 2025 afgewerkt. In het AB van februari 2025 is aanvullend krediet beschikbaar gesteld voor zowel de WKK Assen als Scheemda om beide projecten af te kunnen ronden. Het aanvullend krediet voor Assen bedraagt € 175.000, - en is in het AB van 12-02-2025 beschikbaar gesteld.

Aangezien één totaalkrediet beschikbaar is gesteld voor het realiseren van beide WKK's is per 31 december 2024 voor het totaalkrediet geen sprake van een overschrijding. Het negatieve restantkrediet van de WKK Assen van € 162.000 moet namelijk samen gezien worden met het positieve restantkrediet van de WKK Scheemda (project 624, restantkrediet van € 366.000).

Inrichting Haansplassen (725)

Krediet: € 2.763.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 2.760.000.

Restantkrediet: € 3.000.

Het algemeen bestuur heeft op 13 mei 2015 het projectplan Inrichting Haansplassen vastgesteld. In dit projectplan zijn de natuurinrichting van de Haansplassen (opgave van Herinrichting Midden-Groningen) en de verbetering van 3 km kade en realisatie van 3,5 ha natuurvriendelijke oeverzone langs het naastgelegen Schildmeer (opgaven van het waterschap) in één gezamenlijk project geïntegreerd. De laatste grondoverdracht zal in 2025 worden afgerond. Dit is nog niet gelukt en wordt in 2025 verder opgepakt. De kosten van de grondoverdracht bedragen ongeveer € 30.000, -, waardoor het krediet zal worden overschreden. Dit komt doordat tijdens de uitvoering van het project de kosten iets hoger zijn uitgevallen dan begroot. Dit had te maken met de slechte weersomstandigheden tijdens de aanleg van het fietspad op de kade. Daarnaast was het realiseren van de natuurvriendelijke oever langs het Schildmeer technisch lastiger dan voorzien.

Uitbreiding netwerk opslag GEO info (728)

Krediet: € 20.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 20.000.

Er is onderzocht welk soort netwerkopslag voor grote volumes data voor landmeetkundige gegevens aansluit bij de ICT-omgeving. Dit krijgt een vervolg in 2025.

Beheerprogramma Natuurvriendelijke oevers (740)

Krediet: € 2.951.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.688.000.

Restantkrediet: € 1.263.000.

Het oorspronkelijke krediet van € 3.962.000 is verlaagd met in totaal € 1.011.000 naar € 2.951.000.

Tot en met 2022 zijn alle natuurvriendelijke oevers (NVO's) gerealiseerd of in uitvoering gebracht voor het KRW-waterlichamen, Kanalen Westerwolde en Kanalen Hunze-Veenkoloniën. Voor de planperiode 2022-2027 is er geen KRW NVO opgave meer voor de Kanalen Westerwolde en wordt daarmee voldaan aan de KRW-opgave.

Voor de Kanalen Hunze-Veenkoloniën ligt er in de nieuwe planperiode 2022-2027 nog een restopgave van 9 km aan te realiseren NVO's, (zie krediet 816).

De realisatie van de opgave voor 2016-2022 voor 3 km NVO van in het Noord-Willemskanaal is in 2024 afgerond. De gemeente Assen heeft, met een financiële bijdrage van het waterschap, (in combinatie met de aanleg van een fietspad) de aanleg van 800 m NVO in het Havenkanaal (onderdeel van het KRW-waterlichaam Noord-Willemskanaal) afgerond. En nabij de Witte Molen is, in combinatie met kadeverbetering, in het Noord-Willemskanaal 500 m NVO aangelegd. Daarmee is de opgave voor Noord-Willemskanaal 2016-2022 geheel gerealiseerd. Voor 2023-2027 ligt voor het Noord-Willemskanaal de restopgave om 3 km NVO te realiseren (zie krediet 816).

In Duurswold zijn in 2024 geen werken t.b.v. de NVO's uitgevoerd.

Maatregelen waterlichaam Drentsche Aa (742)

Krediet: € 2.010.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 748.000.

Restantkrediet: € 1.262.000.

Dit betreft opgaven voor de voorgaande planperiode 2016-2021.

Het oorspronkelijke krediet is met € 1.905.000 verlaagd, doordat het project Rolderdiep in de huidige programmaperiode (2022-2027), op basis van een nieuw krediet, wordt uitgevoerd. In de planuitwerking zal ook het opheffen van barrières voor vismigratie in het Rolderdiep worden meegenomen.

In het kader van het project Beekverhoging zijn in 2021 en 2022 voor de drie trajecten van de Drentsche Aa, het Loonerdiep-Taarlooschediep, Anloërdiepje en Zeegserloopje, beekbodemverhogingen uitgevoerd. Over een periode van vijf jaar (t/m 2026) worden de effecten van de beekverhoging gemonitord en geëvalueerd.

Het project beekherstel Witterdiep is in 2022 met succes afgerond met 5 km herstelde beekloop en 40.000 m³ een extra capaciteit om water tijdelijk vast te kunnen houden.

De planvoorbereiding voor beekherstel Amerdiep als integraal planproces, waarin ook de inrichting van het omliggende beekdal voor NNN wordt meegenomen, is in 2022 gestart met een gebiedsverkenning en vervolgens een aantal stappen van steeds verdergaande uitwerking en ontwerp. Het planproces loopt door tot in 2026. De kosten voor de planvorming worden 50/50 verdeeld tussen Waterschap en de Provincie Drenthe.

Maatregelen waterlichaam De Hunze (744)

Krediet: € 2.590.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 564.000.

Restantkrediet: € 2.026.000.

In 2024 is in het Hunzegebied het project De Branden afgerond en zit nu in de nazorgfase. Voor het project Noordma is het plan gereed en in 2024 is de uitvoering gestart in het voorjaar 2025 wordt het project opgeleverd.

Maatregel waterlichamen Zuidlaardermeer (745)

Krediet: € 4.192.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.584.000.

Restantkrediet: € 2.608.000.

Uit het integraal maatregelplan Zuidlaardermeer is het onderdeel 'Creëren luwe zone Zuidlaardermeer' in voorbereiding. In 2023 is de eerste fase van de Inrichting oevers Zuidlaardermeer/ rietrevitalisatie uitgevoerd, de tweede fase rietrevitalisatie is in 2024 uitgevoerd.

Renovatie RGM's 2022 t/m 2024 (749)

Krediet: € 1.710.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.505.000.

Restantkrediet: € 205.000.

De gemalen Westerbroek, Drouwenerveen, Yde de Punt en Hooghalen zijn dit jaar gerenoveerd. De meeste werkzaamheden zijn afgerond. Bij Westerbroek en Yde de Punt is het wachten op Enexis voor de definitieve aansluiting.

Gemaal Gasselte is aanbesteed en gegund. De uitvoering moet midden 2025 zijn afgerond.

Voor gemalen Balloo, Deurze en Gasteren zijn we de renovatie aan het voorbereiden. Verwachting is dat dit voor de zomer 2025 kan worden aanbesteed en gegund. In het najaar van 2025 zal dit zijn gerealiseerd.

Vervanging onderhoudsbeheersysteem (751)

Krediet: € 275.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 252.000.

Restantkrediet: € 23.000.

Het verouderde onderhoudsbeheersysteem is in de eerste fase van dit project vervangen door een nieuw onderhoudsbeheersysteem.

Het overzetten van data en het automatiseren van rapportages en werkvergunningen is inmiddels afgerond. Het overzetten van groot onderhoud naar het onderhoudsbeheersysteem is ook uitgevoerd. De koppelingen met andere systemen zijn gepland voor 2025.

Dijkversterking Tusschenklappenpolder (757)

Krediet: € 4.528.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 4.304.000.

Restantkrediet: € 224.000.

In 2020 is op basis van onderzoeken bepaald hoe de dijkversterking moet worden uitgevoerd. De ontwerpen zijn gemaakt en het omgevingsproces voor de ontwerpen is doorlopen. Aan het eind van 2020 is het Projectplan Waterwet opgeleverd.

De onderhoudsperiode van de aannemer is in 2023 verstreken. Maatregelen ter plaatse van kruisende kabels en leidingen wordt nog nader bekeken omdat mogelijk NAM-leidingen buiten gebruik worden gesteld.

Boezemkades oeverfixaties 2024 (758)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 484.000

Restantkrediet: € 16.000.

Op diverse locaties zijn in 2024 werkzaamheden uitgevoerd. Door weersomstandigheden en krapte op de markt wordt een klein deel begin 2025 uitgevoerd.

Vervangen daken (763)

Krediet: € 185.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 185.000

Restantkrediet: € 0.

De daken van locaties in Siddeburen (diverse daken) en Termunterzijl (schotbalkloods) zijn verwijderd en vervangen voor een nieuw dak met bijbehorende werkzaamheden zoals onder andere het herstellen van de hemelwaterafvoer. De vervanging op locatie Borger is gestart en zal in 2025 worden afgerond. De kosten hiervan zijn opgenomen in de verplichting.

Fosfaatverwijdering RWZI Gieten (799)

Krediet: € 2.776.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 2.610.000.

Restantkrediet: € 166.000.

In de AB-vergadering van 17 februari 2021 is een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor de realisatie van een fosfaat verwijderingsinstallatie op de RWZI Gieten, waarna eind maart het contract met de aannemer voor ontwerp, bouw en onderhoud van de installatie is ondertekend. Het grootste gedeelte van 2021 is besteed aan het uitwerken van het ontwerp, het aanvragen van de benodigde vergunningen en de voorbereidingen voor de realisatie. Conform planning zijn de werkzaamheden op de RWZI Gieten in december 2021 van start gegaan. De bouw van de installatie is eind 2022 afgerond en in gebruik genomen. In 2023 is de installatie ingeregeld door de aannemer. Hierbij zijn een aantal onvolkomenheden aan het licht gekomen die de aannemer in 2024 zou oplossen. Dit is nog niet afgerond vanwege discussie met de aannemer hoe de onvolkomenheden op te lossen. De installatie doet wat hij moet doen. De beoogde waterkwaliteit wordt gehaald. Echter, de betrouwbaarheid en de beschikbaarheid van de technische installatie moet nog beter worden. We verwachten dat het in 2025 wel afgerond zal worden.

Vervangen telemetrie onderstations kwantiteit (801)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 100.000

Restantkrediet: € 0.

Door de verouderde onderstations te vervangen zal de betrouwbaarheid van de lokale besturing worden vergroot. In het kader van standaardisatie binnen procesautomatisering zal ook een slag worden geslagen. Door standaardisatie kan het beheer en onderhoud efficiënter worden uitgevoerd, waardoor het waterschap haar taak als waterbeheerder goed kan blijven uitvoeren. Het project grondwaterlogger is nog in uitvoering en zal in de loop van 2025 worden afgerond. De kosten hiervan zijn opgenomen in de verplichting.

Diverse vervangingen RWZI's 2023 (804)

Krediet: € 700.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 678.000.

Restantkrediet: € 22.000.

De geplande onderhoudswerkzaamheden zijn in 2024 grotendeels uitgevoerd. Per onderdeel is bekeken of een grote revisie of vervanging noodzakelijk was. Hierbij is gekeken naar gebruiksduur, de toestand en het belang van de apparatuur in relatie tot de uit te voeren werkzaamheden. In 2025 zullen de laatste werkzaamheden worden afgerond.

IM 2023 (805)

Krediet: € 595.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 339.000.

Restantkrediet: € 256.000.

Er is met name geïnvesteerd in informatieveiligheid en er zijn nieuwe laptops, tablets en modems ten behoeve van de kantoorautomatisering aangeschaft. Daarnaast zijn er extra digitale sloten voor locaties aangeschaft en is de backup voorziening uitgebreid voor extra veiligheid van onze digitale gegevens. In 2024 zijn de locaties getest op digitale veiligheid. De vervanging van de netwerkswitches wordt gecombineerd met de vervanging van de firewalls en zal plaatsvinden in 2025/2026.

Watersysteem Hunze BHP 2022-2027 (812)

Krediet: € 16.625.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 48.000.

Restantkrediet: € 16.577.000.

Dit betreft verschillende beekherstelprojecten die in samenhang met vismigratie knelpunten opheffen en de inrichting van NNN (Natuurnetwerk Nederland) zijn gedefinieerd. Afhankelijk van de voortgang bij het vrijmaken van gronden voor inrichting zal de definitieve afbakening van het deelproject worden bepaald.

Deelproject Boonspolder/ Spijkerboor is in 2024 gerealiseerd. Verder loopt ook de voorbereiding van Bronnegermaden en wordt in het Achterste diep, tezamen met een pilotproject ontwikkeling van natuur inclusieve landbouw, de verkenning naar een duurzame toekomstbestendige inrichting van het gebied opgepakt. Ook voor het gebied nabij de Boermastreek- voorheen Zoersche landen genoemd - is een plan uitgewerkt. Dit plan sluit ook aan bij de pilot Veenoxidatie Valthermond. Verder wordt samen met de beide provincies gewerkt aan het opstellen van het inrichtingsplan Wolfsbargen_Semslinie (voorheen Wolfsbargen II) aan de oostzijde van het Zuidlaardermeer. De financiële afronding van de uitgevoerde projecten zal in 2025 plaatsvinden.

NVO's BHP 2022-2027 (816)

Krediet: € 3.200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 488.000.

Restantkrediet: € 2.712.000.

In de komende planperiode zal er 3 km NVO's worden aangelegd in het Noord-Willemskanaal en 9 km in de kanalen Hunze/Veenkoloniën. Tevens vindt daar waar nodig optimalisatie van bestaande NVO's plaats in de rest van de KRW-waterlichamen op verschillende trajecten. De voorbereidingen zijn gestart in 2022. Voor de NVO's kanalen Hunze-Veenkoloniën (opgave 9 km) is inmiddels 1,35 km uitgevoerd. Overeenstemming heeft plaatsgevonden met de gemeenten Aa en Hunze, Stadskanaal en Westerwolde om een NVO-inrichting te combineren met de vervanging van oeverbeschermingen door de gemeenten. Uitvoering van ca. 5,8 km NVO lift dan mee met de vervangingswerkzaamheden van de genoemde gemeenten. Uitvoeringen staan bij de gemeenten gepland voor eind 2025. In het Noord-Willemskanaal is in het najaar van 2024 een traject gerealiseerd van ca. 800 meter natuurvriendelijke oever tussen de Onlandweg en de Vriezerbrug. Ook zijn de voorbereidingen opgepakt voor de resterende 2,2km in het Noord-Willemskanaal. 500 meter wordt als pilot aangebracht binnen het huidige kanaalprofiel. Indien succesvol worden de resterende kilometers in 2027 aangelegd.

Visveiligheid maatregel bij gemaal Duurswold (819)

Krediet: € 2.977.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 2.193.000.

Restantkrediet: € 784.000.

Het visveilig maken van de pompen van gemaal Duurswold komt voort uit de in juli 2018 vastgestelde visie vismigratie "Van Wad tot Aa" voor de periode 2018-2027. In de periode 2020-2022 zijn een aantal technische vooronderzoeken uitgevoerd m.b.t. het visveilig maken van gemaal Duurswold. Deze uitkomsten zijn in juni 2023 aan het Algemeen Bestuur voorgelegd. Hierbij is het benodigde krediet vrijgegeven. In de tweede helft van 2023 is gestart met het opzetten van de technische projectorganisatie en het voorbereiden van de benodigde aanbestedingsstukken. In 2024 heeft er een succesvolle aanbestedingsprocedure plaatsgevonden en is de opdracht gegund aan een aannemer. De verwachting is dat de werkzaamheden in 2026 worden afgerond.

Onderhoudsmachines 2024 (829)

Krediet: € 1.200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.152.000

Restantkrediet: € 48.000.

In 2024 zijn een aantal machines besteld. Door lange levertijden als gevolg van tekorten op de markt is een deel van de machines in 2025 geleverd.

Energiezuinige maatregelen Veele (832)

Krediet: € 1.569.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 16.000.

Restantkrediet: € 1.553.000.

In 2023 is gekeken of er alternatieven zijn om de locatie Veele te verduurzamen om zo binnen het vastgestelde krediet te blijven. Dit naar aanleiding van de uitgevoerde haalbaarheidsstudie in 2022. Deze studie gaf aan dat het vastgestelde krediet voor het verduurzamen van de locatie Veele ontoereikend is. In 2024 en begin 2025 hebben we gekeken naar andere mogelijkheden om de locatie Veele te laten voldoen als werkplaats en aan de arbo-voorschriften. Uitkomst is dat we de werkplaats op een sobere en doelmatige manier willen laten voldoen met een nieuwbouw op de huidige locatie. Hiervoor zal een plan met een financiële onderbouwing worden uitgewerkt.

Diverse vervangingen RWZI's 2024 (835)

Krediet: € 820.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 787.000.

Restantkrediet: € 33.000.

De geplande onderhoudswerkzaamheden zijn in 2024 grotendeels uitgevoerd. Begin 2025 zullen de laatste werkzaamheden worden afgerond.

Persleiding vervangen/Traject Exloo (836)

Krediet: € 1.300.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.008.000

Restantkrediet: € 292.000.

Na een meervoudige onderhandse aanbesteding is het uitvoerend werk gegund. Een deel van de voorbereiding heeft plaatsgevonden in 2024. De uitvoering zal in april 2025 starten en naar verwachting in juni 2025 zijn afgerond.

IM 2024 (838)

Krediet: € 605.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 214.000.

Restantkrediet: € 391.000.

Er is met name geïnvesteerd in informatieveiligheid en er zijn nieuwe laptops, tablets, modems en teamsopstellingen aangeschaft ten behoeve van de kantoorautomatisering. In 2025 wordt verder gewerkt om de actiepunten uit het IBP (Informatiebedrijfsvoeringsplan) uit te voeren. Dit betreft met name de digitaliseringsslag van de overheid (bijvoorbeeld invulling BIO en AVG).

Watersysteem Drentsche Aa BHP 2023-2027 (847)

Krediet: € 5.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 5.000.000.

In 2022 is door het waterschap de planvoorbereiding gestart voor de hermeandering van 2,5 km Amerdiep. Voor de hermeandering van 2,5 km Rolderdiep is de planvoorbereiding, gestart in 2022, uitgevoerd door Prolander. Voor beide projecten was in 2024 nog discussie over de beschikbare gronden. Daarom wordt momenteel verkend of er scenario's zijn waarbij er minder grond nodig is, maar toch zoveel mogelijk van de gestelde doelen behaald kunnen worden. De uitvoering is gepland voor 2027.

Veiligheid sluizen Termunterzijl (853)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 28.000.

Restantkrediet: € 472.000.

Tijdens inspecties van de zeedijk en de installaties die daarvan onderdeel uitmaken, is geconstateerd dat de betonnen constructies rondom de keersluis, de stalen damwanden, het remmingswerk en de voegen van de sluizen Termunterzijl in steeds slechtere staat verkeren.

In 2023 zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. De voorbereiding loopt door in 2024 en 2025, waarna in 2026 de uitvoering zal plaatsvinden.

Baggeren Mussel Aa kanaal (861)

Krediet: € 1.650.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.618.000.

Restantkrediet: € 32.000.

Het werk is fysiek afgerond. Afgelopen jaar is € 200.000, - extra krediet beschikbaar gesteld voor de ontmanteling van de weilanddepots. Inmiddels is één depot volledig ontmanteld, de ontmanteling van het andere depot heeft vertraging opgelopen vanwege de slechte weersomstandigheden in combinatie met de slechte ondergrond. Hierdoor is een deel van de baggerspecie onvoldoende ingedroogd en kan nog niet verwerkt worden. Naar verwachting worden de werkzaamheden voor de zomer van 2025 afgerond.

Kaderverbetering Zuidlaardermeer ZZ (862)

Krediet: € 400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.000.

Restantkrediet: € 399.000.

Het kadetraject Zuidlaardermeer ZZ wordt deels in combinatie uitgevoerd met een ander project voor kadeprofiel herstel nabij Meerzicht.

Het kadetraject verbetering Zuidlaardermeer ZZ is eind 2023 ingemeten en is in 2024 in voorbereiding gebracht. Tijdens hoogwater eind 2023 is geconstateerd dat de oude kademuren bij de jachthaven Meerzicht in slechte staat verkeren. Deze zullen ook moeten worden vervangen.

Versterken boezemkaden n.a.v. toets stabiliteit (863)

Krediet: € 6.914.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 1.943.000.

Restantkrediet: € 4.971.000.

Dit betreft de volgende kadeversterkingen:

- De kadeversterking Eekerpolder doorloopt in 2023, 2024 en 2025 de voorbereidingsfase. De verwachting is dat in 2025 bij het Algemeen Bestuur een uitvoeringskrediet wordt aangevraagd voor 2026 en 2027.
- De kadeversterking Boelo Tijdenskanaal doorloopt in 2024 en 2025 de voorbereidingsfase. De verwachting is dat in 2025 bij het Algemeen Bestuur een uitvoeringskrediet wordt aangevraagd voor 2026 en 2027.
- De kadeversterking afwateringskanaal Duurswold zuidzijde Schildmeer heeft in 2024 de voorbereidingsfase doorlopen. Op 15 februari 2023 is door het AB hiervoor een voorbereidingskrediet vrijgegeven. In 2024 is de voorbereidingsfase vroegtijdig afgerond omdat uit onderzoek en sterkteberekeningen is gebleken dat er vooralsnog geen grootschalig kadeversterking noodzakelijk is. Er wordt in 2025 een monitoringsplan opgesteld met als uitgangspunt om deze kade de komende 5 jaar te monitoren. Daarnaast wordt in 2025 een krediet aangevraagd voor een kleinschalige versterking. De hiervoor te nemen maatregelen komen voort uit visuele inspecties en het beheerdersoordeel. Hiervoor wordt op dit moment een uitvoeringsplan met bijbehorende raming opgesteld.
- De kadeversterking Onner- en Oostpolder doorloopt in 2024 de voorbereidingsfase. In december 2023 is hiervoor door het AB een voorbereidingskrediet afgegeven. In 2024 worden diverse voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd in de vorm van landmeten, ecologisch onderzoek en conditionerende onderzoeken. Verwacht wordt dat richting aanvang 2025 een uitvoeringskrediet zal worden aangevraagd waarmee de realisatie vervolgens in 2025 en 2026 zal plaatsvinden.

Nadat de voorbereiding is afgerond is voor kadeversterking Hondshalstermeer op 11 december 2024 door het AB een uitvoeringskrediet vrijgegeven. De realisatie zal in 2025 plaatsvinden.

Bijdrage gemalen Drentsche Hoofdvaart (865)

Krediet: € 40.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 40.000.

De aanvoergemalen in de Drentse Hoofdvaart worden onderhouden door het waterschap Drents Overijsselse Delta. Deze gemalen zijn belangrijk voor de wateraanvoer naar het Drents deel van ons waterschap. Conform artikel 6 uit het Waterakkoord Drenthe 2018 dragen wij bij aan de investeringskosten.

Voor de uitvoering zijn we afhankelijk van de voortgang bij het waterschap Drents Overijsselse Delta. Het waterschap heeft gemeld op basis van eigen inspecties beter inzicht te krijgen in de kosten, urgentie en prioritering. De werkzaamheden worden nu voorbereid en worden de komende jaren uitgevoerd.

Bijdrage Stieltjeskanaalsluis (866)

Krediet: € 50.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 50.000.

Het gemaal bij de Stieltjeskanaalsluis maakt onderdeel uit van het Drentse primaire wateraanvoersysteem en is met groot onderhoud in 2022 aangepakt.

Dit gemaal voert water aan vanuit het zuiden (de Vecht) en kan ingezet worden om het meest oostelijke deel van de Verlengde Hoozeveensche Vaart op peil te houden.

De inzet van dit gemaal is echter onderdeel van een discussie in het Waterakkoord Drenthe.

Afhankelijk van de uitkomst van deze discussie dragen we meer of minder bij aan het beheer, onderhoud en investeringen van dit object.

Toetsing toekomstig watersysteem (875)

Krediet: € 650.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 342.000.

Restantkrediet: € 308.000.

Dit betreft de toetsing van onze watersystemen voor inundatie, opstuwing en drooglegging. Resultaat is inzicht in de huidige staat en hoe toekomstbestendig ons watersysteem is. Hieruit kan worden bepaald welke knelpunten we op korte termijn moeten oplossen en voor welke lange termijn opgaven we staan.

Voorwaarde hiervoor is dat de data voor de modellering op orde is. De modellering en toetsing is in 2023 aanbesteed en de uitvoering is gestart en zal naar verwachting 2025 zijn afgerond.

Kadeversterking Lappenvoort-Oosterland (880)

Krediet: € 3.970.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 3.841.000.

Restantkrediet: € 129.000.

De planvorming is in het voorjaar van 2023 afgerond. In het voorjaar van 2023 is gestart met de realisatie kadeversterking Lappenvoort-Oosterland. Door slechte weersomstandigheden t/m het voorjaar van 2024 hebben de werkzaamheden vertraging opgelopen. De werkzaamheden zijn in het najaar van 2024 (oktober) afgerond. De onderhoudstermijn van het project Kadeversterking Lappenvoort-Oosterland van 12 maanden loopt nu tot en met oktober 2025. In 2025 zal de herplantplicht (boscompensatie) plaats vinden.

Modificaties RWZI Veendam (903)

Krediet: € 4.375.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 252.000.

Restantkrediet: € 4.123.000.

Vanuit het voorbereidingskrediet is een voorlopig ontwerp opgesteld. Als vervolg hierop is er vanaf half maart 2024 een aanbesteding gehouden om een aannemer te selecteren die in een bouwteam met ons het werk gaat uitvoeren. Het betreft dan verdere voorbereiding om tot een Uitvoeringsontwerp te komen en de uitvoering van het werk. De planning is dat het totale traject eind 2025 wordt afgerond.

Versterking Borgsloot (917)

Krediet: € 3.830.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 3.669.000.

Restantkrediet: € 161.000.

In november 2024 zijn de uitvoeringswerkzaamheden afgerond en opgeleverd door de aannemer. De dijk is nu weer voldoende stabiel en op hoogte. Er resteert nog een onderhoudstermijn van 1 jaar waarin restpunten worden opgelost. Ook moet de laatste grondtransactie nog worden afgerond.

DAW Drenthe 2022 (918)

Krediet: € 400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 32.000.

Restantkrediet: € 368.000.

Voor de periode totdat het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) onder het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) in uitvoering is, heeft het algemeen bestuur € 400.000, - beschikbaar gesteld voor onze bijdrage aan regionale DAW-projecten in Drenthe. Naast toezeggingen in 2023 heeft het waterschap in 2024 € 200.000, - toegezegd aan een project van LTO Noord met betrekking tot waterkwaliteit en kwantiteit in het landelijk gebied. Vanuit de Provincie Drenthe ontvangt het waterschap € 75.000 voor de pilot dat uit DAW Drenthe wordt bekostigd.

DAW Groningen 2022 (919)

Krediet: € 900.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 258.000.

Restantkrediet: € 642.000.

Voor de periode totdat DAW onder het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) in uitvoering is, heeft het algemeen bestuur ingestemd met het opzetten van een vervolg op de DAW-projecten. Hiervoor heeft het algemeen bestuur € 900.000, - beschikbaar gesteld als bijdrage aan regionale DAW-projecten in Groningen. Er is subsidie verleend aan drie projecten. Deze zijn in uitvoering.

Windketels vervangen 2024 (922)

Krediet: € 165.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 117.000.

Restantkrediet: € 48.000.

Op basis van inspecties worden er windketels in de komende periode vervangen. In 2024 stond de windketel van Siddeburen gepland. De nieuw gemaakte windketel kon niet in 2024 geplaatst worden i.v.m. grondwater en weersomstandigheden. Deze uitvoeringswerkzaamheden zullen begin 2025 plaatsvinden. Hierna wordt het project afgerond.

Vervanging LIMS (929)

Krediet: € 920.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 635.000.

Restantkrediet: € 285.000.

In 2024 heeft de daadwerkelijke implementatie met ondersteuning van de leverancier plaatsgevonden. Het pakket is conform planning in februari 2025 live gegaan. Naast de implementatie voor het eerste livegang moment, is er samen met 3 andere Waterlaboratoria ook al gewerkt aan de eerste opzet voor een mobiele oplossing voor het monstername proces (dit stond gepland voor een volgende fase). In 2025 zal fase 2 gaan starten. Fase 2 bestaat in ieder geval uit de volgende facetten: optimalisatie systeem, plannen in Labware, controle kaarten implementeren en ontsluiten van de huidige data uit de vorige applicatie.

DPRA Stedelijke Wateropgave (930)

Krediet: € 2.016.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 2.016.000.

In het WBP 2022-2027 is aangegeven dat de verdere uitwerking van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) in 2022 zal plaatsvinden via onder andere de zogenaamde "stresstests" en het daaruit voortvloeiende Uitvoeringsprogramma van het DPRA. Het uitvoeringsprogramma is afgerond

in 2023. Binnen het samenwerkingsverband zijn op basis van het uitvoeringsprogramma subsidie aanvragen ingediend voor een aantal kleinere projecten. In 2024 is een start gemaakt met het in beeld brengen van de resterende stedelijke wateropgave. Dit loopt door in 2025.

Pachtoppdracht grondzaken (934)

Krediet: € 70.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 0.

Restantkrediet: € 70.000

Met de nieuwe pachtoppdracht worden er voor team vastgoed op één centrale plek gegevens over vastgoedobjecten en gronden vastgelegd en met elkaar gekoppeld, zowel administratief als geografisch. Meerdere waterschappen werken al jaren naar tevredenheid met deze software. Het komende jaar zal dit project worden aanbesteed en opgestart. Voor de software zullen eenmalig implementatiekosten moeten worden betaald.

Veiligheid gemalen (935)

Krediet: € 4.107.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 10.000.

Restantkrediet: € 4.097.000

In 2024 zijn de werkzaamheden contractueel voorbereid. Begin 2025 vindt de aanbesteding van de gemalen plaats waarna in de periode 2025, 2026 en 2027 de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Vuilroosters vervangen (938)

Krediet: € 1.035.000, -. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 909.000.

Restantkrediet: € 126.000.

De realisatiefase loopt, er is wat vertraging opgetreden als gevolg van tekort aan personele capaciteit (extern) en levertijden. Naar verwachting wordt de installatie voor de zomer 2025 in bedrijf gesteld.

Meetapparatuur lachgasmetingen (948)

Krediet: € 154.000, -. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 60.000, -.

Restantkrediet: € 94.000, -.

Vanuit een landelijk programma waaraan alle waterschappen deelnemen wordt bij Hunze en Aa's op de RWZI's Gieten en Stadskanaal voor een periode van vier jaar een meetprogramma uitgevoerd om te bepalen hoeveel lachgas er vrijkomt bij het zuiveringsproces. Hierbij wordt apparatuur aangeschaft en geplaatst en wordt een monitoring programma uitgevoerd. Het totale investeringsbudget voor dit programma is € 308.000, -. Hiervan wordt 50% gesubsidieerd.

Vervangen elektrische aansluitingen gemalen 2024 (961)

Krediet: € 265.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 210.000.

Restantkrediet: € 55.000.

Na een ernstig ongeval met een oude elektrische aansluiting (Coq installatie) elders is het land, voert Enexis inspecties uit aan deze installaties en voert her en der vervangingen uit. Een aantal van deze Coq installaties staan tevens bij gemalen en zuiveringen. Deze worden de komende jaren vervangen waarbij er ook kosten zijn voor de gebruiker (waterschap).

Dollarddijk (H01)

Krediet: € 99.807. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2024: € 69.948.

Restantkrediet: € 29.859.

Dit is een krediet om Fase 0 van de Verkenningfase (voorafgaand aan de Planningsfase en Realisatiefase) van de Dollarddijk uit te kunnen voeren. Met dit krediet is er een Plan van Aanpak inclusief alle bijlagen opgesteld met behulp van een adviesbureau. Daarnaast is er een aanbestedingsstrategie met vraagspecificatie opgesteld waarmee de Verkenningfase kon worden

aanbesteed. Het benodigde krediet voor Fase 1 en 2 van de Verkenningfase is op 12 februari 2025 in het AB beschikbaar gesteld. Dit betreft een HWBP-project dat voor 90% wordt gesubsidieerd.

Afgesloten projecten in 2024

In 2024 zijn projecten met in totaal een krediet van € 16 miljoen afgesloten. Van de in 2024 afgesloten projecten is € 2,7 miljoen van het krediet niet besteed. Dit komt grotendeels door het krediet prijsstijgingen projecten (928). Dit project is afgesloten met een niet besteed restantkrediet van € 1,4 miljoen. Daarnaast zijn er deels aanbestedingsvoordelen geweest zijn er voorgenomen projecten (gedeeltelijk) vervallen. De afgesloten projecten staan genoemd in bijlage 2 "Overzicht afgesloten projecten 2024". Deze projecten zijn grotendeels binnen het beschikbare krediet uitgevoerd. Bij de projecten die niet binnen het beschikbare krediet zijn uitgevoerd, wordt een toelichting op de overschrijding gegeven.

De in 2024 afgesloten projecten worden hieronder toegelicht.

Diverse vervangingen stuwen 2024 (467)

Krediet: € 210.000. Uitgaven tot en met 2024: € 210.000.

Restantkrediet: € 0.

Op basis van inspecties en risico's zijn een 14-tal kleinere stuwen werktuigbouwkundig, civiel en elektrotechnisch op norm gebracht.

Daarnaast is de westelijke klep van een grote stuw (Küpers) gereviseerd.

Al deze werkzaamheden zijn in 2024 afgerond.

Diverse vervangingen sluizen (496)

Krediet: € 250.000. Uitgaven tot en met 2024: € 244.000.

Restantkrediet: € 6.000.

In het kader van dit project worden vervangingen (op basis van inspecties) uitgevoerd aan o.a. deuren, taatsen, drempels, schuiven, stenen kades, hydrauliek en E-installaties van sluizen en remmingswerken, die een cyclus hebben van 20 tot 40 jaar.

In 2024 zijn o.a. de onderstaande grotere werkzaamheden uitgevoerd:

- Sluis Vriescheloo Veelerveen; Vervanging benedensluisdeuren;
- Bultsterverlaat; Remmingwerk hersteld: palen hergebruikt en omgedraaid;
- Sluis 8ste verlaat; Levering beneden sluisdeur.
- Sluis 6de Verlaat Ter Apel Kanaal; herstel deur en planken

Daarnaast zijn er verschillende werkzaamheden uitgevoerd aan een aantal sluizen om deze weer op norm te krijgen.

De werkzaamheden zijn eind 2024 afgerond.

Vervanging hekwerk zeedijk 2024 (602)

Krediet: € 65.000. Uitgaven tot en met 2024: € 35.000.

Restantkrediet: € 30.000.

Het hekwerk en de vee-overgangen op de zeedijk worden gedeeltelijk vervangen. Door het aanhoudende natte weer aan het begin van het jaar waren de terreinomstandigheden dermate slecht dat het niet verantwoord en mogelijk was het hekwerk voor aanvang van het beweidingseizoen te plaatsen. Het geleverde materiaal wordt begin 2025 alsnog geplaatst. Externe kosten voor plaatsing komen ten laste van het budget voor 2025.

Cultuurhistorisch erfgoed (688)

Totaal krediet: € 150.000. Uitgaven tot en met 2024: € 100.000.

Restantkrediet: € 50.000.

In het kader van dit project worden vervangingen (op basis van inspecties) gedaan aan cultuurhistorische elementen aan onze beeldkenmerkende en/of monumentale objecten.

In 2024 zijn o.a. de onderstaande werkzaamheden uitgevoerd:

- Vervangen duiker bij museum stoomgemaal Winschoten;

- Restauratie van het spuigat van gemaal Fiemel;
- Volledig vervangen van de roedes van molen de Weddermarke, is in 2023 gestart en in 2024 afgerond.

Herprofileren boezemkaden 2023 (692)

Totaal krediet: € 600.000. Uitgaven tot en met 2024: € 600.000.

Restantkrediet: € 0.

Op diverse locaties zijn in 2022 boezemkades geherprofileerd. Eén nog uit te voeren traject ligt in een Natura-2000 gebied. Met betrekking tot de werkzaamheden is intensief contact geweest over de invulling van flora en fauna maatregelen. Vanwege de bereikbaarheid van het gebied is het wenselijk om eenmalig uitvoeringswerkzaamheden te verrichten. De werkzaamheden zijn in 2024 afgerond.

Diverse vervangingen zeeobjecten 2024 (718)

Krediet: € 275.000. Uitgaven tot en met 2024: € 287.000.

Restantkrediet: - € 12.000.

Als gevolg van technische inspecties zijn in 2024 o.a. de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Het vervangen van leuningwerk bij de kolk van de schutsluis te Nieuwe Statenzijl
- Het vervangen van een besturingskast bij Boezemgemaal Fiemel.
- Het repareren van meerdere dilatatievoegen.
- Het reviseren van de dieselpomp van gemaal Duurswold. Deze revisie gaf meerwerk waardoor er een overschrijding van ruim 12.000 euro is ontstaan.

Boezemkades oeverfixaties 2023 (758)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2024: € 498.000

Restantkrediet: € 2.000

Op diverse locaties zijn de oeverwerkzaamheden in 2023 en 2024 uitgevoerd. Inmiddels zijn deze werkzaamheden afgerond.

Stedelijk waterbeheer 2021 (762)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2024: € 62.000

Restantkrediet: € 38.000.

In verband met Covid-19 is besloten de voorbereiding en realisatie van een aantal trajecten van de Middensloot te Wildervank uit te stellen naar 2023. In 2023 zijn de informatieavonden gehouden voor aanwonenden wat betreft het opschonen en water afvoerend maken van de Middensloot. De werkzaamheden aan de diverse trajecten zijn in het eerste kwartaal van 2024 afgerond.

Groot onderhoud RWZI's 2022 (774)

Krediet: € 820.000. Uitgaven tot en met 2024: € 809.000.

Restantkrediet: € 11.000.

De geplande onderhoudswerkzaamheden op basis van het Groot onderhoud RWZI's (GOR) zijn grotendeels uitgevoerd. Per onderdeel is bekeken of een grote revisie of vervanging noodzakelijk was. Hierbij is gekeken naar gebruiksduur, de toestand en het belang van de apparatuur in relatie tot de uit te voeren werkzaamheden. Eén onderdeel van de aanbestede geplande werkzaamheden is doorgeschoven naar een volgend jaar. Hierdoor kan dit project afgesloten worden.

Vervangen bellenbeluchting zuiveringen (775)

Krediet: € 609.000. Uitgaven tot en met 2024: € 511.000

Restantkrediet: € 98.000.

Op de RWZI te Scheemda was de plaatbeluchting technisch afgeschreven en deze is vervangen.

Daarnaast is ook een circuit van de RWZI Hoogezand vervangen.

Door een voordeel bij de aanbesteding zijn de kosten lager uitgevallen.

IM 2021 (778)

Krediet: € 590.000. Uitgaven tot en met 2024: € 586.000.

Restantkrediet: € 4.000.

De werkzaamheden bestaan uit ondersteuning voor de implementatie van de Omgevingswet, digitale overheid en aanschaf van software om te voldoen aan de baseline informatie veiligheid overheden.

Tevens zijn er nieuwe laptops, tablets en modems voor de kantoorautomatisering aangeschaft. De werkzaamheden met betrekking tot de moderne ICT-werkplek zijn in 2024 afgerond.

Onderhoudsmachines 2022 (782)

Krediet: € 1.200.000. Uitgaven tot en met 2024: € 1.160.000

Restantkrediet: € 40.000.

In 2022 zijn een aantal machines besteld. Door lange levertijden als gevolg van tekorten op de markt is een deel van de machines in 2024 geleverd.

IM 2022 (785)

Krediet: € 1.040.000. Uitgaven tot en met 2024: € 773.000.

Restantkrediet: € 267.000.

In 2023 is er geïnvesteerd in standaardsoftware voor onze objecten in het veld. De komende jaren zal dit verder doorgevoerd worden, zodat de verstoringen minder worden. Daarnaast is er geïnvesteerd om de beveiliging van de ICT-omgeving te verhogen. In 2024 is het opslagsysteem in de serverruimte vervangen.

Vervangen telemetrie onderstations kwaliteit (802)

Krediet: € 110.000. Uitgaven tot en met 2024: € 83.000

Restantkrediet: € 27.000.

Jaarlijks worden er verouderde onderstations vervangen en hierdoor zal de betrouwbaarheid van de lokale besturing worden vergroot. Door standaardisatie kan het beheer en onderhoud efficiënter worden uitgevoerd.

Onderhoudsmachines 2023 (806)

Krediet: € 1.200.000. Uitgaven tot en met 2024: € 1.188.000

Restantkrediet: € 12.000.

In 2023 zijn een aantal machines besteld. Door lange levertijden als gevolg van tekorten op de markt is een deel van de machines in 2024 geleverd.

Stedelijk waterbeheer 2023 (807)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2024: € 73.000.

Restantkrediet: € 27.000.

Er is een inlaatduiker in de stad Groningen vergroot, waarmee het westelijk gebied van Meerstad van water kan worden voorzien. Nabij Zandberg en Valthermussel is in de gemeente Borger-Odoorn een duiker vergroot ter verbetering van de afwatering van de kern van het dorp Zandberg.

Aan en rondom gemaal Meerweg hebben in 2024 aanpassingen plaatsgevonden om de situatie beter bestendig te maken voor hoogwatersituaties.

Oplossen knelpunten landelijk gebied (808)

Krediet: € 250.000. Uitgaven tot en met 2024: € 169.000.

Restantkrediet: € 81.000.

In 2023 zijn verspreid over het beheersgebied knelpunten in de wateraanvoer en -afvoer opgelost. Het betreft onder andere de vervanging van te kleine duikers, de inspectie en vervanging van plaatstalen duikers en de aanpassing van een sluis bij Emmercompascuum. Een aantal knelpunten die zijn opgelost kwamen aan het licht tijdens de voorgaande droge zomers. Door slechte weersomstandigheden eind 2023 zijn een aantal werkzaamheden doorgeschoven en in 2024 uitgevoerd.

Zonnecarports parkeerterrein (810)

Krediet: € 755.000. Uitgaven tot en met 2024: € 792.000.

Restantkrediet: € -37.000

In het voorjaar van 2024 is gestart met de realisatie van de zes zonnecarports. In de zomer is de installatie opgeleverd en vlak na de zomervakantie heeft de gemeente Veendam haar werkzaamheden aan het parkeerterrein afgerond. Er zijn ook gelijk extra laadpalen aangebracht. De opgewekte elektriciteit kan direct gebruikt worden voor het opladen van auto's en voor het gebruik op het hoofdkantoor.

Vorbereiding visveiligheidsmaatregelen gemaal Duurswold (819)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2024: € 100.000

Restantkrediet: € 0

Het visveilig maken van de pompen van gemaal Duurswold komt voort uit de in juli 2018 vastgestelde visie vismigratie "Van Wad tot Aa" voor de periode 2018-2027. Voor het uitvoeren van de vooronderzoeken en het starten met de uitvoering is door het algemeen bestuur in 2018 een krediet van €100.000 vrijgegeven. In de periode 2020-2022 zijn een aantal technische vooronderzoeken uitgevoerd m.b.t. het visveilig maken van gemaal Duurswold. Deze uitkomsten zijn in juni 2023 aan het Algemeen Bestuur voorgelegd.

Oplossen knelpunten landelijk gebied (830)

Krediet: € 250.000. Uitgaven tot en met 2024: € 239.000.

Restantkrediet: € 11.000.

In 2024 zijn verspreid over het beheersgebied knelpunten in de wateraanvoer en -afvoer opgelost. Het betreft onder andere:

- De vervanging van te kleine duikers
- De inspectie en vervanging van plaatstalen duikers
- Aanleg nieuwe overlaat bij Froombosch
- Vervanging stuwput
- Beschoeiing bij een stuw
- Aanpassing hoogwaterschotten bij Westerbroek
- Het aanbrengen van een nieuwe meetsensor bij een gemaal.

Een aantal knelpunten die zijn opgelost kwamen aan het licht tijdens de extreem natte periode december 2023/januari 2024.

Beheer BGT 2023 en 2024 (839)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2024: € 85.000.

Restantkrediet: € 15.000.

Voor het bijhouden van wijzigingen/mutaties van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) in het kader van uniformering van deze BGT zijn op projectbasis verbeteringen uitgevoerd.

Aanschaf laboratoriumapparatuur 2024 (842)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2024: € 56.000.

Restantkrediet: € 144.000.

In 2024 is apparatuur aangeschaft voor de meting van minerale Olie in oppervlaktewater en afvalwater. Het betreft een vervangingsinvestering vanwege het bereiken van het einde van de technische levensduur van de bestaande apparatuur. In 2024 heeft implementatie plaatsgevonden. In het eerste kwartaal van 2025 is de apparatuur in gebruik genomen en de validatie afgerond.

In 2024 is bewust gekozen voor het uitstellen van investeringen vanwege de implementatie van het nieuwe LIMS. Deze implementatie legt een grote druk op de capaciteit van het laboratorium wat maakt dat er onvoldoende ruimte is om nieuwe apparatuur te implementeren en te valideren. Vanaf 2025 zal de reguliere investeringsopgave van het lab weer worden uitgevoerd.

Vervangen diverse beschoeiingen 2024 (858)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2024: € 500.000.

Restantkrediet: € 0.

Op diverse locaties o.a. nabij Meeden en Heiligerlee zijn in 2024 oeverwerkzaamheden uitgevoerd en afgerond.

Baggeren Termunterzijldiep (860)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2024: € 498.000.

Restantkrediet: € 2.000.

Het baggerwerk is inmiddels fysiek afgerond. In het 1^e kwartaal van 2024 zijn de laatste zaken afgerond.

Versterken boezemkaden n.a.v. toets stabiliteit (863)

Krediet: € 852.200. Uitgaven tot en met 2024: € 765.000

Restantkrediet: € 87.000.

De voorbereidingsfase van de kadeversterking Hondshalstermaar is in 2024 afgerond. In 2024 is een uitvoeringskrediet vrijgegeven om de kadeversterking in 2025 te gaan realiseren.

Bijdrage gemalen Hoogeveense Vaart (864)

Krediet: € 864.000. Uitgaven tot en met 2024: € 864.000.

Restantkrediet: € 0.

De aanvoergemalen in de Hoogeveense Vaart worden onderhouden door de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen. Deze gemalen zijn belangrijk voor de wateraanvoer naar het zuidelijk deel van ons waterschap. Conform artikel 6 uit het Waterakkoord Drenthe 2018 dragen wij bij aan de investeringskosten.

Voor de uitvoering zijn we afhankelijk van de voortgang bij de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen. Beide waterschappen hebben gemeld op basis van eigen inspecties beter inzicht te krijgen in de urgentie en prioritering. De komende jaren worden alle aanvoergemalen onderworpen aan groot onderhoud.

Bijdrage gemalen Drentsche Hoofdvaart (865)

Krediet: € 270.000. Uitgaven tot en met 2024: € 61.000.

Restantkrediet: € 209.000.

De aanvoergemalen in de Drentse Hoofdvaart worden onderhouden door het waterschap Drents Overijsselse Delta. Deze gemalen zijn belangrijk voor de wateraanvoer naar het Drents deel van ons waterschap. Conform artikel 6 uit het Waterakkoord Drenthe 2018 dragen wij bij aan de investeringskosten.

Voor de uitvoering zijn we afhankelijk van de voortgang bij het waterschap Drents Overijsselse Delta. Het waterschap heeft gemeld op basis van eigen inspecties beter inzicht te krijgen in de kosten, urgentie en prioritering. De werkzaamheden worden nu voorbereid en worden de komende jaren uitgevoerd.

Op norm brengen civiel deel zuiveringen 2024 (870)

Krediet: € 360.000. Uitgaven tot en met 2024: € 348.000.

Restantkrediet: € 12.000.

Als gevolg van inspecties en inventarisaties zijn in 2024 o.a. de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Op verschillende RWZI's zijn dakbedekkingen vernieuwd;
- Op verschillende RWZI's zijn rvs-loopranden op nabezinktanks aangebracht;
- Op meerdere RWZI's zijn betonreparaties uitgevoerd;
- Op meerdere RWZI's zijn vloeren vloeistofdicht gemaakt.

Oldambtmeer BHP 2023-2027 (874)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2024: € 343.000.

Restantkrediet: € 157.000.

In 2022 is de planvoorbereiding gestart voor het realiseren van verbeterde oever- en moeraszones in het Oldambtmeer. Inmiddels is het ontwerp gereed en is in het najaar van 2024 gestart met de uitvoering. De werkzaamheden zijn eind 2024 afgerond.

Stedelijk waterbeheer 2024 (912)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2024: € 89.000.

Restantkrediet: € 11.000.

Er zijn meerdere onvoorziene aanpassingen of herstelwerkzaamheden uitgevoerd in het kader van stedelijk waterbeheer

- Het aanpassen van de trap en damwand bij Alteveer
- De rinketten in de sluizen bij Emmercompascuum zijn hersteld en geautomatiseerd voor een verbeterd peilbeheer van het gebied.
- Bij het spoorviaduct in Onnen is de diameter van de duiker vergroot voor een betere doorstroming.
- De watergangen achter de woningen van het Sinnegeslaantje in Veendam zijn hersteld en verbeterd met damwand om een goede afwatering te kunnen garanderen.

Graafwerende maatregelen bevers (915)

Krediet € 150.000. Uitgaven tot en met 2024: € 151.000.

Restantkrediet: - € 1.000.

In 2024 is langs een traject van het Drents Diep bever werend gaas aangebracht inclusief leges voor de vergunningaanvraag bij ProRail.

Momenteel wordt voor 2025 een nieuw traject afgestemd.

Versterking Borgsloot (917)

Krediet: € 855.000. Uitgaven tot en met 2024: € 852.000.

Restantkrediet: € 3.000.

De planvoorbereiding zoals onderzoeken, ontwerpen en vergunningsprocedures zijn afgerond door middel van het vaststellen van het projectplan waterwet. De uitvoering van het project is in maart 2024 van start gegaan (zie project 917 onder lopende projecten). Dit betreft het afgesloten voorbereidingskrediet.

Ontwikkeling dijksinspectie app (927)

Krediet: € 60.000. Uitgaven tot en met 2024: € 60.000.

Restantkrediet: € 0.

De dijksinspectie app en de backoffice zijn vernieuwd. Zodat we de komende jaren met een goede dijksinspectie app kunnen werken en de verzamelde gegevens gemakkelijk kunnen uitwerken om schades aan de dijk te herstellen. In 2024 is de nieuwe app in gebruik genomen.

Krediet prijsstijgingen projecten (928)

Krediet: € 2.100.000. Kredietwijziging: - € 659.000.

Restantkrediet: € 1.441.000.

In juni 2022 is door het bestuur een krediet van € 2,1 miljoen beschikbaar gesteld om exceptionele prijsstijgingen binnen projecten te kunnen opvangen. Diverse marktpartijen hebben in de afgelopen twee jaar een claim ingediend als gevolg van de sterke prijsstijgingen van onder meer brandstof, bouwmaterialen en energie. Dit heeft geleid tot kredietwijzigingen op de volgende projecten:

- MK Kadetraject Steendam Tjuchem (€ 330.000);
- De Branden (€ 62.000);
- P verwijdering RWZI Gieten (€ 114.000);
- Tusschenklappenpolder (€ 28.000)
- Kadeverbetering Drentsche Aa (€ 125.000)

Er zal geen beroep meer worden gedaan op dit krediet en derhalve wordt dit krediet afgesloten.

Vuilroosters vervangen (938)

Krediet: € 160.000, -. Uitgaven tot en met 2024: € 157.000.

Restantkrediet: € 3.000.

De voorbereidingsfase is inmiddels afgerond. Op 3 juli 2024 is een uitvoeringskrediet door het AB vrijgegeven. Dit betreft alleen de realisatie van de RWZI Scheemda (zie project 938 onder lopende projecten). Dit betreft het afgesloten voorbereidingskrediet.

Takelkraanwagen (958)

Krediet: € 95.000. Uitgaven tot en met 2024: € 91.000.

Restantkrediet: € 4.000.

Eind 2024 is een takelkraanwagen aangeschaft die ingezet wordt voor inspecties en hijswerkzaamheden.

Hoofdstuk 3 e. Waterschapsbelastingen

Het belastingstelsel bestaat uit drie heffingen: de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing (heffing op indirecte lozingen) en de verontreinigingsheffing "nieuwe stijl" (heffing op directe lozingen). De watersysteemheffing heeft betrekking op de zorg voor de waterkering, de waterkwantiteit en de (passieve) waterkwaliteit waarbij de kosten worden toegedeeld op basis van waardeverhouding (methode Delfland).

Binnen de watersysteemheffing zijn vier belastingcategorieën: Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd (niet zijnde natuur) en Natuur. Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde objecten (niet zijnde natuur) wordt de maximale tariefdifferentiatie (tariefverlaging van 75%) toegepast. Voor alle verharde openbare wegen (basis en buitendijks) wordt vanaf 2013 een tariefdifferentiatie (tariefverhoging) van + 100% toegepast.

Tarieven 2024

De tarieven en opbrengsten over 2024 zijn als volgt:

Tarievenoverzicht

Categorie	Tarief 2024 (Begroting)	Belasting opbrengst 2024
Ingezetenen	€ 80,34	€ 15.204.000
Gebouwd (basis)	0,03848%	€ 26.713.000
Gebouwd (buitendijks)	0,01088%	€ 7.000
Ongebouwd (basis)	€ 75,42	€ 10.093.000
Ongebouwd (buitendijks)	€ 19,53	€ 3.000
Ongebouwd (wegen)	€ 149,94	€ 627.000
Natuur	€ 6,68	€ 227.000
Verontreinigingsheffing	€ 82,16	€ 568.000
Zuiveringsheffing	€ 82,16	€ 46.153.000
Kwijtschelding		€ 2.237.000
Totaal belastingopbrengst		€ 97.358.000

De totale belastingopbrengst over 2024 is € 1.141.000,- hoger dan geraamd. In hoofdstuk 2 onderdeel b wordt een gedetailleerde toelichting gegeven op de afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage.

Het kwijtscheldingsbeleid

Op grond van de Invorderingswet kan aan belastingplichtigen die niet in staat zijn anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Net als de meeste waterschappen past ook het algemeen bestuur van ons waterschap kwijtschelding toe. Hiervoor is de verordening kwijtschelding waterschap Hunze en Aa's 2012 van kracht. Hierbij is de norm op 100% gesteld. Een norm van 100% houdt in dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingplichtigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau.

Kwijtschelding wordt vanaf 2018 verleend door het Noordelijk Belastingkantoor (NBK).

Door het NBK wordt bij het afhandelen van de kwijtscheldingsverzoeken in een aantal gevallen samengewerkt met gemeenten, dit is voor de burger eenvoudiger en duidelijker en drukt de kosten. Kwijtschelding beperkt zich tot de verontreinigingsheffing en de zuiveringsheffing voor particulieren en de watersysteemheffing ingezetenen. Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen is geen kwijtschelding mogelijk omdat de eigendom van woningen, gebouwen, ongebouwd terreinen en natuurterreinen vermogen veronderstelt.

Kwijtschelding aantallen

	2024	2023	2022	2021
Aantal aanvragen	13.992	14.398	15.369	15.754
<i>Toegewezen:</i>				
Via automatische kwijtschelding	5.245	6.349	6.554	7.694
Handmatig toegewezen	4.428	3.808	4.143	3.847
Totaal toegewezen	9.673	10.157	10.697	11.541
Procentueel toegewezen	69,13%	70,54%	69,60%	73,26%

De daling van het aantal verzoeken tot kwijtschelding is nu al een aantal jaren zichtbaar. Het is onduidelijk wat hiervoor de verklaring is. Deze positieve ontwikkeling is ook bij andere waterschappen en gemeenten zichtbaar. We gaan ervan uit dat de (landelijke) maatregelen ter compensatie van de gestegen kosten (denk aan het verhogen van het minimumloon en daarmee ook het bijstandsniveau) voldoende blijken te zijn.

Afspraken uitkering kwijtschelding waterschapsbelastingen in het kader van de toeslagenaffaire

Voor de administratieve afhandeling hiervan is een afzonderlijke regeling in de Staatscourant gepubliceerd. Afgesproken is dat gemeenten en waterschappen de belastingschuld van gedupeerden van de toeslagenaffaire voor gemeentelijke- en waterschapsbelastingen zouden kwijtschelden. De hierdoor gederfde inkomsten en gemaakte kosten (vervolgingskosten en vergoeding voor administratieve werkzaamheden) worden door het Rijk vergoed. De gederfde inkomsten, de gemaakte vervolgingskosten en de vergoeding voor administratieve werkzaamheden wordt door het waterschap aangevraagd.

Voor 2024 was het beeld voor ons waterschap als volgt:

Aantal gedupeerden	Vergoeding	Kwijtgescholden bedrag	Vervolgingskosten
59	€ 5.900,-	€ 18.691,-	€ 2.414,-

Hoofdstuk 3 f. Weerstandsvermogen

De algemene reserves worden vooral gebruikt als algemeen weerstandsvermogen. Het hebben van voldoende eigen vermogen stelt ons in staat financiële tegenvallers zoals bijvoorbeeld beschreven in de risicoparagraaf op te kunnen vangen zodra ze zich voordoen.

In ons Financieel Statuut is opgenomen dat onze algemene reserves een minimum- en een maximumomvang kennen. De minimale omvang is gelijk aan de op geld gewaardeerde risico's van de risicoparagraaf. De maximale omvang is 10% van de omvang per taak. Dit maximum is vastgesteld om te voorkomen dat reserves (maar) blijven groeien.

Als de omvang van de algemene reserves hoger is dan het maximum dan wordt dat "overschot" teruggegeven aan de belastingbetalers door het verlagen van de tarieven.

Ingaande 2011 wordt de algemene reserve van de taak watersysteembeheer ingezet voor egalisatie van de tariefstijgingen. De algemene reserve wordt hiervoor ingezet tot de minimumomvang. Inzet van de algemene reserve betekent dat een deel van de netto last niet wordt gedekt door belastingopbrengsten maar door een onttrekking aan de reserve. Aanleiding hiervoor waren een aantal grote kostenstijgingen waar wij als waterschap geen invloed op hadden. Voorbeelden hiervan zijn de overdracht van het muskusrattenbeheer en de jaarlijkse bijdrage Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP).

Ook de algemene reserve van de taak zuiveringsbeheer wordt ingezet voor egalisatie van de tariefstijgingen. De algemene reserve wordt hiervoor ook ingezet tot de minimumomvang

Omvang risico's

Op basis van de actualisatie, bij de jaarrekening 2024, van de risico-inventarisatie is de minimale omvang van de reservepositie vastgesteld op afgerond € 2,9 miljoen (zie hoofdstuk 3 h. Risicoparagraaf).

Uitkomst jaarrekening 2024

De uitkomst van de jaarrekening 2024 heeft de volgende gevolgen voor de algemene reserves.

Taak	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Stand 1 januari 2024 (incl. resultaat 2023)	10.910.000	4.044.000	14.954.000
Aanwending algemene reserve	4.050.000	1.925.000	5.975.000
Stand 31 december 2024	6.860.000	2.119.000	8.979.000
Mutaties resultaat 2024	1.218.000	1.375.000	2.593.000
Stand 31 december 2024 incl. resultaat 2024	8.078.000	3.494.000	11.572.000

Deze stand afgezet tegen de vastgestelde bandbreedtes voor de minimum omvang is als volgt.

Taak	Stand per 31 december 2024	Minimum omvang	Tekort (-) t.o.v. minimum Overschot (+)
Watersysteembeheer	8.078.000	2.059.000	+ 6.019.000
Zuiveringsbeheer	3.494.000	821.000	+ 2.673.000
Totalen	11.572.000	2.880.000	+8.692.000

Bij de meerjarenraming 2026 t/m 2030 wordt een voorstel opgenomen over de inzet van de algemene reserves.

Continuïteit

In de risicoparagraaf wordt een uiteenzetting gegeven van de uitkomsten van de geïnventariseerde risico's en het hiervoor benodigde weerstandsvermogen. Zoals eerder in deze paragraaf aangegeven voldoen de algemene reserves momenteel ruimschoots aan het benodigde weerstandsvermogen.

Gelet op het voorgaande en met de vaststelling van de begroting en een sluitende meerjarenraming, met daarbij altijd de mogelijkheid om in geval van een ontoereikend weerstandsvermogen de belastingtarieven te verhogen, is de continuïteit van het waterschap gewaarborgd.

Hoofdstuk 3 g. Financiering (treasury paragraaf)

Inleiding

Naast het treasurystatuut is de treasuryparagraaf een belangrijk instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoord over, en toezicht houden op de treasury. Het treasurystatuut geeft de infrastructuur voor de treasury. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen in de begroting en de jaarrekening. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen en om een verschil tussen de plannen en uitkomsten.

Treasurybeheer

Financieringsbehoefte 2024

De financieringsbehoefte voor 2024 was als volgt:
(bedragen x € 1 miljoen)

-	Investerings	17,3	
-	Aflossing geldleningen	<u>15,2</u>	
	Totaal		32,5

Dekking van de financieringsbehoefte:
(bedragen x € 1 miljoen)

-	Afschrijvingen (als onderdeel van de exploitatie)	16,1	
-	Opgenomen langlopende geldleningen	15,0	
-	Per saldo daling van het eigen vermogen en voorzieningen	<u>-3,1</u>	
			<u>28,0</u>
	Mutatie financieringstekort		4,5

Hieronder wordt nader ingegaan op de diverse dekkingsmiddelen.

Afschrijvingen

Investerings worden in een aantal jaren afgeschreven met verschillende termijnen voor de diverse soorten investeringen. Deze afschrijvingslasten worden jaarlijks ten laste gebracht van de exploitatiebegroting en vormen dus een onderdeel van de belastingheffing. De uitgaven van de gepleegde investeringen worden dus in feite in jaarlijkse termijnen terugontvangen.

Mutatie financieringstekort

Het financieringstekort per 31 december 2024 is ten opzichte van 1 januari 2024 toegenomen met € 4,5 miljoen. Dit betreft een toename van de kortlopende vorderingen van € 4,4 miljoen en een toename van de kortlopende schulden van € 8,9 miljoen.

Financiering voor de korte termijn

Volgens de Wet Fido (Financiering decentrale overheden) mag 23% van het totaal van de jaarbegroting met kort geld worden gefinancierd. Dit wordt de kasgeldlimiet genoemd. De kasgeldlimiet voor 2024 bedraagt € 25 miljoen. Daarnaast mag de kasgeldlimiet twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. Hiervan is in 2024 geen gebruik gemaakt. Per ultimo 2024 bedraagt de schuld bij de Nederlandse Waterschapsbank € 14 miljoen.

De schuld op kortlopend geld bedroeg per 1 januari 2024 € 2 miljoen en per 31 december 2024 was er een schuld van € 14 miljoen. De gemiddelde kortlopende schuld per kwartaal is als volgt:

1 ^e kwartaal	€ 11 miljoen
2 ^e kwartaal	€ 17 miljoen
3 ^e kwartaal	€ 5 miljoen
4 ^e kwartaal	€ 8 miljoen

Toetsing renterisico's

In de Wet Fido zijn de renterisico's gesplitst in normering voor de financiering van de vlottende schuld en de vaste schuld. Het renterisico van de vlottende schuld wordt genormeerd door de zogenaamde kasgeldlimiet. Het renterisico van de vaste schuld door de renterisiconorm. De renterisico's worden door de toezichthouder (de provincie) bewaakt. Zoals reeds eerder genoemd is de doelstelling de kasgeldlimiet niet te overschrijden. Met de renterisiconorm wordt bedoeld het bedrag aan vreemd vermogen waarover in de toekomst een hogere dan wel lagere rente moet worden betaald dan nu bestuurlijk wenselijk wordt geacht. Als norm hiervoor wordt een percentage van het begrotingstotaal (totale lasten) per 1 januari van het begrotingsjaar aangehouden. Voor waterschappen bedraagt dit percentage 30%. Met een percentage van 14% in 2024 blijft het waterschap ruim binnen de renterisiconorm (dit is berekend door de aflossing van geldleningen van € 15,2 miljoen in 2024 te delen door het begrotingstotaal van € 109,8 miljoen in 2024). Bij een gelijkmatige opbouw van de leningportefeuille, waarbij niet in enig jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille geherfinancierd behoeft te worden, wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren.

Hoofdstuk 3 h. Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor slechts gedeeltelijk maatregelen zijn en kunnen worden getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. De risico-inschatting is gebaseerd op subjectieve aannames, waarbij het inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Aangezien deze onzekerheden niet vooraf te kwantificeren zijn, kan er geen voorziening worden gevormd.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoeveel financiële ruimte er is om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. De omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- De risico's;
- De weerstandscapaciteit (de algemene reserve).

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. Bij investeringsprojecten zijn de reguliere risico's onderdeel van de kostenraming die de basis vormt voor het aan te vragen investeringskrediet.

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van bedrijfsvoeringsrisico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar strategische, compliance (voldoen aan wet en regelgeving) of operationele gevolgen. Daarbij wegen we, indien mogelijk en van toepassing, ook het financiële aspect mee.

Met deze risicosimulatie hebben we bepaald dat het weerstandsvermogen circa € 2,9 miljoen moet zijn. De algemene reserve bedraagt per 31 december 2024 ca. € 12 miljoen (inclusief resultaat 2024) en is derhalve ruimschoots toereikend voor de gesignaleerde risico's.

Als een crisis bijvoorbeeld als gevolg van een natuurramp of een terroristische aanslag zich voordoet, is het de vraag of Hunze en Aa's aansprakelijk kan worden gesteld voor de financiële gevolgen. Het waterschap zal in dergelijke gevallen hoogstwaarschijnlijk over onvoldoende weerstandsvermogen beschikken om de financiële gevolgen te kunnen dragen. De verwachting is dat het Rijk bij een grote crisis zal bijdragen. Dit is bijvoorbeeld geregeld in de Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen (Wts). Deze wet geeft regels over de tegemoetkoming in schade en kosten in geval van overstromingen door zoet water, aardbevingen en andere rampen en zware ongevallen.

Waterschap Hunze en Aa's houdt geen rekening met disproportionele risico's bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien het weerstandsvermogen ontoereikend zou zijn voor de gevolgen van risico's kan de onbenutte belastingcapaciteit ter dekking worden ingezet, dit leidt tot tariefverhoging.

De laatste actualisatie vond plaats bij de begroting 2025 (zie AB 6 november 2024). Bij de jaarrekening is vastgesteld dat de opgenomen risico's nog actueel zijn en derhalve is er geen noodzaak om grote aanpassingen te doen. Ten opzichte van de begroting 2025 zijn in de paragraaf dan ook slechts kleine aanpassingen gedaan.

De belangrijkste **risico's** zoals die momenteel worden gezien betreffen, ingedeeld naar strategisch, compliance en operationeel:

Strategisch

Omgevingsgerichtheid en imago

Onze omgeving stelt steeds hogere eisen aan de uitvoering van onze taken, terwijl wij in essentie een op inhoud gerichte organisatie zijn en onze kerntaken vaak een lastig te meten of ervaren langetermijneffect hebben. Hierdoor lopen wij de kans om onvoldoende te voldoen aan de eisen en verwachtingen die onze omgeving stelt. Er zal adequaat moeten worden ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen en het voldoende bewust zijn van de omgeving om bijvoorbeeld projecten te kunnen realiseren. Het heeft onze blijvende aandacht om dit verder te verbeteren.

Beschikbaarheid van ICT / informatievoorziening en de verwerking van persoonsgegevens

De ontwikkelingen in dit vakgebied gaan heel snel en grijpen diep in op de processen. De afhankelijkheid van ICT en van passende informatievoorziening maken de organisatie kwetsbaar. Adequate informatiebeveiliging, digitalisering en basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering en het voorkomen van datalekken. Ook de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens heeft onze aandacht. Hiervoor zijn al maatregelen in uitvoering; ook de komende jaren zullen op dit gebied resultaten worden geboekt. Het uitvoeren van maatregelen "achteraf" sluiten we echter niet uit.

Beschikbaarheid van technologie

Het op de juiste wijze uitvoeren van onze kerntaken is sterk afhankelijk van technische oplossingen, van de mogelijkheid om ontwikkelingen hierin te volgen en om uitval en storingen op te vangen. Voor de komende jaren ligt er daarnaast een grote opgave voor zowel de primaire als de regionale kringen. Hiervoor is kennis, kunde en capaciteit nodig die mogelijk niet voldoende in de organisatie aanwezig is. Technisch personeel kan in deze behoefte voorzien, maar het arbeidsaanbod is diffuus waardoor het lastig wordt te voldoen aan de toenemende technische vraagstukken. Deze afhankelijkheid van technologie en de geringe beschikbaarheid van technisch personeel geven een extra risico. Het waterschap geeft in de komende periode dan ook vorm en inhoud aan een bijgestelde personeelsplanning (periode 2023-2026), met de bedoeling om goed en voldoende personeel te krijgen en te houden. We gaan hierbij overigens uit van een stabiele formatie.

Samenwerking

We zoeken de samenwerking met andere waterschappen en met de gemeentes in ons gebied om onze doelen te realiseren. Hierdoor ontstaat een grotere bestuurlijke complexiteit én afstand tot het concrete proces. Een voorbeeld hiervan is de beoogde samenwerking in de waterketen. De samenwerking in de waterketen levert besparingen op zoals afgesproken in het Bestuursakkoord Water. De samenwerking vergt continue aandacht. Zorgpunt hierbij is het besef van urgentie, maar ook de mogelijke wettelijke belemmeringen (zoals de btw en de vennootschapsbelasting).

Fonds Oude leidingen

Het Fonds Oude Leidingen maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijke Regeling met waterschap Noorderzijlvest en is bedoeld voor het opruimen van oude en buiten gebruik gestelde persleidingen. Het fonds wordt gevoed via het rendement op het fonds. Het fonds wordt beheerd door Noorderzijlvest. Als de omvang van het fonds ontoereikend is dragen beide waterschappen naar evenredigheid bij in de kosten.

Aanspraken op externe garantstelling door derden

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel een garantstelling verstrekt op een lening bij de NWB ten behoeve van de huisvesting van de Unie.

Belastingsamenwerking: Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

ICT-samenwerking: Het Waterschapshuis

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen.

Aardbevingen

Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Hiervoor hebben we een procedure afgesproken met de Veiligheidsregio waarbij wij onze objecten inspecteren na een aardbeving. Voor de nieuw aan te leggen infrastructuur is het inmiddels duidelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Naast het bestaande technische risico, is er ook een financieel risico aan verbonden.

Veenkoloniale afvalwaterleiding (VKA)

Voor het transport van zout bedrijfsafvalwater uit de Veenkoloniën is in het verleden een afvalwaterleiding (VKA) naar de Waddenzee aangelegd. Het waterschap beschouwt deze VKA niet als een overheidstaak en hierover heeft enige tijd onenigheid bestaan tussen het waterschap en de betrokken bedrijven. Om dit geschil te beslechten is bij de rechter een oordeel gevraagd over deze kwestie. De rechtbank heeft vastgesteld dat het beheer en onderhoud van de VKA geen publieke taak van het waterschap is. Daarnaast heeft de rechtbank aangegeven dat het waterschap een redelijke termijn in acht moet nemen voor de overdracht van de VKA, zodat bedrijven hierop kunnen anticiperen. Momenteel vinden constructieve gesprekken plaats met de bedrijven met de intentie om tot een oplossing te komen. Hierbij worden afspraken gemaakt over het eigendom, beheer en onderhoud van de VKA. Het streven is om deze afspraken in 2025 af te ronden.

Compliance

Juridische procedures en schadeclaims

Ten tijde van het opstellen van de begroting 2025 loopt er nog een juridische procedure die ertoe kan leiden dat het waterschap tot betaling van een financiële claim over moet gaan. Het betreft hier een opgeschort verzoek om nadeelcompensatie. De wijze waarop dit verzoek dient te worden afgehandeld is op dit moment nog onduidelijk, omdat de rechtbank nog een uitspraak moet doen over de rechtmatigheid van het schadeveroorzakende besluit van het waterschap. Pas wanneer een claim tot een aannemelijk verlies leidt, wordt deze financieel verwerkt als verplichting.

Ontwikkelingen rondom de stikstofuitstoot

Vanwege de twee recente uitspraken van de rechter over Stikstof is er op dit moment landelijk en bij ons veel onduidelijkheid over de consequenties voor onze projecten. We zijn zelf en via de Unie aan het uitzoeken hoe we hier op moeten anticiperen. Maar het is mogelijk dat het ook een effect heeft op de voortgang en kosten van onze projecten.

Operationeel

Schade door inzet (nood)bergingsgebieden

Ondanks het feit dat ons watersysteem robuust is kan het in uitzonderlijke gevallen van extreme neerslagsituaties noodzakelijk zijn om (nood)bergingsgebieden in te zetten. In dit geval vindt er door het waterschap moedwillig een beheerste inundatie plaats van deze vooraf ingerichte gebieden. Op basis van afspraken die hierover zijn gemaakt in een schaderegeling zal de daarbij veroorzaakte schade door het waterschap vergoed moeten worden. Hiervoor is in 2024 door het dagelijks bestuur de "Beleidsregel schadevergoeding bergingsgebieden 2024" vastgesteld op grond van de door het algemeen bestuur vastgestelde "Procedureverordening schadevergoeding 2024". De keuze voor (nood)bergingsgebieden is historisch ingegeven door een kosten-batenanalyse. Geconcludeerd is destijds dat inrichting en inzet van bergingsgebieden een bedrijfseconomisch voordeliger variant is dan het bouwen van (overgedimensioneerde) gemalen. De eventueel te maken kosten voor schade is derhalve een direct gevolg van de gemaakte keuze. Hoewel het hier feitelijk om kosten van beheermaatregelen voor een adequaat waterbeheer gaat, is gezien het (onvoorspelbare) karakter van deze post ervoor gekozen deze niet jaarlijks in de begroting (en daarmee in het tarief) op te nemen, maar onderdeel te laten zijn van de risicoparagraaf en de claim op het weerstandsvermogen.

Naast inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden met een eigen vastgesteld vergoedingsregime kan het in uitzonderingssituaties noodzakelijk zijn, als de gehele capaciteit is benut, een ander gebiedsdeel aanvullend te inunderen (in opdracht van de Commissaris van de Koning). Gezien het feit dat dit niet is ingericht en gereguleerd met infrastructurele maatregelen, zal de schade naar verwachting hoger zijn dan bij inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden, de kans op noodzaak tot inzet is echter vele malen kleiner.

Toetsing primaire waterkering op aardbevingsbelasting

De technische beoordelingen met het doel om 2050 de waterveiligheid te garanderen in het achterliggend gebied zijn afgerond in 2022. De grondkering van de primaire waterkering is volledig afgekeurd op grond van hoogte, stabiliteit en dijkbekleding. De kunstwerken zijn in deze toetsronde wel goedgekeurd, met een aantal aandachtspunten. Met behulp van het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP) moeten de primaire waterkeringen in Nederland uiterlijk 2050 in goede toestand worden gebracht.

Toetsing regionale keringen

De provincie Groningen heeft in 2014 de uitgangspunten voor het toetsen van de regionale keringen vastgesteld. In 2022 is de Beoordeling Regionale Waterkeringen afgerond en de resultaten zijn gerapporteerd aan de provincies. Deze beoordeling heeft geleid tot een aantal afkeuringen van regionale waterkeringen op grond van de faalmechanismen macro- en microstabiliteit en piping. De afgekeurde trajecten langs de Borgsloot, het Winschoterdiep (Eekerpolder), Afwateringskanaal Duurswold (ten zuiden van Schildmeer) en het Hondshalstermaar worden binnen enkele jaren verbeterd conform bestuurlijke afspraken in het waterbeheerprogramma.

De afgelopen jaren zijn voor de regionale waterkeringen bij het Winschoterdiep (en Rensel), de Pekel Aa, bergingsgebied Lappenvoort, het Drents Diep en Tusschenklappen verbetermaatregelen afgerond.

Schade door extreme weersomstandigheden

Het klimaat verandert waardoor in toenemende mate extremen vaker voorkomen. Zowel droger weer als extreme neerslag stellen ons voor uitdagingen.

De laatste 5 jaren hebben we een aantal zeer droge jaren meegemaakt. In die jaren hebben wij veel hogere aanvoerkosten gemaakt vanaf het IJsselmeer op basis van waterakkoorden/overeenkomsten. Ook in ons eigen beheergebied hebben wij extra werkzaamheden uitgevoerd. Dit betreft zowel investeringskosten, beheer- en onderhoudskosten en calamiteitenwerkzaamheden.

Gedurende de laatste paar jaar zien wij in Europa, Nederland en in ons gebied ook steeds meer plotselinge, lokale neerslagextremen, naast langdurige perioden van neerslag. Beiden leiden tot meer schade aan ons watersysteem en gevolgschade. Denk hierbij aan de toenemende taludschade door de verzadigde bodems, maar ook aan de buitengewone inzet van onze polder- en boezemgemalen in de zomer van 2024.

Slibaangroei Havenkanaal Assen

De rwzi Assen loost het gezuiverde water (effluent) op het Havenkanaal. De rwzi loost dit gezuiverde water binnen de daarvoor geldende normen. Bij elke rwzi is er echter sprake van een kleine restlozing. Bij stilstaand water bezinkt deze restlozing gedeeltelijk bij het lozingspunt. In 2018 is het slib en bagger in het Havenkanaal daarom verwijderd. Ook is de installatie aangepast en zijn door de gemeente overstorten gesaneerd. Vanwege het feit dat het Havenkanaal geen stromend water is, is de verwachting dat er nieuwe aangroei van de sliblaag door de restlozing zal optreden. Jaarlijks meten we de aangroei van het slib, juist om een beter toekomstbeeld te kunnen voorspelen op basis van meetdata. Op basis van deze meetreeks van 5 meetjaren (2018-2022) punten kunnen we de toekomst niet zuiver voorspellen. Het slibvolume lijkt af te vlakken. Op basis van extrapolatie is de indicatie dat er in 2042 weer gebaggerd zou moeten worden. Het kan noodzakelijk zijn om eerder te gaan baggeren vanwege hoeveelheid en ernst van de klachten van drijvend slib in relatie tot woningbouw en/of beperkte vaardiepte voor vrachtschepen en/of recreatievaart.

Op basis van de verwachte herziening van de EU-richtlijn stedelijk afvalwater zal er in de nabije toekomst overgegaan moeten worden tot nieuwe investeringen op de rwzi. Door toepassing van nieuwe technieken zal dan naast microverontreiniging/medicijnrestenverwijdering ook extra slib en fosfaat uit het effluent verwijderd kunnen worden en de restlozing tot nihil worden gereduceerd. De slibhoeveelheden in het Havenkanaal worden sterk beïnvloed door o.a. regenweer (slibuitspoeling rwzi), windrichting (slibdeken kan meebewegen), schutten boten bij de sluis, overstort bij rioolgemaal Hoboken, stromingsrichting (waterinlaat) en het al dan niet mineraliseren van het slib.

We blijven de slibaangroei actief monitoren en tot het moment dat de hiervoor genoemde investeringen uitgevoerd worden en afhankelijk van de hiervoor geschetste invloeden, is een eventuele sanering van (een deel van het) Havenkanaal een potentieel risico.

Belastingopbrengsten

Door de economische situatie (denk aan faillissementen) kunnen de belastingopbrengsten en kwijtscheldingen zich anders ontwikkelen dan we in de begroting en meerjarenraming meenemen.

Daarnaast kunnen de operationele risico's bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden hiervan zijn het niet voldoen aan wet- en regelgeving (NBW of KRW), het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (bijv. verwachtingen die gewekt zijn in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050).

Hoofdstuk 3 i. Verbonden partijen

Het waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen.

Definitie verbonden partij: een privaatrechtelijk of publiekrechtelijke organisatie die een bijdrage levert aan onze doelstellingen en waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft.

De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Gemeenschappelijke regeling met Noorderzijlvest

In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan.

In de vorm van een gemeenschappelijke regeling wordt voor de volgende onderwerpen samengewerkt met waterschap Noorderzijlvest:

- Het beheer van zuiverings-technische werken met grensoverschrijdend afvalwater.
- De verwerking van primair zuiveringsslib.
- Het ontwateren van zuiveringsslib.
- De eindverwerking van zuiveringsslib.
- Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen.
- Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl.
- Het laboratorium.

Noorderzijlvest

Ontwikkelingen in 2024

In 2019 is een begin gemaakt met de vervanging van vijf kamerfilterpersen op RWZI Garmerwolde, met als doel een betere ontwatering van zuiveringsslib. De vijf kamerfilterpersen zijn vervangen voor drie membraanfilterpersen. Inmiddels draaien alle drie membraanfilterpersen maar deze voldoen niet aan de gestelde eisen met betrekking tot de ontwatering. In het najaar 2023 wordt een vierde membraanfilterpers geplaatst om zo wel te kunnen voldoen aan de gestelde eisen.

Sinds 2021 is er een nieuwe contractpartij voor de eindverwerking van ontwaterd zuiveringsslib. Dit is de SNON (Slibverwerking Noord Oost Nederland). Het nieuwe contract is ingegaan op 1-1-2021 en kent een looptijd van minimaal 20 jaar. Fosfaatterugwinning uit de as van het slib en nuttig hergebruik van de energie-inhoud van het slib maken onderdeel uit van het contract. De SNON bouwt hiervoor een 4e lijn naast de bestaande fabriek in Farmsum. In 2023 zijn de benodigde vergunningen verkregen en er wordt druk gebouwd. Medio 2025 zal naar verwachting de fabriek operationeel zijn.

Gerealiseerd in 2024

De vijf kamerfilterpersen zijn intussen vervangen voor vier membraanfilterpersen. Inmiddels draaien alle 4 vier membraanfilterpersen naar tevredenheid.

De SNON heeft in 2024 de 4^e lijn naast de bestaande fabriek in Farmsum gerealiseerd en getest. Medio 2025 zal de fabriek operationeel zijn en al het slib van ons (NZV en H&A) en Waterschap Drents Overijsselse Delta verwerken.

Het slib vanuit rwzi Garmerwolde moet per as naar Farmsum worden gereden. Voorheen werd dit slib verwerkt door het aangrenzende SCT. Hiervoor is een aanpassing gedaan aan de slibkoekoverslag.

Vrachtauto's worden nu van boven afgevuld vanuit twee silos. In 2024 is deze installatie in bedrijf gesteld en wordt de silokoek naar Farmsum (SNON) gereden en verwerkt.

In 2024 is een beluchtungsstraat van de rwzi Garmerwolde grootschalig gerenoveerd. Er zijn diverse noodzakelijke aanpassingen gedaan en alle beluchtungsplaten zijn vervangen. Medio 2025 zullen de twee andere straten ook aangepakt worden.

Laboratorium

Ontwikkelingen in 2024

- Het continue implementeren en uitbreiden van analysemethoden voor medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe stoffen;
- Vervangingsinvestering in inrichting van de bemonsteringsauto's vanwege einde levensduur;
- Implementatie van een nieuw LIMS (Laboratorium Informatie Management Systeem);
- Continuering van uitvoeren monsternamen COVID en mogelijke andere gezondheidsparameters in opdracht van VWS en RIVM in het kader van afgesloten Bestuursovereenkomst Nationale afvalwater surveillance;
- In 2024 wordt de eDNA analyse t.b.v. het opsporen van muskusratten, beverratten en bevers routinematig uitgevoerd.

Gerealiseerd in 2024

- In 2024 is een nieuwe methode voor het analyseren van gewasbeschermingsmiddelen met GCMS techniek opgezet en gevalideerd. In februari 2025 is deze methode in productie genomen.
- Vanwege de discussie over het verduurzamen van het wagenpark heeft de aanschaf en inrichting van bemonsteringsauto's vertraging opgelopen. Inmiddels zijn de auto's besteld. De vermoedelijke levering is mei 2025. De vervangingsinvestering voor de inrichting van deze auto's zal dus in 2025 plaatsvinden
- Fase 1 van de implementatie van het nieuwe LIMS is afgerond. Het systeem is in februari 2025 live gegaan.
- Covid bemonsteringen zijn volgens planning en afspraak uitgevoerd.
- Routinematig eDNA onderzoek naar bevers, beverratten en muskusratten is uitgevoerd.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NZV	€ 11.387.000,-
Geraamde bijdrage van NZV (lab.)	€ 1.866.000,-
Werkelijke bijdrage aan NZV	€ 11.561.000,-
Werkelijke bijdrage van NZV (lab.)	€ 1.926.000,-

Gemeenschappelijke regeling Noordelijk belastingkantoor

De waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen hebben uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency besloten tot samenwerking bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en de heffing en invordering van waterschaps- en gemeentelijke belastingen in het Noordelijk Belastingkantoor (NBK).

Het NBK is een bedrijfsvoeringsorganisatie, als bedoeld in artikel 8, derde lid, in samenhang met artikel 62 van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het Noordelijk Belastingkantoor heeft tot taak het uitvoeren van:

- a. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 113 Waterschapswet die door de deelnemende waterschappen aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- b. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 219 Gemeentewet die door deelnemende gemeenten (Groningen en Eemsdelta) aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- c. de Wet waardering onroerende zaken.

Onder de taken worden mede begrepen de daartoe behorende ondersteunende processen.

Het NBK verzorgt ook de afhandeling van kwijtscheldingsaanvragen voor een groot aantal gemeenten in Noord-Nederland.

Ontwikkelingen in 2024

Eén van de belangrijkste doelstellingen voor 2024 is het verder uitbreiden van de dienstverlening aan nieuwe gemeenten. Sinds 1 januari 2023 is de dienstverleningsovereenkomst met Noordenveld al van kracht geworden. Daarnaast werd met de gemeenten Assen, Tynaarlo en Aa en Hunze afgesproken dat het NBK vanaf 2023 de dwanginvordering voor hun gaat verzorgen.

Ook in 2024 wordt met gemeenten gesproken om gebruik te maken van de diensten van het Noordelijk Belastingkantoor. Als met een gemeente tot een overeenkomst wordt gekomen dan wordt een dienstverleningsovereenkomst opgesteld, waarin ook de financiële afspraken worden vastgelegd. Voor een DVO worden integrale kostprijsstarieven gehanteerd die voor beide partijen financieel positief uitwerken. Daarnaast maken partijen afspraken over de éénmalige kosten die vooraf aan de daadwerkelijke dienstverlening aan de orde zijn. Ook worden er afspraken over het eventueel overnemen van personeel gemaakt.

Gerealiseerd in 2024

De gemeenten Oldambt en Pekela hebben besloten om per belastingjaar 2025 van de dienstverlening van het NBK gebruik te gaan maken. In 2024 is de inhuizing van beide belastingadministraties volgens planning afgerond. Gelijktijdig met dit project is gestart met de herwaardering wet WOZ 2025 voor de gemeente Oldambt. Vanaf begin 2025 gaat het NBK de gehele dienstverlening voor beide gemeenten uitvoeren.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NBK:	€ 2.677.000,-.
Werkelijke bijdrage aan NBK:	€ 2.414.000,-

Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)

Als deelnemer in de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Het Waterschapshuis (HWH) nemen we deel aan diverse programma's.

Als waterschap dragen we bij aan de instandhoudingskosten van HWH en nemen we een aantal producten die HWH levert af. De kosten van de instandhouding worden door alle deelnemers gezamenlijk gedragen. De kosten van de projecten worden op basis van deelnameovereenkomsten doorbelast aan de diverse deelnemers/afnemers. Op grond van een afweging op basis van kosteneffectiviteit nemen we producten van Het Waterschapshuis af. Ook nemen we producten af als er sprake is van een gezamenlijk in Univerband afgesproken activiteit of product.

Ontwikkelingen in 2024

Geen bijzonderheden. Het HWH blijft ons faciliteren en ondersteunen op de door ons gewenste thema's.

Gerealiseerd in 2024

Het Waterschapshuis heeft ons op meerdere vlakken ondersteund. Onder nadere ten aanzien van de BIO en de AVG.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan HWH: € 980.000,-

Werkelijke bijdrage aan HWH: € 901.000,-

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en landelijke regievoering. Daarnaast zorgt de Unie voor de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het ondersteunen van haar leden. Het dagelijks bestuur van de Unie bestaat uit een aantal bestuurders (dijkgraven of leden van het dagelijks bestuur van een waterschap) van waterschappen. Besluiten worden genomen in de ledenvergadering waarin alle dijkgraven zitting hebben.

De Unie doet toezeggingen namens alle waterschappen. Besluiten met financiële gevolgen worden over het algemeen door alle waterschappen uitgevoerd. Het is aan de waterschappen zelf te bepalen hoe daar mee om te gaan. Het financiële risico van de leden is in eerste instantie beperkt tot de contributie. Het belang van Hunze en Aa's is circa 4%.

Ontwikkelingen in 2024

Geen bijzondere ontwikkelingen. De Unie blijft ons faciliteren en ondersteuning op veel terreinen.

Gerealiseerd in 2024

Medio december is Jeroen Haan benoemd tot nieuwe voorzitter van de Unie van Waterschappen. Hij volgde per 1 januari 2025 Rogier van der Sande op, die zes jaar voorzitter is geweest. Jeroen Haan is sinds 2019 dijkgraaf van het hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en was de afgelopen drie jaar al actief als bestuurslid van de Unie van Waterschappen. Daarnaast zijn Luzette Kroon en Vincent Lokin herbenoemd als bestuursleden.

In 2024 zijn door de lobby van de Unie van Waterschappen diverse onderwerpen onder de aandacht van de landelijke politiek gebracht. Zoals de gevolgen van de zeespiegelstijging, de stikstof- en PFAS-problematiek, maar ook de sturende rol van water en bodem in ruimtelijke plannen.

De waterschappen moeten met de medeoverheden samen verstandige keuzes maken over de inrichting van ons land en het toekomstbestendig bouwen van nieuwe woningen, waarbij de waterschappen ook ruimte en middelen krijgen om de dijken te kunnen versterken. Met gebiedskennis en kennis van het water- en bodemsysteem willen de waterschappen een bijdrage leveren aan een toekomstbestendige landbouw. En daarbij tegelijkertijd zorgen voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit vraagt van veel partijen verantwoordelijkheid.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan UvW: € 475.000,-

Werkelijke bijdrage aan UvW: € 502.000,-

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

De STOWA is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied. De STOWA draagt bij aan kennisvergroting van het waterschap over het waterbeheer. Daarnaast ondersteunt STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap. Onze dijkgraaf is (op persoonlijke titel) voorzitter van het bestuur van de stichting.

In de uitgebrachte strategienota Energie in synergie van de STOWA is aangegeven dat de STOWA haar onderzoek in de periode 2019-2023 clustert in vijf maatschappelijke opgaven: klimaatadaptatie, waterveiligheid, waterkwaliteit, energietransitie en circulaire economie. De strategienota is verlengd, omdat het nog steeds actueel is. Wel verkend de STOWA nieuwe onderwerpen voor de komende periode.

De vijf benoemde opgaven omvatten belangrijke vragen voor de waterbeheerders. Hoe zij die effectief en efficiënt kunnen beantwoorden, is niet op voorhand te zeggen. Daar is kennis en innovatie voor nodig. STOWA gaat hier samen met de waterbeheerders, kennisleveranciers en haar omgeving voor zorgen. Naast kennisontwikkeling en innovatie zijn de overdracht van kennis en het gebruik ervan in de praktijk onmisbare stappen bij het succesvol aanpakken van de uit de opgaven voortvloeiende watervraagstukken. Ook deze laatste stappen zijn een belangrijk aandachtspunt voor de STOWA.

Gerealiseerd in 2024

In 2024 zijn we bij verschillende onderzoeken en projecten van/via STOWA betrokken, onder andere: Toetsingkader Waterkwaliteit (toetsen activiteiten op effect op waterkwaliteit), Ontwikkeling Ecologische Beoordeling 2.0 (EBEO), het project Waterplanen en Waterkwaliteit en de gebruikersgroep Ontwikkeling Maatlat Onderzoek Vis eDNA (MOVE).

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan STOWA:	€ 250.000,-
Werkelijke bijdrage aan de STOWA:	€ 262.000,-

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Hunze en Aa's beschikt over 1915 aandelen A en 175 aandelen B met een nominale waarde van € 240.350,-. De leningenportefeuille van Waterschap Hunze en Aa's bestaat grotendeels uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten.

De NWB Bank streeft geen winstmaximalisatie na, maar het maken van een passende winst is wel noodzakelijk om de ambities van de bank te kunnen realiseren en om een passend dividend uit te kunnen keren.

De directie van de NWB streeft naar een bestendig dividendbeleid door de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag, met als drie belangrijkste uitgangspunten:

- de toekomstbestendigheid van de bank;
- het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst;
- periodieke evaluatie van het dividendbeleid.

Ontwikkelingen in 2024

Naar verwachting zal de NWB ook in 2024 dividend uitkeren. In de begroting 2024 gaan wij uit van een dividenduitkering over 2023 van € 1,8 miljoen.

Gerealiseerd in 2024

In de begroting 2024 is uitgegaan van een dividenduitkering van de NWB over het jaar 2023 van € 50 miljoen. In de algemene vergadering van aandeelhouders van de NWB van april 2024 is besloten een dividend vast te stellen van € 60 miljoen. Voor ons waterschap betekende dat een uitkering van € 2.121.000,-. Het dividend is in 2024 overeenkomstig uitgekeerd.

Daarnaast zijn er nog een aantal lichte samenwerkingsverbanden met de waterschappen Drents Overijsselse Delta (Financieel belang: € 540.000,- per saldo ontvangen) en Vechtstromen (Financieel belang: € 1.526.000,- betaald) inzake het zuiveren over de grens.

Hoofdstuk 3 j. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering wordt op hoofdlijnen bepaald door de samenhang tussen het beheerprogramma, het coalitieakkoord en de begroting. Het bestuur bepaalt het "wat" en de directeur bepaalt het "hoe" qua beleidsvoorbereiding en bedrijfsvoering. In deze paragraaf wordt aangegeven hoe wij de realisatie van onze doelen vormgeven.

De paragraaf bedrijfsvoering gaat in op de volgende onderwerpen:

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid
2. Personeel
3. Communicatie
4. Juridisch / inkoop
5. Zorgplicht primaire waterkeringen
6. Frauderisico-analyse

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid

Zorgen voor schoon, veilig en voldoende water is de kern van het waterschapswerk.

De uitvoering van ons waterschapswerk is datagedreven, doordat we intensief gebruik maken van informatie en digitale technologie voor planning, besturing en monitoring. Het werkveld informatie en digitalisering is volop in beweging, ook bij het waterschap.

We hebben te maken met wet- en regelgeving waar we aan moeten voldoen. Een paar voorbeelden hiervan zijn:

- Aansluiten op het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO);
- Bescherming van privacy gevoelige informatie conform de AVG;
- Informatiebeveiliging volgens de BIO;
- Dienstverlening conform de Dienstenwet;
- Openbaarheid van informatie volgens de Wet Open Overheid (WOO).

Daarnaast worden de opgaven waar het waterschap voor staat steeds complexer. Om goed voorbereid te zijn op de huidige en toekomstige gevolgen van de klimaatverandering is onderzoek nodig, zodat we ons watersysteem en ons beheer daar adequaat op in kunnen richten.

Voldoende en betrouwbare data wordt steeds belangrijker om een goede vertaalslag te kunnen maken naar informatie waarop bestuurders keuzes kunnen maken. Datagedreven werken vraagt inzet van nieuwe technieken zoals kunstmatige intelligentie en het ontwikkelen van applicaties.

Al deze ontwikkelingen zorgen dat we bij de uitvoering van ons waterschapswerk steeds afhankelijker worden van betrouwbare informatie en systemen waar deze informatie is opgeslagen. Het is dan ook zaak om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie en systemen te borgen. Dit betekent dat we onze data op orde moeten hebben en dat we onze informatie en systemen beveiligen tegen bedreigingen van buitenaf.

Acties 2024:

Om bovenstaande ontwikkelingen op een goede wijze uit te voeren is het IBP (Informatie BedrijfsvoeringsPlan) opgesteld. Dit plan is de leidraad voor de uitvoering van diverse projecten op het gebied van ICT en de informatiehuishouding.

De opgaven die in 2023 zijn gestart zullen in 2024 een vervolg krijgen. Het gaat daarbij om:

1. Het inzicht verkrijgen en houden van ons uitgebreide informatielandschap. Dit is noodzakelijk voor het bepalen van impact van nieuwe wetgeving en informatievraagstukken.
2. Het uitrollen van een gebruikersvriendelijke, beheersbare en veilige werkplek die faciliteert in hybride werken en digitaal samenwerken. De voorbereidingen daarop zijn in 2023 gestart. Onderdeel van de moderne werkplek is ook het toegankelijk maken van alle beschikbare informatie voor de Wet Open Overheid (WOO).
3. Verdere aanscherping van de interne procedures rondom BIO en AVG met als doel minder risico te lopen en het op zijn minst bestendigen van volwassenheidsniveau 3 (het één na hoogste niveau).
4. Standaardisering van onze procesautomatisering waarmee de objecten van onze primaire processen worden aangestuurd. Door middel van standaardisering zijn we minder kwetsbaar en kunnen we gestructureerd en gecontroleerd data ophalen en verwerken.

Op 1 januari 2024 treedt ook de Omgevingswet in werking. Ondanks de lange voorbereidingstijd is er nog de nodige inzet nodig op het moment dat iedereen moet gaan werken conform de wet. We hebben ons goed voorbereid maar er zijn verstoringen denkbaar waar we alert op moeten zijn en waar we op dat moment ook een oplossing voor moeten vinden. Daarnaast staat de Omgevingswet nog in de kinderschoenen, zo laat het DSO nog te wensen over als het gaat om gebruikersvriendelijkheid. Dit zal de komende jaren nog de nodige aandacht moeten hebben. Ook gaan we beleidsneutraal over. In 2024 zal worden gewerkt aan de Waterschapsverordening 2.0 waarin we doelgericht naar de regels kijken en deze tevens geactualiseerd zullen worden.

BIO en AVG

Voor de informatiebeveiliging (BIO) en de privacy (AVG) worden afzonderlijk jaarplannen opgesteld. De insteek is om het volwassenheidsniveau voor beide onderwerpen te verhogen. Hiervoor worden organisatorische en technische maatregelen uitgewerkt en vastgelegd. Het interne toezicht op de naleving van deze maatregelen via de CISO (Chief Information Security Officer) en de FG (Functionaris Gegevensbescherming) krijgt verder vorm.

Eind 2023 wordt wederom de waterschapssector brede audit voor informatiebeveiliging en privacy afgenomen. Er is sinds 2022 veel tijd besteed aan de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en om een Information Security Management Systeem (ISMS) in te richten. We hebben hier vooruitgang in geboekt, maar zien ook dat er nog een aantal verbeteringen noodzakelijk zijn. De audit zal het waterschap helpen om te bepalen waar we gegroeid zijn en waar we nog moeten verbeteren. Voor 2024 staan de volgende werkzaamheden voor informatiebeveiliging op de planning:

- De verdere implementatie van een aantal BIO-maatregelen en het door ontwikkelen van het ISMS.
- Voorbereidingen te treffen om na 2024 een start te kunnen maken met de implementatie van de Cybersecurity Implementatierichtlijn Objecten. Dit is een informatiebeveiligingsnorm voor procesautomatisering.
- Voorbereidingen te treffen om te kunnen voldoen aan de eisen vanuit de wet beveiliging netwerk- en Informatiesystemen (WBNI-2), waar het waterschap vanaf oktober 2024 aan moet voldoen.

Analoog aan de BIO is er ook voor de AVG (privacy, Algemene Verordening Gegevensbescherming) tijd besteed aan de verdere implementatie. Ook hier zal 2024 in het teken blijven staan van de verdere implementatie van de AVG. Met name de controle aspecten (doen we wat we zeggen en kunnen we dat aantonen) verdienen extra aandacht. Het inrichten van een ISMS model (analoog aan de BIO)

speelt hierbij een rol. Daarnaast zal er veel aandacht zijn voor awareness (bewustwording rondom privacy).

Gerealiseerd in 2024

1. We hebben het informatielandschap in kaart gebracht en structureel bijgehouden. Dit omvatte het inzichtelijk maken van de samenhang en complexiteit van het informatielandschap, zowel in statische als dynamische vorm. Integraties en standaardisaties zijn geïmplementeerd of in beeld gebracht, en eigenaarschap en beheer zijn belegd binnen de organisatie. We hebben daarbij geconcludeerd dat we ons wat anders moeten organiseren om alle ontwikkelingen goed te kunnen volgen. Er zijn veel ontwikkelingen, zowel intern als extern, die impact hebben op ons informatielandschap. In 2025 gaan we hier concrete stappen in zetten.

2. We hebben een moderne werkplek uitgerold die hybride werken en digitaal samenwerken faciliteert. Dit omvatte de implementatie van Windows 11 en Microsoft 365, waardoor het gebruik van Citrix niet langer noodzakelijk is. Gebruikers zijn opgeleid voor het gebruik van de nieuwe hardware en software. Onderdeel van deze moderne werkplek was ook het toegankelijk maken van alle beschikbare informatie voor de Wet Open Overheid (WOO). We hebben stappen gezet om te voldoen aan de WOO door informatie actief openbaar te maken en de informatiehuishouding op orde te brengen

3. We hebben de interne procedures rondom de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) verder aangescherpt. Dit omvatte het uitvoeren van audits en het implementeren van verbetermaatregelen om het volwassenheidsniveau te verhogen. De nadruk lag op continue verbetering en het borgen van de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie. Daarnaast hebben we ons voorbereid op de implementatie van de Cybersecurity Implementatierichtlijn Objecten en de Cyberbeveiligingswet.

4. In 2024 zijn we begonnen met het opstellen van een projectplan voor de standaardisering van de procesautomatisering op RWZI Ter Apel. Dit project zal in 2025 van start gaan. Het jaar 2024 was ook het eerste jaar voor de Omgevingswet. In de beginfase hadden we, net als andere overheden, wat opstartproblemen met het DSO. Deze problemen waren echter snel opgelost en inmiddels verloopt het vergunningsproces met DSO-ondersteuning goed. Ook is de Waterschapsverordening twee keer aangepast om correcties door te voeren, zowel voor regelgevingsmutaties als kaartmateriaal.

2. Personeel

Een goede taakinvulling kan alleen met een goede kwalitatieve en kwantitatieve personeelsbezetting. Ervaren goed opgeleide medewerkers die specifieke kennis en ervaring hebben zijn onmisbaar voor een goede kwaliteit van ons werk. Willen wij onze positie als waterautoriteit waar blijven maken dan betekent dit dat wij blijvend moeten investeren in onze medewerkers. Daarnaast zijn wij op een aantal plekken kwetsbaar waar het om kennis gaat. Dit betekent dat er blijvend wordt ingezet op zowel kennis verdieping als kennisdeling.

Acties 2024:

- Het continue ontwikkelen van de benodigde personele kennis en competenties om de ontwikkelingen op te vangen en vorm te geven. Dit wordt gerealiseerd middels een actualisatie van het kwaliteitsplan per afdeling.
- Extra inspanning wordt verricht op het domein instroom. Ingezet wordt op stagiaires, afstudeerders, opleidingen en informele onderhandse werving om de ontstane vacatures adequaat te vervullen.

Gerealiseerd in 2024

In 2024 hebben we ons ook gericht op het waarborgen van een per afdeling goede kwalitatieve en kwantitatieve personeelsbezetting voor nu en in de toekomst. Daarbij hebben we nadrukkelijk oog gehad voor de kwetsbare kennisintensieve functies. Door actieve loopbaanbegeleiding en een gericht opvolgingsbeleid hebben we deze functies kunnen vervullen. In zijn algemeenheid geldt verder dat door op vele platforms te werven en ook via onderhandse werving, we goed in staat zijn geweest ontstane vacatures adequaat te vervullen. Ook hebben medewerkers specifieke externe en interne opleidingen (via onze interne leermodule Leerplein) gevolgd. Dit alles ten doel om onze positie als waterautoriteit te behouden en te versterken.

3. Communicatie

In 2021 is een nieuw beleidsplan Communicatie bestuurlijk vastgesteld. Vanuit dit beleidsplan krijgt in 2024 onze communicatie verder invulling. In de kern willen we met de wijze waarop we als waterschap Hunze en Aa's communiceren, bijdragen aan de realisatie van het waterbeheerprogramma en het coalitieakkoord. De doelstellingen van ons communicatiebeleid zijn:

- bijdragen aan contact, verbinding en samenwerking met onze omgeving;
- stimuleren zichtbaarheid van waterschap Hunze en Aa's in de richting van onze omgeving;
- waterschap Hunze en Aa's presenteren:
 - als functionele overheid die belast is met de zorg voor schoon water, voldoende water en waterveiligheid;
 - in lijn met de houdingen uit het waterbeheerprogramma;
 - als nuchter, eerlijk, toegankelijk, transparant en participatief;
- bijdragen aan maatschappelijk draagvlak voor ons werk en begrip voor de keuzes die we maken;
- bijdragen aan legitimiteit richting onze belastingbetalers;
- stimuleren watervriendelijk gedrag.

De koers van de afgelopen jaren zetten we door. Maar met een nieuw waterbeheerprogramma, het coalitieakkoord 'Door water verbonden' en ontwikkelingen in onze omgeving, hebben we in het nieuwe beleidsplan Communicatie op onderdelen aangepaste keuzes gemaakt. Met aandacht voor:

- versterken digitale communicatie;
- projectcommunicatie;
- zichtbaarheid 'in het veld';
- stimuleren watervriendelijk gedrag;
- versterken communicatief vermogen en ambassadeurschap;
- educatie en voorlichting;
- brede publiekscommunicatie;
- actieve omgang met de pers.

Acties 2024:

In ieder geval zullen we in 2024:

- de beeldkwaliteit van hotspot Nieuwe Statenzijl verbeteren en de kansen van onze andere hotspots in beeld brengen;
- participeren in de totstandkoming van een landelijke aanpak voor publiekscommunicatie (samenwerking 21 waterschappen onder regie van de Unie van Waterschappen);
- ons fotoarchief verbeteren met als doel onze beeldcommunicatie te versterken;
- een medewerkersdag organiseren;
- bezoeken van ons dagelijks bestuur aan de colleges van de gemeenten in ons gebied organiseren;
- onze social media aanpak vernieuwen op basis van de uitkomsten van een afstudeeropdracht op dit thema.

Gerealiseerd in 2024

- Voor de verbetering van hotspot Nieuwe Statenzijl hebben we in 2024 een INTERREG subsidie toezegging ontvangen. Met de uitvoering van de werkzaamheden wordt in de loop van 2025 gestart. Daarnaast willen we de rijke watergeschiedenis van Termunterzijl tot leven brengen. We zijn hierover met de omgeving in gesprek. Het is de bedoeling om gemaal Rozema, Boog van Ziel en gemaal Cremer met elkaar te verbinden en daardoor bij te dragen aan de bewustwording van de historie en het belang van de waterhuishouding in de regio.
- Het proces voor de landelijke aanpak voor publiekscommunicatie loopt. De corporate story voor de waterschappen, die een fundament vormt voor de publiekscommunicatie, is in 2024 gereedgekomen (met directe betrokkenheid vanuit Hunze en Aa's). In 2025 volgt in het najaar een eerste gezamenlijke campagne van de waterschappen, gericht op bewustwording van weersextremen. Daarnaast wordt 'Ons Water' (een samenwerking van rijksoverheid, provincies, gemeenten, drinkwaterbedrijven en waterschappen) op een nieuwe leest geschoeid. De ontwikkeling van een nieuw koepelmerk is in 2024 begonnen en krijgt in 2025 definitief vorm, met onder meer een massa mediale, meerjarige aanpak, met als doel waterbewustzijn en waterbewust gedrag te stimuleren.
- De verbetering van ons fotoarchief loopt. We bekijken nog welke aanvullende mogelijkheden de overgang naar Microsoft 365 ons mogelijk kan bieden.
- De medewerkersdag is op 25 april gehouden in de omgeving van Ter Apel. Met een speciaal tintje omdat deze dag deels in het teken stond van het afscheid van onze secretaris-directeur Harm Küpers.
- Bezoeken DB aan colleges. Er is voor gekozen om een college van een gemeente uit te nodigen indien één of meer bestuurlijke onderwerpen daartoe aanleiding geeft.
- De afstudeeropdracht social media heeft bruikbare adviezen opgeleverd die we ter harte nemen bij het plaatsen van berichten.

4. Juridisch / inkoop

Inkoop

Wij beseffen ons dat het inkoopvolume een aanzienlijk deel uitmaakt van de totale uitgaven en dat daardoor het totale inkoopproces (waaronder aanbesteden, bestellen/factureren en contractmanagement) een belangrijke invloed uitoefent op het realiseren van de organisatiedoelstellingen. Dit betekent enerzijds dat het inkoop-en aanbestedingsproces op een verantwoorde, effectieve en efficiënte wijze ingericht dient te zijn. Anderzijds impliceert dit een optimale verhouding tussen prijs en kwaliteit en het doorvertalen van organisatiedoelstellingen.

In 2023 zijn er stappen gezet op zowel beleidsmatig gebied als ook procesmatig/systeem gebied. Het vastgestelde inkoopbeleid eind 2022 is in de organisatie uitgerold. Ook zijn er procesmatige stappen gezet om invulling te geven aan het inkoopbeleid (bijvoorbeeld op het gebied van informatieveiligheid, maar ook professionaliseren van het aanbestedingsproces). In 2023 zijn er ook stappen gezet op het gebied van beter inzicht in de contracten en meer inzicht in de spendanalyse.

Acties 2024:

- Uitrol van een nieuwe aanbestedingstool voor het aanbestedingsproces.
- De uitvoering van de werkzaamheden aanpassen/integreren in lijn met het project: moderne werkplek.
- Vaststellen en implementeren van het (concept) contractmanagementbeleid, waarbij er meer aandacht wordt geschonken aan de leveranciersprestatie en leveranciersrelatie. Het uitrollen van dit beleid heeft nauwe raakvlakken met o.a.: het inkoopbeleid, het behalen van de

leveranciers gerelateerde onderdelen in het duurzaamheidsbeleid en het terugbrengen van risico's o.a. binnen de AVG & (informatie) veiligheid.

- Een rapportagelijijn ontwikkelen conform het nieuwe inkoopbeleid (o.a. op het gebied van lokaal inkopen, uitnutting overeenkomsten in het kader van rechtmatigheid en duurzaamheid).
- De klachtenregeling voor aanbesteden in lijn brengen met de nieuwe richtlijnen.

Gerealiseerd in 2024

- In 2024 is er een nieuwe aanbestedingsapplicatie geïmplementeerd en uitgerold. Deze applicatie was enerzijds noodzakelijk in verband met de end of live fase van de vorige applicatie. Daarnaast wordt de huidige applicatie gebruikt door het grootste deel van de marktpartijen. Hiermee sluiten wij aan bij een applicatie waar de markt meer feeling/ervaring mee heeft.
- Team inkoop is begin 2024 overgegaan naar de moderne werkplek. Alle documenten/processen zijn gemigreerd. De nieuwe omgeving ondersteunt ons bij het efficiënter en uniformer samenwerken met de gehele organisatie.
- In 2024 is er in een integrale werkgroep met andere afdelingen gewerkt aan een werkwijze om contractmanagement vorm te geven binnen het Waterschap. De bedoeling is om in 2025 te starten en de ervaringen die zijn opgedaan mee te nemen richting 2026 voor de nadere implementatie.
- Niet alle rapportagelijijnen zijn in 2024 vormgegeven. De focus in 2024 lag op de rapportagelijijnen in het kader van de rechtmatigheid. De rapportagelijijn inclusief (realtime) dashboards worden nader opgepakt in 2025.
- De klachtenregeling voor aanbesteden is herzien samen met het team juridische zaken.

Juridisch

- Omgevingswet. In 2024 zal een begin gemaakt worden met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Waar de eerste versie van de waterschapsverordening een beleidsneutrale omzetting was van de Keur, is er in de tweede versie van de waterschapsverordening wel ruimte voor inhoudelijke wijziging van de regels. Er zal doelgericht naar de regels worden gekeken en er is ruimte voor actualisatie op basis van nieuwe beleid.
- De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 gedeeltelijk in werking getreden. De verplichtingen uit de Woo om documenten behorende tot 11 informatiecategorieën binnen 14 dagen actief openbaar te maken treden nog niet in werking. De komende jaren zal deze verplichting gefaseerd in werking treden. Voor meer informatie over de Woo zie ook de openbaarheidsparaagraaf.

Gerealiseerd in 2024

Een toelichting is hiervoor bij onderdeel 1 'informatie naar maatschappij en veiligheid' al gegeven. Daarnaast bevat de openbaarheidsparaagraaf in hoofdstuk 3 L een toelichting op de Woo.

5. Zorgplicht primaire waterkeringen

Beheerders van Primaire Waterkeringen hebben de wettelijke taak om deze kering aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Daarvoor moeten de keringen regelmatig door de beheerder worden geïnspecteerd en beoordeeld. Op basis van het Kader Zorgplicht, worden drie activiteiten onderscheiden: de zorgplicht als geheel, ondersteunende activiteiten en uitvoerende activiteiten. De nadruk ligt met name op het

procesmatig borgen van de uitvoerende activiteiten en de borging van de zorgplicht als geheel. Toezichthouder hierop is de ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport).

Activiteiten 2024

- *Norm en huidige toestand primaire waterkering*
De beoordeling is in 2022 afgerond. Er is afkeuring op macrostabiliteit binnenwaarts, door lage kruin met overslag. De grasbekleding op het buitentalud is afgekeurd. De kunstwerken voldoen aan de ondergrens. We hebben beheersmaatregelen ingezet om de veiligheid te borgen.
- *Versterkingsopgave*
In 2023-2024 is een trajectaanpak opgesteld voor ingangstoets HWBP. De kustvisie is ontwikkeld. De planning voor versterking: vanaf 2029 wordt gestart met versterken van de Dollarddijk en de Groote Polder.
- *Inspecties*
Er zijn twee inspecties van de primaire kering uitgevoerd conform plan. De resultaten zijn besproken met de portefeuillehouder en de directie. In 2024 is de nieuwe dijkinspectie app in gebruik genomen.
- *Vergunningverlening en handhaving*
Wat betreft vergunningverlening springt er één zaak uit aangaande een bezwaarprocedure omtrent vergunning met daarin de voorwaarde dat te bouwen objecten binnen de zonering van de dijk verwijderd moet worden op kosten van vergunninghouder zodra wij de zeedijk moeten versterken en we die ruimte nodig hebben. Deze zaak loopt nog, maar gaat richting Raad van State. Eén lekke leiding welke de zeedijk kruist, is vervangen door de eigenaar.
- *Bediening kunstwerken en proefsluitingen*
Het bedieningsprotocol voor de schutsluis is verbeterd en geoefend met de bedienaars.
- *Onderhoud van de zeedijk*
Alternatieve beheermethodes van de grasmat van de zeedijk worden getest in proefvakken. Dit gaat om maaien en afvoeren, geen beweiding, kruidenmengsels vanuit HWBP-proeven. Distelbegroeiing blijft stabiel bij 2x per jaar handmatig steken. Dit blijven we doen.
- *Samenwerking*
"Deichschau" van de aangrenzende zeedijk uitgevoerd op uitnodiging van onze Duitse collega's. Daarnaast is er goede samenwerking met RWS en NZV bij sluiten inzet kleine Zeesluis voor extra spuicapaciteit en sluiten van onze coupures in Delfzijl. In 2024 is met de noordelijke waterschappen en Rijkswaterstaat Noord-Nederland kennis uitgewisseld over de calamiteitenorganisatie in de "koude" fase.
- *Crisisbeheersing*
In 2024 is geen bijzonder hoogwater geweest. Wel is er geoefend met de Stormwacht.
- *Vastlegging en beheer gegevens*
Er komt nieuwe wetgeving aan omtrent fysieke beveiliging van kritische infrastructuur, denk aan gemalen en sluisen bij zee (CSIR/NIS2). Dit houden we in de gaten en eventuele effecten hiervan nemen we mee in de zorgplicht.

6. Frauderisico-analyse

In het kader van het opstellen van het beleid ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik van waterschapsregelingen en voorzieningen, zoals door het algemeen bestuur in oktober 2018 is vastgesteld, heeft een beoordeling van kritische/risicovolle bedrijfsprocessen en de mate van fraudegevoeligheid en een beschrijving van de getroffen maatregelen plaatsgevonden.

Deze maatregelen zijn enerzijds gebaseerd op administratief organisatorische maatregelen, denk aan functiescheiding en vier-ogen principe, en anderzijds door blijvende aandacht voor houding en gedrag. Dit wordt gerealiseerd door middel van aandacht voor integriteitsregelingen en de verplichte eed/belofte afname door de secretaris-directeur bij indiensttreding.

Naar de huidige inzichten is er geen sprake van een andere risico-inschatting ten aanzien van de processen dan in 2018 is vastgesteld en worden de getroffen maatregelen toereikend en proportioneel geacht.

Door de toenemende digitalisering van onze werkprocessen en digitale interactie met onze omgeving ontstaan nieuwe risicogebieden. Vanuit de herijking van ons strategisch kader informatieveiligheid, eind 2021, wordt invulling gegeven aan de beheersorganisatie en beheersmaatregelen.

Daarnaast zou er sprake kunnen zijn van het risico op doorbreking van de interne beheersingsmaatregelen in de organisatie door het management en/of dagelijks bestuur. Dit inherente risico raakt de totstandkoming van de (schattings)posten en toelichtingen in de jaarrekening als geheel. Indien het potentieel ingrijpen door management en/of dagelijks bestuur leidt tot onjuistheden van materieel belang in de jaarrekening zal de accountant hier door gegevensgerichte controle zekerheid over moeten krijgen, als verondersteld wordt dat de interne controlemaatregelen niet hebben gefunctioneerd. Binnen het waterschap is er voor management en bestuur geen sprake van een resultaatafhankelijke beloningsstructuur. Bij ons waterschap is geen sprake van bemoeienis van het management of het dagelijks bestuur inzake eventuele beïnvloeding van (schattings)posten en toelichtingen in de jaarrekening als geheel.

Hoofdstuk 3 k. EMU-saldo

Nederland moet zich als deelnemer aan de Economische en Monetaire Unie houden aan een aantal spelregels. Eén van de spelregels is dat het nationale overheidstekort in een jaar niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Als meer dan 3% tekort ontstaat, dreigen normaal gesproken sancties vanuit Brussel.

Het overheidstekort wordt niet alleen bepaald door de nationale overheid, ook decentrale overheden dragen bij in het bepalen van het tekort. Van de decentrale overheden spelen de waterschappen hierin een bescheiden rol. Doordat voor het bepalen van het EMU tekort een andere boekhoudmethode wordt toegepast, is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

In de Wet HOF zijn de spelregels opgenomen hoe Nederland een EMU-saldo van 0% kan bereiken en welke bijdrage van de decentrale overheden wordt verwacht. Voor het jaar 2024 is een afspraak gemaakt over de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden: er komt een gezamenlijke ruimte van 0,5% (0,34% voor gemeenten, 0,10% voor provincies en 0,06% voor waterschappen) van het BBP.

Voor alle waterschappen samen wordt uitgegaan van een toegestaan tekort van ongeveer € 650 miljoen, dat is -0,06%. Voor Hunze en Aa's is een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 18 miljoen.

Uit de berekening van ons EMU saldo blijkt een saldo van € 4,3 miljoen negatief. Dit is ruim onder onze referentiewaarde van ongeveer € 18 miljoen negatief.

BEREKENING EMU saldo 2024		jaarrekening	begroting
(bedragen x € 1.000)		2024	2024
1. EMU exploitatiesaldo		-3.284	-6.779
2. Invloed investeringen			
-/-	bruto investeringsuitgaven	22.728	17.000
+	investeringsubsidies	5.450	
+	verkoop materiële en immateriële activa		
+	afschrijvingen	16.139	16.560
3. Invloed voorzieningen			
+	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	738	819
-/-	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie		
-/-	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	757	1.019
+	externe vermeerderingen van voorzieningen	35	
4. Invloed reserves			
-/-	betalingen rechtstreeks uit reserves		
+	eventuele externe vermeerderingen van reserves	103	
5. Deelnemingen en aandelen:			
-/-	boekwinst		
+	boekverlies		
EMU SALDO		-4.304	-7.419

Hoofdstuk 3 I. Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan onder andere tot actieve openbaarmaking van informatie. Uitgangspunt van de wet is dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij een uitzondering van toepassing is. Het doel van de wet is om overheidsinformatie sneller toegankelijk te maken. De Woo verplicht ons bepaalde informatie actief openbaar te gaan maken. In de Woo zijn 11 categorieën informatie - bijvoorbeeld wetten, convenanten, bestuursstukken en onderzoeksrapporten – opgenomen die verplicht actief openbaar gemaakt moeten worden. Dit mag gefaseerd gebeuren. De wet stelt een fasering van deze categorieën voor tot 2027.

De actieve openbaarmaking van al deze categorieën informatie is een omvangrijke operatie en zal daarom stap voor stap worden ingevoerd. Dit vergt namelijk de nodige aanpassingen in onze informatiehuishouding. Wij volgen de landelijk voorgestelde fasering van invoering. De invoering van de Woo is opgenomen in ons IBP-project.

Op grond van artikel 3.5 van de (Woo) zijn wij ook verplicht om jaarlijks in de begroting en de jaarrekening aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2024 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding. Voor het uitvoeren van deze wet zijn door het rijk financiële middelen (incidenteel en structureel) beschikbaar gesteld. Het rijk heeft hierbij als voorwaarde gesteld dat we verantwoording afleggen over de besteding van deze middelen. Hiervoor is aansluiting gezocht bij de belangrijkste onderdelen van de wet.

1) Actieve openbaarmaking voor de 11 verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie op eigen initiatief openbaar te maken voor de samenleving. Om te stimuleren dat het waterschap (feitelijk alle bestuursorganen) uit eigen beweging meer informatie openbaar toegankelijk gaan maken bepaalt de Woo dat in ieder geval 11 categorieën van documenten verplicht binnen de voorgeschreven termijn (fasering) openbaar gemaakt moeten worden. Sinds 2023 worden hiervoor de volgende categorieën gegevens gepubliceerd conform de voorgestelde fasering:

- Eigen wet en regelgeving (verordeningen bv),
- Organisatiegegevens en bereikbaarheidsgegevens van het waterschap op de website,
- Vergaderstukken van ons algemeen bestuur,
- Jaarplannen en verslagen.

Feitelijk zijn dit gegevens die wij grotendeels sowieso al publiceerden via het officiële publicatiekanaal (officiële bekendmakingen of het waterschapsblad) en onze website.

Het grote verschil is dat straks openbaarmaking zal moeten plaatsvinden via het landelijke Platform Open Overheids Informatie (PLOOI), een door het ministerie van BZK ontwikkeld platform voor actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. De ontwikkeling van PLOOI is in 2023 stopgezet; het platform bleek te complex. Er is nu een Woo-index beschikbaar, waarin verwijzingen (URL's) naar de websites waar informatie beschikbaar is komen te staan. We zijn nog niet aangesloten op deze index. Later zal het, via een zoekfunctie, mogelijk zijn binnen de documenten waarnaar in de index wordt verwezen te zoeken op allerlei termen.

Conform de voorgestelde fasering hoeven we in 2024 nog geen invulling te geven aan actieve publicatie van Woo-verzoeken en de beslissingen hierop (wettelijk verplicht vanaf 2025). We gaan hiertoe over zodra de inrichting hiervan gereed is.

Realisatie in 2024

De eerste tranche (5 categorieën) staat op het register van Overheidsorganisaties (dat is de Woo-index).

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de 11 verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Op grond van artikel 3.1 Woo moeten bestuursorganen informatie over de uitvoering van beleid actief openbaar maken. Dit is een algemene inspanningsverplichting. Hier kunnen we voorlopig nog geen invulling aan geven, omdat het voldoen aan de actieve informatieverplichting voor de 11 verplicht voorgeschreven categorieën al het nodige aan inspanning vergt. Qua documenten moeten we met name denken aan beleidsstukken (inclusief voorbereiding, uitvoering, naleving, handhaving en evaluatie van dat beleid). Voorbeelden: beleidsnota's op het gebied van duurzaamheid, inkoop, onderhoud etc. Zodra we hiertoe de mogelijkheid zien zullen we zeker overgaan tot openbaarmaking.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van (publieke) informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving. Dit wordt een Woo verzoek genoemd. We houden daarbij rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens en wettelijke uitzonderingsgronden.

Realisatie in 2024

Voor de passieve openbaarmaking zijn er 9 Woo-verzoeken ingediend en door ons behandeld.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding gaan we in 2024 door met de volgende activiteiten:

- Ons post- en archiefsysteem herinrichten en daarmee tevens voldoen aan de Woo.
- Een pilot voor het anonimiseren van documenten (ook van Geo-informatie).
- Een pilot om metadata toe te passen voor het gemakkelijk en efficiënt vinden van documenten op zoekterm.
- We werken aan het verder optimaliseren van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.

Gerealiseerd in 2024

- Ons post- en archiefsysteem is grotendeels heringericht. Per zaaktype is de Woo-categorie toegevoegd.
- Om onze informatiehuishouding op orde te brengen hebben OneDrive en Teams de persoonlijke en de afdelingsschijven overgenomen.
- Er is een begin gemaakt met het opzetten van een metadatagegevensschema (MDTO) om aan te kunnen sluiten op een e-depot.
- In ontwikkeling is een kwaliteitssysteem en het aansluiten op de berichtenbox.
- Een onderzoek naar het toepassen van AI voor het anonimiseren van persoonsgegevens in documenten wordt in 2025 opgepakt.

Financieel

Het waterschap heeft in 2024 € 152.000,- ontvangen als vergoeding voor gemaakte kosten voor de invoering van de Woo. Hiervan is € 40.000,- bedoeld voor de invoering en is € 112.000,- bedoeld om de structurele kosten die met het uitvoeren van de Woo gepaard gaan (o.a. salariskosten) te dekken. Er is in 2024 daarnaast een éénmalig bedrag van € 38.000,- ontvangen als correctie van een in 2022 ontvangen vergoeding.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Ons waterschap heeft de rol Woo-contactpersoon toegewezen aan een aantal functionarissen. Hiermee is de beschikbaarheid van een Woo-contactpersoon gewaarborgd.

6) Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Naast de hierboven genoemde inzet zijn er geen extra activiteiten voorzien.

Hoofdstuk 4. Balans met toelichting

Balans per		
Activa	2024	2023
<u>Vaste activa</u>		
- Immateriële vaste activa	7.977.632	7.531.699
- Materiële vaste activa	209.257.054	208.563.285
- Financiële vaste activa	240.350	240.350
	217.475.036	216.335.334
<u>Vlottende activa</u>		
- Liquide middelen	4.958	4.516
- Kortlopende vorderingen	18.935.046	18.931.494
- Overlopende activa	18.323.459	13.947.276
	37.263.463	32.883.286
Totaal	254.738.499	249.218.620

31 december (in €)

Passiva	2024	2023
<u>Vaste passiva</u>		
<i>Eigen vermogen</i>		
- Algemene reserves	8.979.118	13.990.929
- Bestemmingsreserves	19.599.863	19.099.087
- Exploitatieresultaat	2.592.732	1.263.189
	31.171.713	34.353.206
<i>Voorzieningen</i>		
- Voorzieningen	1.771.592	1.755.592
	1.771.592	1.755.592
<i>Langlopende schulden</i>		
- Langlopende leningen	174.157.560	175.588.945
	174.157.560	175.588.945
<u>Vlottende passiva</u>		
Netto - vlottende schulden		
- Schulden aan leveranciers	2.190.839	3.873.294
- Afdracht belastingen en premies	2.241.871	2.187.930
- Rekening-courant derden / kasgeldleningen	13.927.165	2.094.239
- Aflossingsverplichting 2025 opgenomen geldleningen	16.430.877	15.184.994
- Overige kortlopende schulden	2.993.870	6.141.690
Overlopende passiva	9.853.012	8.038.731
	47.637.635	37.520.878
Totaal	254.738.499	249.218.620

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2024

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De balans en exploitatierekening zijn samengesteld conform de verslaggevingsvoorschriften die zijn vastgelegd in het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW), de Waterschapswet en het Waterschapsbesluit.

Vaste activa

Onder de post immateriële vaste activa zijn opgenomen die activa die niet stoffelijk van aard zijn en niet onder de financiële vaste activa zijn opgenomen. Het betreft met name uitgaven in verband met onderzoek en ontwikkeling, aan derden betaalde afkoopsommen, software en licenties en bijdragen aan derden.

Onder de materiële vaste activa zijn investeringen opgenomen in verbeteringswerken ten behoeve van de primaire taken van het waterschap (keringen, watergangen, kunstwerken) en investeringen ten behoeve van de ondersteunende taken (bedrijfsgebouwen, tractie, automatisering).

Onder de post financiële vaste activa zijn de aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank opgenomen.

De waardering van de vaste activa heeft plaatsgevonden op basis van de historische kostprijs / aanschafwaarde c.q. de verkrijgingsprijs, verminderd met subsidies / bijdragen van derden, bijdragen vanuit de bestemmingsreserves en met de gecumuleerde afschrijvingen. De investeringen worden afgeschreven volgens de lineaire afschrijvingsmethode op basis van de verwachte levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het activum. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in het door het algemeen bestuur vastgestelde financieel statuut.

Wettelijk gezien bedraagt de afschrijvingstermijn voor immateriële vaste activa maximaal vijf jaar. Echter in een aantal gevallen kan hiervan gemotiveerd worden afgeweken. Dit komt met name voor bij afkoopsommen en bijdragen in ruilverkavelingen.

Dit zijn over het algemeen bijdragen in activa van derden (bijvoorbeeld onderhoud waterlopen, rioleringen en randvoorzieningen gemeenten. Waar er een directe relatie is tussen de bijdrage en de investering wordt de afschrijvingstermijn van de bijdrage gelijkgesteld aan die van de investering, wanneer deze in eigen beheer zou worden uitgevoerd.

Vorderingen, transitoria en liquide middelen

Deze activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een - eventuele - voorziening voor oninbaarheid.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit een algemene reserve en bestemmingsreserves en wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Onder voorzieningen is de voorziening voor voormalig bestuur en personeel opgenomen. Deze voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde.

Langlopende en kortlopende schulden

De schulden zijn tegen nominale waarde gewaardeerd.

Grondslagen ter bepaling van het resultaat

De lasten en baten zijn tegen nominale waarde opgenomen voor zover deze bedragen zijn toe te rekenen aan het verslagjaar. Eventuele afwikkelingsverschillen over voorgaande jaren worden verantwoord in het jaar waarin deze verschillen blijken.

Niet uit de balans blijkende rechten

Compensatie bodemdaling door zoutwinning

Het waterschap heeft op grond van een eind 2021 afgesloten overeenkomst recht op compensatie van toekomstige kosten samenhangende met nog te verwachten bodemdaling als gevolg van zoutwinning. Zodra de bodemdaling als gevolg van zoutwinning de in de overeenkomst opgenomen grenswaarden overschrijdt, is betreffende compensatie van toekomstige kosten verschuldigd.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Operational lease

Voor een deel van de bedrijfswagens is een mantelovereenkomst voor full operational lease afgesloten.

Per 1 januari 2025 is een nieuwe overeenkomst afgesloten voor de bedrijfswagens. Deze overeenkomst heeft een looptijd van vijf jaar. Daarnaast worden de contracten van lease-auto's die voor 1 januari 2025 zijn aangegaan bij de vorige partij uitgediend. De totale leasekosten bedragen ca. € 1.600.000 per jaar.

Verplichtingen lopende investeringen

Voor de, na 2024, nog lopende investeringen zijn verplichtingen aangegaan van in totaal maximaal € 9,1 miljoen. In bijlage 1 "kredietoverzicht per 31 december 2024" zijn alle lopende investeringen gespecificeerd, inclusief de aangegane verplichtingen.

Meerjarige contracten

Op het moment van de jaarafsluiting is voor meerjarige contracten met een maximale contractwaarde vanaf € 215.000 nog een verplichting aanwezig van € 52,5 miljoen. Dit is gebaseerd op de in deze contracten opgenomen maximale contractwaardes.

Garantstellingen

Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

Het Waterschapshuis

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen.

NWB

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel, gezamenlijk met andere waterschappen, een garantstelling verstrekt op een lening ten bedrage van € 6.013.268 bij de NWB ten behoeve van de huisvesting van de Unie. De schuldrest van deze lening bedraagt per 31 december 2024 € 4.329.553. De lening loopt van 2 mei 2017 tot 2 mei 2042 en heeft een rentepercentage van 2,75%.

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa € 7.977.632

Boekwaarde per 1 januari 2024	7.531.699
- Vermeerderingen en verminderingen; per saldo	1.196.941
- Afschrijving	-751.007
Boekwaarde per 31 december 2024	<u>7.977.632</u>

De immateriële activa kunnen worden gesplitst in:

- werken in exploitatie	7.968.624
- onderhanden werken	9.008
Boekwaarde per 31 december 2024	<u>7.977.632</u>

De vermeerderingen/verminderingen betreffen:

- Software	84.249
- Bijdragen aan openbare lichamen	1.112.692
	<u>1.196.941</u>

De immateriële vaste activa worden als volgt onderverdeeld:

	Boekwaarde ultimo 2024	Boekwaarde ultimo 2023
- Onderzoek en ontwikkeling	2.127	97.232
- Bijdragen aan activa in eigendom van:		
- Openbare lichamen	5.475.622	5.631.573
- Rijk	50.053	52.691
- Overigen	<u>5.525.675</u>	<u>5.684.264</u>
- Geactiveerde bijdragen aan openbare lichamen	1.953.908	1.127.890
- Overige immateriële vaste activa		
- Software	299.008	326.942
- Verkiezingen	196.914	295.371
	<u>495.922</u>	<u>622.313</u>
Totaal	<u>7.977.632</u>	<u>7.531.699</u>

Onderzoek en ontwikkeling

Hieronder zijn opgenomen de kosten van diverse KRW onderzoeken.

Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen

Betreft de bijdrage aan de gemeenten in de kosten van de aanleg van de randvoorzieningen rioolstelsels en aanleg in landelijke gebieden.

Bijdrage aan activa in eigendom van het Rijk

Hieronder zijn opgenomen de bijdragen in het kader van verdrogingsbestrijding.

Geactiveerde bijdragen aan openbare lichamen

Dit betreft met name bijdragen aan investeringen in sluizen en gemalen voor de Drentse wateraanvoeroute.

Software

Dit betreft de aankoop van software.

Verkiezingen

Betreft de waterschapsverkiezingen in 2023.

Voor immateriële vaste activa worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

- Onderzoek en ontwikkeling	5 jaar
- Verkiezingen	4 jaar
- Software	4 jaar
- Bijdragen aan derden	10 jaar
- Bijdrage in werken van derden	30 jaar

Materiële vaste activa € 209.257.054

Boekwaarde per 1 januari 2024	208.563.285
- Netto investeringen	16.081.516
- Afschrijving	-15.387.747
Boekwaarde per 31 december 2024	<u>209.257.054</u>

De materiële vaste activa worden als volgt onderverdeeld:

	Boekwaarde 1/1/2024	OHW	Investeringen 2024	Afschrijving 2024	Bijdragen 2024	Boekwaarde 31/12/2024
Werken in exploitatie:						
- Gronden	471.075			12.789		458.286
- Machines en werktuigen	3.840.373		1.458.546	947.395		4.351.524
- Overige bedrijfsmiddelen	2.291.224	26.233	334.209	816.412		1.835.253
- Kantoren	9.410.575	206.973	476.117	554.697		9.538.968
- Dienstwoningen	91.303			94		91.209
- Werkplaatsen	457.035	5.741	3.671	47.218		419.229
- Waterkeringen	8.478.232	477.928	1.148.668	432.471	634.980	9.037.377
- Watergangen en kunstwerken	114.066.012	5.799.769	5.945.515	7.679.716	2.769.999	115.361.582
- Gemalen kwantiteitsbeheer	3.580.407			504.420	129.264	2.946.723
- Transportgemalen	7.123.586		185.082	687.148		6.621.521
- Transportleidingen	9.556.620			534.499		9.022.121
- Zuiveringsinstallaties	35.452.684	34.588	924.329	3.084.154		33.327.448
- Wegen	17.400			3.529		13.871
- Overige materiële vaste activa	516.092		55.618	83.204		488.505
Totaal werken in exploitatie	195.352.618	6.551.232	10.531.755	15.387.747	3.534.243	193.513.615

	Boekwaarde 1/1/2024	OHW	Investerings 2024	Afschrijving 2024	Bijdragen 2024	Boekwaarde 31/12/2024
Onderhanden werk:						
- Gronden	318		38.903			39.220
- Overige bedrijfsmiddelen	373.809	-26.233	403.227			750.804
- Kantoren	206.973	-206.973				0
- Centrale werkplaatsen	5.740	-5.741	10.467			10.466
- Waterkeringen	506.457	-477.928	1.768.067		1.458.370	338.227
- Watergangen en kunstwerken	11.717.796	-5.799.769	7.090.938		286.246	12.722.718
- Gemalen			69.132			69.132
- Transportleidingen	13.516		434.410			447.926
- Zuiveringsinstallaties	386.057	-34.588	1.143.552		130.077	1.364.944
Totaal onderhanden werk	13.210.667	-6.551.232	10.958.696		1.874.693	15.743.438
Totaal materiële vaste activa	208.563.285		21.490.452	15.387.747	5.408.936	209.257.054

Onderhanden werk

Het verloop van het onderhanden werk is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2024	13.210.667
- In 2024 in exploitatie genomen	-6.551.232
- Investerings onderhanden werk 2024	10.958.696
- Subsidies en bijdragen	-1.874.693
- Afschrijvingen	

Boekwaarde per 31 december 2024	15.743.438
---------------------------------	------------

Het totaal aan nog beschikbare kredieten bedraagt per 31 december 2024 € 73 miljoen. In hoofdstuk 3, onderdeel d lopende investeringen, wordt een toelichting gegeven op de projecten. In bijlage 1, kredietoverzicht per 31 december 2024, wordt een overzicht gegeven per project van de nog openstaande kredieten per 31 december 2024.

Voor materiële vaste activa worden, conform het financieel statuut (tenzij anders aangegeven in de kredietaanvraag), de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

- Gronden	
- onder gebouwen	geen
- overige gronden	50 jaar
- Machines en werktuigen	5/7/10 jaar
- Overige bedrijfsmiddelen	4/5/10 jaar
- Kantoren	15/20/40 jaar
- Dienstwoningen	40 jaar
- Werkplaatsen	25 jaar
- Waterkeringen	30/50 jaar
- Watergangen en kunstwerken	15/30/50 jaar
- Gemalen kwantiteitsbeheer / transportgemalen / zuiveringsinstallaties	
- civiel	30 jaar
- mechanisch	20 jaar
- elektrisch	20 jaar
- automatisering	7 jaar
- Transportleidingen	40 jaar
- Wegen	30 jaar
- Overige materiële vaste activa	divers

Financiële vaste activa € 240.350

De financiële vaste activa betreft het aandelenbezit in de volgende bedrijven:

Het aandelenbezit in de Nederlandse Waterschapsbank N.V.:

- 1.915 aandelen A ad € 115,- nominaal en volgestort	220.225	
- 175 aandelen B ad € 460,- nominaal, waarop 25% gestort	<u>20.125</u>	240.350
- Stand 31 december 2024		<u>240.350</u>

VLOTTENDE ACTIVA

Liquide middelen € 4.958

Betreft de volgende saldi per 31-12-2024:

- Kas waterschapshuis en voorschotkassen	915
- ING bank	4.043
	<u>4.958</u>

Kortlopende vorderingen € 18.935.046

Betreft:

- Debiteuren belastingen	17.002.900	
- af: voorziening oninbaar	-850.000	
- af: overloop kwijtscheldingen	-275.000	
- Nog op te leggen aanslagen	<u>1.992.154</u>	
Totaal belastingdebiteuren		17.870.054
- Debiteuren overig	1.065.566	
- af: voorziening oninbaar	<u>-575</u>	
Totaal debiteuren overig		1.064.991
Totaal		<u>18.935.046</u>

Debiteuren belastingen

Het te vorderen bedrag per 31 december 2024 kan als volgt worden gespecificeerd:

- t/m 2020	330.560
- 2021	269.456
- 2022	618.494
- 2023	1.176.764
- 2024	14.607.627
Totaal	<u>17.002.900</u>

Vooruitbetaalde kosten

Dit betreffen kosten waarvan de betaling reeds in het jaar 2024 heeft plaatsgevonden, maar waarvan de kosten betrekking hebben op het jaar 2025 en verdere jaren.

Nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen

Dit betreft subsidies en bijdragen op lopende subsidieprojecten waarvan de subsidies achteraf worden ontvangen.

Overige overlopende activa

Onder overige overlopende activa is onder andere de afdracht van de belastinginning door het NBK over december 2024 opgenomen welke in januari 2025 is ontvangen.

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen Vermogen € 31.171.713

Het eigen vermogen bestaat uit:

	31-12-2024	31-12-2023
- Algemene reserves	8.979.118	13.990.929
- Bestemmingsreserves	19.599.863	19.099.087
- Exploitatieresultaat *)	2.592.732	1.263.189
	<u>31.171.713</u>	<u>34.353.206</u>

*) Het voordelig exploitatieresultaat 2023 ad € 1.263.189 is als volgt bestemd:

- algemene reserve watersysteembeheer; toevoeging van een deel van het voordeel	396.702
- algemene reserve zuiveringsbeheer; toevoeging van het voordeel	566.487
- bestemmingsreserve NPLG	300.000
	<u>1.263.189</u>

Algemene reserves

Het verloop in 2024 is als volgt:

	Water- systeem- beheer	Zuiverings- beheer	Totaal
Stand per 1 januari 2024	10.513.141	3.477.789	13.990.929
- Exploitatieresultaat 2023	396.702	566.487	963.189
- Aanwending 2024	-4.050.000	-1.925.000	-5.975.000
Stand per 31 december 2024	<u>6.859.842</u>	<u>2.119.276</u>	<u>8.979.118</u>

Aanwending 2024 Watersysteembeheer

De primitieve begroting 2024 sluit met een aanwending van de algemene reserve van € 4.050.000.

Aanwending 2024 Zuiveringsbeheer

De primitieve begroting 2024 sluit met een aanwending van de algemene reserve van € 1.925.000.

De rente van de algemene reserves wordt volledig ten gunste van de exploitatie gebracht, met andere woorden, de algemene reserve heeft een inkomensfunctie. Dit houdt in dat indien de algemene reserve (gedeeltelijk) wordt aangewend, dit leidt tot een lagere rentebate en uiteindelijk tot een hogere omslag.

Bestemmingsreserves

De samenstelling is als volgt:

	01-01-2024	Dotaties	Onttrekkingen	31-12-2024
<u>Afkoopsommen</u>				
- Afkoopsommen algemeen	8.506.937		-804.000	7.702.937
	<u>8.506.937</u>		<u>-804.000</u>	<u>7.702.937</u>
<u>Bestemmingsreserves</u>				
- Bestemmingsreserve Bodemsaneringen	14.850		-14.850	
- Bestemmingsreserve HWBP	4.953.000	1.042.000	-51.000	5.944.000
- Bestemmingsreserve HWBP 10% aandeel		117.000		117.000
- Bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning	5.131.300	102.626	-36.000	5.197.926
- Bestemmingsreserve NPLG		300.000	-84.000	216.000
Bestemmingsreserves Coalitieakkoord:				
- duurzaamheid/innovatie	305.000		-21.000	284.000
- biodiversiteit	60.000		-10.000	50.000
- cultuur historisch erfgoed	48.000			48.000
- akkerranden	80.000		-40.000	40.000
	<u>10.592.150</u>	<u>1.561.626</u>	<u>-256.850</u>	<u>11.896.926</u>
	<u>19.099.087</u>	<u>1.561.626</u>	<u>-1.060.850</u>	<u>19.599.863</u>

Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

Stand per 1 januari 2024	19.099.087
- Onttrekkingen 2024	-1.060.850
- Dotaties 2024	1.561.626
Stand per 31 december 2024	<u>19.599.863</u>

Toelichting op de bestemmingsreserves

Afkoopsommen

Bij de begroting 2015 is besloten de afkoopsommen in te zetten om minder te activeren.

Vanaf 2015 worden de eigen uren besteed aan projecten, de bouwrente en beheersmatige ICT investeringen (onder andere aanschaf PC's, software) niet langer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten van jaarlijks € 1,4 miljoen rechtstreeks ten laste van de exploitatie komen. De afkoopsommen betreffen volledig de taak watersysteembeheer. Voor zover deze extra kosten toegerekend worden aan de taak watersysteembeheer worden deze kosten gedekt door afkoopsommen. In 2024 is, conform de begroting, € 804.000,- onttrokken aan de afkoopsommen.

Bestemmingsreserve bodemsaneringen

Het restant van € 14.850 van de bestemmingsreserve bodemsaneringen is ingezet.

Bestemmingsreserve Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage te reserveren. Deze bestemmingsreserve willen we gebruiken om in de toekomst de lastenstijging als gevolg van de HWBP-projecten deels te kunnen dempen.

Bestemmingsreserve HWBP 10% aandeel

Met als doel de verdeling 10-40-50 van de financiering van het HWBP in de periode tot 2050 daadwerkelijk te realiseren maakten de waterschappen in december 2023 de eerste nadere afspraken over de projectgebonden eigen bijdrage (PGEB) van 10%. De belangrijkste afspraak is dat als de 10% PGEB van projectfasen in 2023 en latere jaren niet wordt gerealiseerd (door een voordelige uitvoering ten opzichte van de raming), verschillen tussen de werkelijke

PGEB en de beoogde 10% PGEB bij de projectwaterschappen beschikbaar worden voor volgende HWBP-projectfasen van het eigen waterschap (besluit AB 7-2-2024). Dit betreft deze bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning

Eind 2021 heeft het waterschap een overeenkomst afgesloten. Op grond van deze overeenkomst heeft het waterschap recht op compensatie van toekomstige kosten voor bodemdaling als gevolg van zoutwinning. Deze compensatie wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve om toekomstige schade door zoutwinning te financieren.

Bestemmingsreserves Coalitieakkoord

In het vorige coalitieakkoord was jaarlijks € 1.000.000 opgenomen voor duurzaamheid en innovatie. Dit bedrag was onderverdeeld in € 300.000 in de jaarlijkse exploitatie en € 700.000 per jaar als investering. Het jaarlijks budget in de exploitatie van € 300.000 was o.a. bestemd voor inhuur van kennis voor onderzoek duurzaamheid en innovatie. Deze onderzoeken leiden eventueel tot investeringen.

Aangezien het ene jaar meer of minder als het andere jaar een beroep is gedaan op dit budget is bij de najaarsrapportage 2019 besloten het restant van het jaarlijks budget in een bestemmingsreserve te storten. De meer kosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserve. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren.

Daarnaast is bij de najaarsrapportage 2020 besloten om ook voor de in het Coalitieakkoord opgenomen budgetten voor zichtbaarheid, biodiversiteit en cultuur historisch erfgoed het niet bestede deel van de budgetten in een bestemmingsreserve te storten. In lijn met de overige coalitieakkoord budgetten is ook het niet bestede deel van van het budget akkerranden vanaf 2022 aan een bestemmingsreserve toegevoegd.

In de huidige coalitieperiode zullen de bestemmingsreserves ingezet worden voor de daaraan gekoppelde bestemmingen.

Exploitatieresultaat

Het voordelig exploitatieresultaat ad € 2.592.732 is, in afwachting van een besluit van het algemeen bestuur, afzonderlijk op de balans verantwoord.

Voorzieningen € 1.771.592

De samenstelling is als volgt:

	31-12-2024	31-12-2023
- Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur	1.771.592	1.672.145
- Voorziening voormalig Hefpunt		83.447
	<u>1.771.592</u>	<u>1.755.592</u>

Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur

Het verloop is als volgt:

Stand per 1 januari 2024		1.672.145
Bij:		
- Rentebijbeschrijving	33.443	
- Dotatie 2024	<u>596.989</u>	
		630.432
Af:		
- Bestedingen 2024		-354.841
- Vrijval 2024		-176.145
Stand per 31 december 2024		<u><u>1.771.592</u></u>

De toekomstige kosten van het voormalig personeel en bestuur zijn als voorziening opgenomen.

Jaarlijks wordt, op basis van de meest actuele gegevens, een berekening gemaakt van de toekomstige kosten. Deze kosten worden tegen contante waarde in de balans opgenomen. Door de jaarlijkse rentebijbeschrijving groeit de voorziening toe naar het benodigde bedrag. De kosten worden rechtstreeks op de voorziening in mindering gebracht. De herberekening van de voorziening per balansdatum geeft een dotatie in 2024 van € 597.000.

Voorziening voormalig Hefpunt

Stand per 1 januari 2024		83.447
Bij:		
- Rentebijschrijving	<u>1.669</u>	1.669
Af:		
- Bestedingen 2024		-83.451
- Verrekening 2024 deelnemende waterschappen		-1.166
- Vrijval 2024 (aandeel Hunze en Aa's)		-499
Stand per 31 december 2024		<u><u></u></u>

Op 2 november 2018 heeft de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling Hefpunt plaatsgevonden. Hierbij is besloten dat de openstaande voorziening oud personeel bij ons waterschap wordt ondergebracht. Jaarlijks wordt een eventuele mutatie verrekend met de drie deelnemende waterschappen. De voorziening is eind 2024 opgeheven.

Langlopende schulden € 174.157.560

Restant van de leningen per 1 januari 2024	190.773.939
Bij: opgenomen leningen in 2024	15.000.000
Af: aflossingen 2024	<u>-15.185.502</u>
Restant van de leningen per 31 december 2024	190.588.437
Af: aflossingsverplichting 2025 (kortlopende schuld)	-16.430.877
Langlopende schulden per 31 december 2024	<u><u>174.157.560</u></u>

Langlopende leningen banken

De ten laste van 2024 komende rentelast van de leningen bedraagt € 3.658.850; dit is 1,92% over het gemiddeld opgenomen bedrag aan leningen.

Alle langlopende schulden zijn aangegaan bij binnenlandse banken en financiële instellingen.

VLOTTENDE PASSIVA € 47.637.635

Betreft:

Netto -vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

- Schulden aan leveranciers	2.190.839
- Afdracht belastingen en sociale- en pensioenpremies	2.241.871
- Rekening-courant NWB	13.927.165
- Aflossingsverplichting 2025 opgenomen geldleningen	16.430.877
- Overige kortlopende schulden	2.993.870

37.784.622

- Overlopende passiva	9.853.012
-----------------------	-----------

47.637.635

Schulden aan leveranciers € 2.190.839

De post "schulden aan leveranciers" heeft betrekking op nota's die in 2024 zijn ontvangen, maar die ultimo 2024 nog niet zijn betaald.

Afdracht belastingen en premies € 2.241.871

Betreft de in januari 2025 afgedragen belastingen en premies over december 2024.

Rekening-courant derden € 13.927.165

Dit betreft het saldo van de NWB per 31 december 2024.

Aflossingsverplichting 2025 opgenomen geldleningen € 16.430.877

Langlopende schulden zijn de schulden met een looptijd langer dan één jaar. Onder kortlopende schulden vallen de schulden met een looptijd tot één jaar. De aflossingsverplichting 2025 over de langlopende geldleningen valt derhalve onder de kortlopende schulden.

Overige kortlopende schulden € 2.993.870

Onder "overige kortlopende schulden" zijn de in 2024 aangegane verplichtingen opgenomen die in 2025 worden betaald.

Overlopende passiva € 9.853.012

Specificatie:

- reservering restant vakantiedagen					2.174.625
- transitorische rente					2.259.037
- ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren (vooruitontvangen subsidies):					
	Saldo 1/1/2024	Toevoegingen 2024	Afboekingen 2024	Saldo 31/12/2024	
- de Europese Unie		584.085	100.000	484.085	
- het Rijk	1.125.391	1.999.509	1.425.446	1.699.454	
- provincies	1.596.545	236.812	182.358	1.650.999	
- overige openbare lichamen	232.481			232.481	
Totaal	2.954.417	2.820.406	1.707.804		4.067.019
- overige					1.352.331
					<u>9.853.012</u>

Onder "overlopende passiva" zijn ramingen opgenomen van nog af te wikkelen posten over 2024 in 2025.

Onder "vooruitontvangen subsidies" is een aantal reeds ontvangen subsidies opgenomen voor projecten die in 2025 en verder worden uitgevoerd.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

Het drempelbedrag is vastgesteld op 2% van het begrotingstotaal (indien het begrotingstotaal eveneens lager is dan € 500 miljoen). De benutting van het drempelbedrag wordt berekend als gemiddelde over alle dagen in het kwartaal. Gemiddeld mag een decentrale overheid dus maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist houden. Voor ons waterschap bedraagt het drempelbedrag € 2.195.338. Dit is 2% van € 110 miljoen.

We zijn wettelijk verplicht te rapporteren over het drempelbedrag en het gebruik daarvan in elk kwartaal.

Hieronder is deze verplichte rapportage opgenomen.

	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
- drempelbedrag buiten schatkist aan te houden	2.195.338	2.195.338	2.195.338	2.195.338
- ruimte onder het drempelbedrag	2.195.338	2.195.338	2.195.338	1.635.571
Benutting van het drempelbedrag	-	-	-	559.767

Hoofdstuk 5. Exploitatierekening naar kostendragers

Rekening 2024 watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2024	begroting incl. wijzigingen 2024	begroting 2024
Netto kosten	56.906	58.100	57.452
Bedrag voor onvoorzien	0	70	70
Algemene opbrengsten (dividend en rente)	-1.558	-1.557	-1.337
Netto lasten	55.348	56.612	56.185
Belastingopbrengsten	53.442	53.157	52.201
Kwijtscheldingen	-778	-800	-870
Netto belastingopbrengsten	52.664	52.357	51.331
Resultaat voor bestemming	-2.684	-4.255	-4.854
Bijdrage reserves	3.902	3.964	4.854
Resultaat nog te bestemmen	1.218	-291	0

De taak watersysteembeheer sluit in 2024 met een voordelig resultaat van € 1.218.000 tegen een verwacht nadelig resultaat bij de najaarsrapportage van € 291.000.

Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve watersysteembeheer van € 4.050.000.

Het voordelig resultaat ten opzichte van de najaarsrapportage van € 1.509.000 is in hoofdlijnen als volgt:

kapitaallasten	122.000
hogere dotatie voorziening voormalig bestuur en personeel	-142.000
hogere opbrengst waterschapsbelastingen	307.000
lagere diensten van en bijdragen aan derden	79.000
saldo doorberekeningen	505.000
hogere bijdragen van derden	474.000
hogere goederen en diensten aan derden	64.000
ten laste/ten gunste van reserves	-63.000
post onvoorzien	70.000
hogere personeelsbaten	85.000
diversen	8.000
	<u>1.509.000</u>

In de analyse per kostensoort zijn de bovengenoemde afwijkingen reeds toegelicht.

Bestemming van het resultaat van de taak watersysteembeheer

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het voordelig resultaat ad € 1.218.000 van de taak watersysteembeheer toe te voegen aan de algemene reserve.

Rekening 2024 zuiveringsbeheer
(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2024	begroting incl. wijzigingen 2024	begroting 2024
Netto kosten	46.391	46.554	46.442
Bedrag voor onvoorzien	0	59	59
Algemene opbrengsten (dividend en rente)	-1.147	-1.147	-935
Netto lasten	45.244	45.467	45.566
Belastingopbrengsten	46.153	45.310	45.404
Kwijtscheldingen	-1.459	-1.450	-1.763
Netto belastingopbrengsten	44.694	43.860	43.641
Resultaat voor bestemming	-550	-1.607	-1.925
Bijdrage reserves	1.925	2.027	1.925
Resultaat nog te bestemmen	1.375	420	0

De taak zuiveringsbeheer sluit in 2024 met een voordelig resultaat van € 1.375.000 tegen een verwacht voordelig resultaat bij de najaarsrapportage van € 420.000.

Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve zuiveringsbeheer van € 1.925.000.

Het voordelig resultaat ten opzichte van de najaarsrapportage van € 955.000 is in hoofdlijnen als volgt:

kapitaallasten	226.000
hogere dotatie voorziening voormalig bestuur en personeel	-142.000
lagere dotatie voorziening oninbaar	260.000
hogere diensten van en bijdragen aan derden	-462.000
saldo doorberekeningen	265.000
hogere opbrengst waterschapsbelastingen	834.000
post onvoorzien	59.000
ten gunste van reserves	-102.000
diversen	17.000
	<u>955.000</u>

In de analyse per kostensoort zijn de bovengenoemde afwijkingen reeds toegelicht.

Bestemming van het resultaat van de taak zuiveringsbeheer

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het voordelig resultaat ad € 1.375.000 van de taak zuiveringsbeheer toe te voegen aan de algemene reserve.

Hoofdstuk 6. Exploitatierekening naar programma's

Kosten per programma

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2024	begroting incl. wijzigingen 2024	begroting 2024
Veiligheid	12.316	12.589	12.283
Watersystemen	67.796	68.099	66.849
Organisatie	24.546	26.030	26.749
waarvan doorberekend 1)	7.655	8.380	8.277
	16.891	17.650	18.472
Totaal	97.003	98.338	97.605

1) Een deel van de kosten van het programma organisatie betreffen de kosten van de ondersteunende producten. De ondersteunende producten "informatiebeleid en automatisering" en "huisvesting" worden middels de verdeling van de uurtarieven personeel doorberekend aan de andere producten. Dit houdt in dat deze kosten aan de programma's Veiligheid en Watersystemen zijn toegerekend.

Kosten per programma op kostensoort

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2024	begroting incl. wijzigingen 2024	begroting 2024
Veiligheid			
Kapitaallasten	5.133	5.229	5.087
Personeelslasten	1.742	1.772	1.730
Overige lasten/baten	5.441	5.588	5.466
Totaal	12.316	12.589	12.283
Watersystemen			
Kapitaallasten	11.319	11.571	11.537
Personeelslasten	20.874	21.054	20.397
Overige lasten/baten	35.603	35.474	34.915
Totaal	67.796	68.099	66.849
Organisatie			
Kapitaallasten	1.809	1.938	2.037
Personeelslasten	15.132	15.436	15.387
Overige lasten/baten	7.605	8.656	9.325
	24.546	26.030	26.749
waarvan doorberekend	7.655	8.380	8.277
Totaal	16.891	17.650	18.472
	97.003	98.338	97.605

In hoofdstuk 1, programmaverantwoording, worden de programma's uitgebreid behandeld.

Het resultaat van de jaarrekening is op kostensoortniveau uitgebreid geanalyseerd.

	Veiligheid	Water- systemen	Organisatie	Totaal
(bedragen x € 1.000)				
Netto lasten jaarrekening	12.316	67.796	16.891	97.003
Netto lasten begroting incl. wijzigingen	12.589	68.099	17.650	98.338
Voordelig	<u>274</u>	<u>302</u>	<u>759</u>	1.336
Voordeel belastingen exclusief kwijtschelding				1.128
Voordeel ten opzichte van de najaarsrapportage			<u>2.464</u>	

Hoofdstuk 7. Rekening naar kosten- en opbrengstensoorten (in €)

nr	omschrijving	rekening 2024	begroting incl. wijzigingen 2024	begroting 2024
1	rentelasten	4.681.198	4.801.516	4.725.890
2	afschrijvingen	16.138.754	16.459.606	16.559.606
3	personeelslasten	36.799.296	36.351.497	35.067.854
4	goederen	4.020.691	3.084.803	2.949.303
5	energie	7.213.718	7.417.556	7.167.556
6	huren, pachten en lease	1.714.211	1.723.819	1.745.319
7	verzekeringen	330.567	329.566	329.566
8	belastingen	138.870	142.333	142.333
9	onderhoud door derden	5.698.085	6.565.679	5.845.679
10	overige diensten door derden en bijdragen aan derden	32.892.501	33.378.583	34.285.083
11	onvoorzien	0	129.313	129.313
12	toevoeging aan voorzieningen	737.761	719.388	819.388
	Totaal	110.365.652	111.103.659	109.766.890

nr	omschrijving	rekening 2024	begroting incl. wijzigingen 2024	begroting 2024
1	rentebaten	585.370	583.002	507.376
2	dividend	2.120.702	2.121.000	1.765.000
3	baten in verband met salarissen en sociale lasten	488.337	271.522	44.522
4	opbrengsten goederen, werken en diensten voor derden	3.694.540	3.595.906	3.643.406
5	opbrengst uit eigendommen	49.058	66.134	66.134
6	waterschapsbelastingen	99.595.248	98.467.096	97.605.096
	Af: kwijtscheldingen	2.237.320	2.250.000	2.633.000
		97.357.928	96.217.096	94.972.096
7	bijdrage van derden	2.425.124	1.962.998	1.989.355
8	geactiveerde lasten	360.473	380.000	0
9	Resultaat voor bestemming	3.284.119	5.906.000	6.779.000
10	onttrekking aan reserves (per saldo)	5.876.850	6.035.000	6.779.000
11	Resultaat nog te bestemmen	-2.592.732	-129.000	0
	Totaal	110.365.652	111.103.659	109.766.890

Hoofdstuk 8. Wet Normering Topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen.

Met ingang van 1 januari 2015 is de Wet Verlaging Bezoldigingsmaximum WNT in werking getreden.

De WNT kent het begrip topfunctionaris, dit wordt omschreven in artikel 1.1, onderdeel b. Voor bepaalde publieke lichamen is opgesomd welke functies kwalificeren als topfunctionaris. Zo is voor waterschappen de functie van secretaris-directeur aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT.

Maximale bezoldigingsnorm en ontslaguitkering

De WNT kent een maximale bezoldigingsnorm voor een topfunctionaris. Indien de maximale bezoldigingsnorm wordt overschreden, is er sprake van een onverschuldigde betaling, die teruggevorderd moet worden.

De maximale bezoldiging mag in 2024 voor een topfunctionaris in dienstverband niet meer bedragen dan € 233.000. Indien geen sprake is van een voltijds dienstverband, zal de maximale bezoldigingsnorm pro rata moeten worden aangepast.

Indien de functie van topfunctionaris wordt vervuld anders dan op grond van een dienstbetrekking, komen partijen voor de duur van de functievervulling tot en met twaalf kalendermaanden geen bezoldiging overeen die hoger is dan € 325.200. De eerste zes maanden mag deze maximaal € 30.800 per maand zijn. Voor de maanden zeven tot en met twaalf maximaal € 23.400 per maand. De partijen komen voor de duur van de functievervulling tot en met twaalf kalendermaanden geen bezoldiging overeen die meer bedraagt dan € 221 per uur.

Ook kent de WNT voor topfunctionarissen een maximale ontslagvergoeding die partijen kunnen overeenkomen. Deze is gelijk aan de som van de beloning en de voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn over de twaalf maanden voorafgaand aan de beëindiging van het dienstverband, maar niet meer dan € 75.000. Alleen indien sprake is geweest van een ontslagprocedure via de rechter kan sprake zijn van een ontslagvergoeding die uitgaat boven de norm.

Overzicht met aangewezen topfunctionarissen:

Functie(s)	Secretaris-Directeur
Naam	Dhr. H. Küpers
Duur dienstverband in 2024	1/1 - 16/6
Omvang dienstverband 2024 (in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Individueel WNT-maximum 2024	€ 106.951

Bezoldiging 2024	
Beloning	€ 81.155
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 7.519
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 10.766
Subtotaal	€ 99.440
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging 2024	€ 99.440
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.
Gegevens 2023	
Duur dienstverband in 2023	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2023 (in fte)	1,0
Bezoldiging 2023	
Beloning	€ 168.922
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 1.440
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.467
Totaal bezoldiging 2023	€ 192.829
Individueel WNT-maximum 2023	€ 223.000

Functie(s)	Secretaris-Directeur
Naam	Dhr. J. Kooistra
Duur dienstverband in 2024	17/6 - 31/12
Omvang dienstverband 2024 (in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Individueel WNT-maximum 2024	€ 126.049
Bezoldiging 2024	
Beloning	€ 92.980
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 553
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 12.555
Subtotaal	€ 106.088
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging 2024	€ 106.088
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.

De bovengenoemde bedragen zijn conform de collectieve arbeidsovereenkomst (cao) voor Waterschappen. De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

Shape the future
with confidence

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van Waterschap Hunze en Aa's

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2024

Wij hebben de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2024 van Waterschap Hunze en Aa's te Veendam gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- ▮ geeft de jaarrekening een getrouw beeld van zowel de baten en lasten over 2024 als de grootte en de samenstelling van het vermogen van Waterschap Hunze en Aa's op 31 december 2024 in overeenstemming met de vereisten voor de jaarrekening bij en krachtens artikel 98a van de Waterschapswet;
- ▮ zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2024 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van Waterschap Hunze en Aa's, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 14 februari 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▮ de balans per 31 december 2024;
- ▮ de exploitatierekeningen naar kostendragers, naar programma's en naar kosten- en opbrengstsoorten over 2024;
- ▮ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen (inclusief bijlagen 1 tot en met 5);
- ▮ de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (bijlage 6).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2024 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), het controleprotocol dat is vastgelegd door het algemeen bestuur op 14 februari 2018 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2024 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Hunze en Aa's (hierna: het waterschap) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.100.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit en de stellige uitspraak van de commissie BBV in de Kadernota rechtmatigheid 2018. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2024 van het ministerie van BZK hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2024. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 110.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten en dat de baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat:

- op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude;
- dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand komen.

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het waterschap en de omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het dagelijks bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het algemeen bestuur toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar paragraaf "h. Risicoparagraaf" en de toelichting in paragraaf "j. Bedrijfsvoering" in het jaarverslag, waarin de risicoanalyse van het dagelijks bestuur is opgenomen na overweging van mogelijke frauderisico's.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode voor medewerkers Hunze en Aa's, de klachtenregeling ongewenst gedrag en protocol vertrouwenspersoon Waterschap Hunze en Aa's 2022 en de klokkenluidersregeling (Regeling voor de melding van een vermoeden van een misstand Waterschap Hunze en Aa's 2022). Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, onrechtmatige besteding van (rijks)middelen, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie die samenhangen met aanbestedingen en aan- en verkooptransacties van vastgoed en grondposities. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het dagelijks bestuur of het management interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in de (postgewijze) toelichting op de balans in hoofdstuk 4 van de jaarrekening. Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties, waaronder die met verbonden partijen.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording, in aanvulling op het risico dat het dagelijks bestuur of het management interne beheersmaatregelen kan doorbreken.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het dagelijks bestuur, de secretaris-directeur en overig management, medewerkers van de afdeling juridische zaken en de afdeling personeelszaken, financiën en bedrijfsvoering en het algemeen bestuur.

Uit het door ons geïdentificeerde frauderisico, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten en balansmutaties.

Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op:

- de getrouwheid van de jaarrekening; en/of
- de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties

op basis van onze ervaring in de sector, door afstemming met het dagelijks bestuur, het lezen van notulen en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennisgenomen van de analyse inzake juridische procedures en claims van de afdeling juridische zaken van het waterschap en de correspondentie met de toezichthouders (zijnde de provincies Groningen en Drenthe) en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben wij schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Zoals toegelicht in de paragrafen f. Weerstandsvermogen en h. Risicoparagraaf van hoofdstuk 3 Paragrafen van de jaarstukken, heeft het dagelijks bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het waterschap om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouders en de bedrijfsvoering voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het dagelijks bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het dagelijks bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie, dat wil zeggen het vermogen van het waterschap in relatie tot de exploitatie met inachtneming van de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouders. Verder hebben wij kennis genomen van de beoordeling van de begroting van het waterschap door de toezichthouders. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden geïdentificeerd ten aanzien van de geschiktheid van de door het dagelijks bestuur gehanteerde veronderstellingen inzake het opvangen van financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring.

Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een waterschap niet langer in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouders.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 109 van de Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met de vereisten voor het jaarverslag bij en krachtens artikel 98a van de Waterschapswet.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de vereisten voor de jaarrekening bij en krachtens artikel 98a van de Waterschapswet.

Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van Waterschap Hunze en Aa's, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 14 februari 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 14 februari 2018, de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2024 van het ministerie van BZK, het Controleprotocol WNT 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

het identificeren en inschatten van de risico's:

dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten;

dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fraude of fouten niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,

het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing; het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;

het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;

het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van het waterschap, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van het waterschap. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Communicatie

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 3 juni 2025

EY Accountants B.V.

w.g. L.M. de Vries MSc EMA RA

Hoofdstuk 10. Vaststelling Jaarrekening 2024

De jaarrekening 2024, met een voordelig resultaat van € 2.592.732 aangeboden door het Dagelijks Bestuur op 3 juni 2025.

, dijkgraaf

, secretaris-directeur

Vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van het waterschap Hunze en Aa's, op 2 juli 2025.

, dijkgraaf

, secretaris-directeur

BIJLAGEN

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2024

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
028 HIRHaren	7.265.147	-119.500	7.145.647		6.499.625	6.499.625	646.022
033 HIRW'wolve	3.553.533	-160.000	3.393.533		3.366.316	3.366.316	27.217
076 HIRMidGron	2.000.000		2.000.000		1.178.763	1.178.763	821.237
115 LI Laaghalen	492.000	192.735	684.735		211.036	211.036	473.699
184 Landinr. O'doorn	675.000		675.000		432.259	432.259	242.741
230 Aanleg Meerstad	4.000.000		4.000.000	250.374	250.374	250.374	3.749.626
246 Westerwoldse Aa CA	2.224.850	3.012.949	5.237.799		4.331.826	4.331.826	905.973
306 EHS	2.200.000	-52.500	2.147.500		1.745.807	1.745.807	401.693
413 Realiseren overstromingsvlakte Hunze	2.041.000	-7.150	2.033.850		1.626.627	1.626.627	407.223
417 Verdrogingsbestrijding	147.735	309.458	457.193	46.500	9.008	55.508	401.685
426 Baggeren Stedelijk gebied 2024	250.000		250.000	54.934	102.053	156.987	93.013
500 Masterplan kaden	67.172.553	-5.398.199	61.774.354	1.734.859	52.433.317	52.433.317	9.341.037
624 WKK Scheemda	2.438.000		2.438.000		337.427	2.072.286	365.714
643 Scheveklap Weiwerd	150.000		150.000	38.342	52.689	91.031	58.969
688 Cult. Historisch erfgoed 2024	200.000		200.000				200.000
692 Herprofileren boezemkaden 2024	600.000		600.000	284.634	296.990	581.624	18.376
700 Baggeren stedelijk gebied Groningen	200.000	200.000	400.000	17.073	196.328	213.401	186.599
707 Duurswold Noord	4.715.500	-1.800	4.713.700		4.053.040	4.053.040	660.660
715 Baggeren Kieldiep	500.000		500.000				500.000
724 WKK Assen	3.052.000		3.052.000		3.214.088	3.214.088	-162.088
725 Inrichting Haansplassen	2.763.000		2.763.000		2.760.083	2.760.083	2.917
728 Uitbreiding netwerktopslag GEO 2024	20.000		20.000				20.000
740 BHP NVO	3.962.400	-1.011.000	2.951.400		1.688.482	1.688.482	1.262.918
742 Maatregel waterlichaam Dr. Aa	3.915.000	-1.905.000	2.010.000	213.867	534.434	748.301	1.261.699
744 Maatregel waterlichaam Hunze	8.391.500	-5.802.000	2.589.500		563.854	563.854	2.025.646
745 Maatregel waterlichaam Zuidlaardermeer	4.192.000		4.192.000		1.583.672	1.583.672	2.608.328
749 Renovatie RGM 2022 t/m 2024	1.140.000	570.000	1.710.000	484.962	1.020.241	1.505.203	204.797
751 Vervanging onderhoud beheerssysteem	200.000	75.000	275.000		252.229	252.229	22.771
757 Versterken dijk Wildervankkanaal/Tusschenkl	3.970.000	558.440	4.528.440		4.303.565	4.303.565	224.875
758 Boezemkades oeverfixaties 2024	500.000		500.000	44.294	439.337	483.631	16.369

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2024

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
763 Vervangen daken	397.000	-212.000	185.000	79.255	105.852	185.107	-107
799 Trommelzeven RWZI Gieten en Assen	2.662.000	114.000	2.776.000		2.609.743	2.609.743	166.257
801 Vervanging telemetrie onderstations kwan.	100.000		100.000	53.917	46.083	100.000	
804 Div. vervangingen RWZI's 2023	700.000		700.000	45.284	633.005	678.289	21.711
805 IM 2023	595.000		595.000		339.183	339.183	255.817
812 Watersysteem Hunze BHP 2022-2027	16.625.000		16.625.000		48.460	48.460	16.576.540
816 NVO's BHP 2022-2027	3.200.000		3.200.000	83.371	404.187	487.558	2.712.442
819 Visveiligheid maatregel gem. Duurswold	3.250.000	-273.402	2.976.598	2.128.631	64.274	2.192.905	783.693
829 Onderhoudsmachines 2024	1.200.000		1.200.000	655.544	496.529	1.152.073	47.927
832 Energiezuinige maatregelen Veele	1.569.000		1.569.000		16.207	16.207	1.552.793
835 Div. vervangingen RWZI's 2024	820.000		820.000	203.261	583.506	786.767	33.233
836 Persleiding vervangen	1.300.000		1.300.000	654.761	353.120	1.007.881	292.119
838 IM 2024	605.000		605.000	66.693	147.092	213.785	391.215
847 Watersysteem Drentsche Aa BHP 2022-2027	5.000.000		5.000.000				5.000.000
853 Veiligheid sluizen Termunterzijl	350.000	150.000	500.000		28.065	28.065	471.935
861 Baggeren Mussel Aa kanaal	1.450.000	200.000	1.650.000	99.444	1.518.649	1.618.093	31.907
862 Kadverbetering Zuidlaardermeer ZZ	400.000		400.000		1.331	1.331	398.669
863 Versterken boezemkaden nav toets	3.256.200	3.657.800	6.914.000	563.601	1.379.415	1.943.016	4.970.984
865 Bijdrage Drentsche Hoofdvaart 2024	40.000		40.000				40.000
866 Bijdrage Stieltjeskanaalsluis	50.000		50.000				50.000
875 Toetsing toekomstig watersysteem	650.000		650.000	225.756	116.134	341.890	308.110
880 Kadaversterking Lappenvoort-Oosterland	460.000	3.510.000	3.970.000		3.840.837	3.840.837	129.163
903 Modificaties RWZI Veendam	75.000	4.300.000	4.375.000	107.352	145.073	252.425	4.122.575
917 Versterking Borgsloot	1.040.000	2.790.000	3.830.000	110.697	3.557.902	3.668.599	161.401
918 DAW Drenthe 2022	400.000		400.000		32.031	32.031	367.969
919 DAW Groningen 2022	900.000		900.000		258.039	258.039	641.961
922 Windketels	165.000		165.000	75.000	42.116	117.116	47.884
929 Vervanging LIMS	920.000		920.000	68.839	566.345	635.184	284.816
930 DP-RA Stedelijke wateropgave	2.015.897		2.015.897				2.015.897
934 Pachtapplicatie grondzaken	70.000		70.000				70.000

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2024

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
935 Visveiligheid gemalen	4.107.000		4.107.000		10.355	10.355	4.096.645
938 Vuilroosters vervangen	1.035.000		1.035.000	665.500	243.190	908.690	126.310
948 Lachgas	154.000		154.000	4.223	55.747	59.970	94.030
961 Vervangen elektrische aansluitingen gemalen	265.000		265.000		209.570	209.570	55.430
H01 HWBP Dollarddijk 17F	99.807		99.807		69.948	69.948	29.859
Totaal projecten	188.857.122	4.697.831	193.554.953	9.060.968	111.155.084	120.216.052	73.338.901

Bijlage 2: Overzicht afgesloten projecten 2024

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
467 Diverse vervangingen stuwen 2024	210.000		210.000		209.504	209.504	496
496 Diverse vervangingen sluizen 2024	250.000		250.000		244.351	244.351	5.649
602 Vervangen hekwerk 2024	65.000		65.000		34.540	34.540	30.460
688 Cultuur hist. Erfgoed 2023	150.000		150.000		100.224	100.224	49.776
692 Herprofileren boezemkades 2023	600.000		600.000		600.000	600.000	0
718 Div. vervangingen zeeobjecten 2024	275.000		275.000		287.129	287.129	-12.129
758 Boezemkades oeverfixatie 2023	500.000		500.000		498.403	498.403	1.597
762 Stedelijk waterbeheer 2021	100.000		100.000		62.115	62.115	37.885
774 Groot onderhoud RWZI's 2022	820.000		820.000		808.802	808.802	11.198
775 vervangen bellenbeluchting zuiveringen	609.000		609.000		510.791	510.791	98.209
778 IM 2021	590.000		590.000		585.922	585.922	4.078
782 Onderhoudsmachines 2022	1.200.000		1.200.000		1.159.993	1.159.993	40.007
785 IM 2022	1.040.000		1.040.000		772.847	772.847	267.153
802 Vervanging telemetrie onderstations kwaliteit	110.000		110.000		83.423	83.423	26.577
806 Onderhoudsmachines 2023	1.200.000		1.200.000		1.188.445	1.188.445	11.555
807 Stedelijk waterbeheer 2023	100.000		100.000		72.523	72.523	27.477
808 Oplossen knelpunten landelijk gebied 2023	250.000		250.000		169.432	169.432	80.568
810 Zonnecarports	755.000		755.000		792.149	792.149	-37.149
819 Veiligheidsmaatregelen gemaal Duurswold	100.000		100.000		99.870	99.870	130
830 Oplossen knelpunten landelijk gebied 2024	250.000		250.000		239.347	239.347	10.653
839 Beheer BGT 2023 en 2024	100.000		100.000		85.201	85.201	14.799
842 Aanschaf laboratorium app. 2024	200.000		200.000		56.265	56.265	143.735
858 Vervangen diverse beschoeiingen 2024	500.000		500.000		499.977	499.977	23
860 Baggeren Termunterzijlziep	500.000		500.000		498.409	498.409	1.591
863 Versterken boezemkaden HHmaar voorbereiding	852.200		852.200		764.689	764.689	87.511
864 Bijdrage gemalen Hoogveense Vaart	319.724	544.000	863.724		863.614	863.614	110
865 Bijdrage Drentsche Hoofdvaart 2021 t/m 2023	270.000		270.000		60.580	60.580	209.420
870 Norm civiel deel zuiveringen 2024	360.000		360.000		347.570	347.570	12.430
874 Oldambtmeer BHP 2022-2027	500.000		500.000		343.441	343.441	156.559
912 Stedelijk waterbeheer 2024	100.000		100.000		88.522	88.522	11.478

Bijlage 2: Overzicht afgesloten projecten 2024

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
915 Graafwerende maatregelen bevers 2024	150.000		150.000		151.266	151.266	-1.266
917 Versterking Borgsloot voorbereiding	855.000		855.000		851.867	851.867	3.133
927 Dijkinspectie app	60.000		60.000		59.774	59.774	226
928 Krediet prijsstijgingen	2.100.000	-659.440	1.440.560			0	1.440.560
938 Vuilroosters vervangen 2024	160.000		160.000		157.303	157.303	2.697
958 Takelkraanwagen	95.000		95.000		90.750	90.750	4.250
Totaal projecten	16.295.924	-115.440	16.180.484	0	13.439.038	13.439.038	2.741.446

Bijlage 3: SiSa-verantwoording

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siSa - d.d. 1-01-2025									
Verstrekker	Uitkeningscode	Specifieke ontkenningscode	Grondslag ontkenningscode	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel een CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de komende ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B01 2023-076689 2024-119398 Kopie CBS(code)	Beschikingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator: E44B02 2023-076689 2024-119398 Kopie beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker Aard controle n.v.t. Indicator: E44B03 € 78 830 € 0 Endverantwoording (Ja/Nee)	Cumulatieve besteding (Vm jaar T) ten laste van de verstrekker Aard controle n.v.t. Indicator: E44B04 € 109 753 € 0	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) Aard controle R Indicator: E44B05 € 52 816 € 0	Besteding cofinanciering cumulatief (Vm jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: E44B06 € 73 535 € 0
1				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B10 2023-076689	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B11 2023-076689	Maatregel categorie (Water vasthouden / vergroten afvoercapaciteit / ruimtelijke inrichting / water bergen) Aard controle n.v.t. Indicator: E44B12 Nee	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel Aard controle n.v.t. Indicator: E44B13 Nee		
2				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B10 2024-119398	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B11 2024-119398	Maatregel categorie (Water vasthouden / vergroten afvoercapaciteit / ruimtelijke inrichting / water bergen) Aard controle n.v.t. Indicator: E44B12 Nee	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel Aard controle n.v.t. Indicator: E44B13 Nee		

L35B **Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied**
(Rpm) (Sisa tussen medeoverheden)

Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T) aan directe uitvoeringskosten ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nei)?
<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35B/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L35B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35B/03</i>
1 030003 Provincie Drenthe	€ 0	Nee
Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Naam maaltregelpakket	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen per maaltregelpakket
<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35B/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L35B/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L35B/06</i>
1 030003 Provincie Drenthe	RPML € 0	

